

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**EKOTURİZMİN TÜRKİYE ORMAN KÖYLERİ KALKINMALARI
ÜZERİNDEKİ SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNİN ÖLÇÜMÜ
(ARTVIN- CAMİLİ BİYOSFER REZERV ALANI ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Orm. Müh. İnci Zeynep AYDIN

**ŞUBAT 2010
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

**EKOTURİZMİN TÜRKİYE ORMAN KÖYLERİ KALKINMALARI
ÜZERİNDEKİ SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİNİN ÖLÇÜMÜ
(ARTVİN-CAMİLİ BİYOSFER REZERV ALANI ÖRNEĞİ)**

Orm. Müh. İnci Zeynep AYDIN

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"Orman Yüksek Mühendisi"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 04.01.2010
Tezin Savunma Tarihi : 09.02.2010**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Şağdan BAŞKAYA

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hasan ÖZYURT

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Salih TERZİOĞLU

Trabzon 2010

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, ülkemizde yaygınlaştırılmaya başlanılan ekoturizm üzerinde durulmuştur. Ekoturizmin uygulandığı her alanda, ormancılık açısından orman köylülerinin sosyo-ekonomik, kültürel, yönetsel ve çevresel etkilerinin ne düzeyde etkileneceği incelenecektir. Ayrıca, ekoturizm etkinliklerinin daha etkin olarak geliştirilebilmesi için, nelere dikkat edilmesi gerektiğini vurgulayan hususlar, bütünsel bir yaklaşım içinde ele alınmıştır. Ekoturizm ilkelerinin ortaya konulması, plânlanması ve yönetiminde rehberlik edecek temel bilgilerin verilmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu kapsam içerisinde ekoturizm potansiyeli çok yüksek olan araştırma bölgesi Biyolojik Rezerv Alanı olarak ilan edilen Artvin iline bağlı Borçka ilçesinin Gürcistan sınırına bitişik Camili Havzası'nda ekoturizm uygulamalarındaki orman köylülerinin kalkınmaları üzerindeki etkilerine dair tespitler yapılmıştır. Ayrıca, ekoturizm etkinlikleri sonucunda oluşabilecek olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için çözüm önerileri de sunulmuştur.

Bu çalışma esnasında konunun belirlenmesinde ve sorunların çözümündeki yardımı ve katkılarından dolayı danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca bilgi, tecrübe ve yardımlarını benimle paylaşan Yrd. Doç. Dr. İdris DURUSOY'a ve Araştırma Görevlisi Fatma Aydın YENİ'ye; istatistiki verilerini analiz edilmesindeki yardımları için Araştırma Görevlisi İlker ERCANLI ile Araştırma Görevlisi Aydın KAHRAMAN'a; araştırma alanına ulaşımında, bilgi ve belgeleri sağlamadaki yardımları nedeniyle T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı işgörenlerine; anket çalışmasında desteklerini esirgemeyen Uğur, Efeler, Kayalar, Düzenli, Camili ve Maral Köylerinin muhtarlarına; sınır bölgede bulunan Jandarma Komutanlığı'na ve halkına teşekkürü de bir borç bilirim.

İnci Zeynep AYDIN

Trabzon 2010

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖZET.....	XI
SUMMARY	XII
ŞEKİLLER DİZİNİ	XIII
ÇİZELGELER DİZİNİ	XIV
SİMGELER DİZİNİ.....	XVIII
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Yazın Özeti.....	2
1.3. Kavramsal Çerçeve.....	9
1.3.1. Kırsal Kalkınma Kavramı.....	9
1.3.1.1. Kırsal Kalkınmanın Ana Amacı.....	10
1.3.1.2. Kırsal Kalkınma Çalışmalarının Önemi.....	11
1.3.2. Turizm Kavramı.....	12
1.3.2.1. Turizmin Tanımı.....	12
1.3.2.2. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri.....	13
1.3.3. Sürdürülebilirlik ve Turizm Kavramı.....	13
1.3.3.1. Sürdürülebilir Turizm Kalkınması Tanımı.....	14
1.3.3.2. Sürdürülebilir Turizm Kalkınmasının Amaçları.....	15
1.3.3.3. Sürdürülebilir Turizm Kalkınmasının İlkeleri.....	15
1.3.4. Ekoturizm Kavramının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.....	17
1.3.4.1. Ekoturizmin Tanımı.....	18

1.3.4.2.	Ekoturizmin Amaçları.....	21
1.3.4.3.	Ekoturizmin İlkeleri.....	22
1.3.4.4.	Ekoturizm Türleri.....	23
1.3.4.4.1.	Yayla Turizmi.....	24
1.3.4.4.2.	Kuş Gözlemciliği.....	24
1.3.4.4.3.	Yaban Hayatı Gözlemciliği.....	24
1.3.4.4.4.	Bisiklet Turizmi.....	24
1.3.4.4.5.	Balon Turizmi.....	25
1.3.4.4.6.	Sualtı Dalış Turizmi.....	25
1.3.4.4.7.	Tarım ve Çiftçilik Turizmi.....	25
1.3.4.4.8.	Termal Turizm.....	26
1.3.4.4.9.	Av Turizmi.....	26
1.3.4.4.10.	Botanik Turizmi.....	26
1.3.4.4.11.	Macera-Spor Turizmi.....	26
1.3.4.4.12.	Mağara Turizmi.....	27
1.3.4.4.13.	Doğa Yürüyüşü.....	27
1.3.4.4.14.	Dağcılık.....	28
1.3.4.4.15.	Yamaç Paraşütü.....	28
1.3.4.4.16.	Akarsu Turizmi.....	28
1.3.4.4.17.	Atlı Doğa Yürüyüşü	28
1.3.5.	Ekoturizmin Diğer Turizm Çeşitleri ile Karşılaştırılması.....	28
1.3.6.	Ekoturizm ile İlişkili Kavramlar.....	31
1.3.6.1.	Kırsal Kalkınma ve Ekoturizm İlişkisi.....	32
1.3.6.2.	Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ekoturizm İlişkisi.....	32
1.3.6.3.	Ekoturizm ve Orman Kaynakları Yönetimi.....	34

1.3.7.	Ekoturizmin Yapısı.....	37
1.3.7.1.	Ekoturizm Endüstrisi.....	37
1.3.7.2.	Ulusal ve Yerel Yönetimler.....	38
1.3.7.3.	Yerel Toplum.....	38
1.3.7.4.	Uluslararası Kuruluşlar.....	39
1.3.7.5.	Sivil Toplum Örgütleri.....	39
1.3.8.	Ekoturizmin Çevresel, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Etkileri.....	39
1.3.8.1.	Ekoturizmin Çevresel Etkileri.....	40
1.3.8.2.	Ekoturizmin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Etkileri.....	41
1.3.8.3.	Ekoturizmde Yönetimsel Nitelikli İlkeler.....	43
1.3.9.	Ekoturist ve Ekoturist Tipleri.....	43
1.3.10.	Ekoturizm- Taşıma Kapasitesi İlişkisi.....	46
1.3.11.	Ekoturizm Pazarının İncelenmesi.....	47
1.3.11.1.	Ekoturizm Arzı.....	47
1.3.11.2.	Ekoturizm Talebi.....	48
1.3.12.	Ekoturizmde Politika ve Planlama.....	48
1.3.12.1.	Toplumsal Gelişme.....	48
1.3.12.2.	Ekoturizmde Uygulanacak Politika.....	49
1.3.12.3.	Ekoturizmin Planlaması.....	50
1.4.	Araştırma Bölgesi Köylerinin Tanıtımı.....	52
1.4.1.	Köylerin Coğrafik ve Topoğrafik Durumu.....	52
1.4.2.	Köylerin Tipi ve Konumu.....	55
1.4.3.	Köylerin Tarihsel Gelişimi.....	55
1.4.4.	Ulaşım ve Yol.....	56
1.4.5.	Tarımsal Yapı.....	56

1.4.6.	Hayvancılık Durumu.....	57
1.4.7.	Mülkiyet Durumu.....	57
1.4.8.	Organizasyon ve İşbirliği.....	58
1.5.	Artvin- Camili Havzasında Sürdürülen Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi (GEF-II Projesi)' nin Tanıtımı.....	58
1.5.1.	GEF (Türkiye Küresel Çevre Fonu).....	58
1.5.2.	Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesinin Ortaya Çıkışı.....	59
1.5.3.	Projenin Amacı ve Stratejisi.....	60
2.	GEREÇ VE YÖNTEM.....	62
2.1.	Gereç.....	62
2.2.	Yöntem.....	62
2.2.1.	Araştırma Alanının Seçilmesinin Nedenleri.....	62
2.2.2.	Araştırma Anketlerinin Hazırlanması ve Uygulanma Tekniği.....	63
2.2.3.	Anketin Uygulanacağı Denek Sayısının Belirlenmesi.....	64
2.2.4.	İstatistiksel Değerlendirmelerde Kullanılan Yöntemler.....	65
2.2.4.1.	Yüzde Analizi Yöntemi.....	65
2.2.4.2.	Khi Kare Yöntemi.....	65
2.2.4.3.	İki Eş Arasındaki Farkın Önemlilik (T Testi) Testi Yöntemi.....	66
2.2.4.4.	Wilcoxon İşaretili Sıra Testi.....	66
3.	BULGULAR VE TARTIŞMA.....	68
3.1.	Hane Halkı Sayısının İkameti ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	68
3.2.	Hane Başına Düşen Kişi Sayısı (Ekoturizm öncesi ve sonrası için) ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	68
3.3.	Meslek ve Öğrenim Durumu ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	70
3.4.	Ekoturizm ile İlgili Bilgi Düzeyi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	71

3.5.	Ekoturizm Etkinlikleri Kapsamında Yürütülmüş Olan Çeşitli Projeler Hakkında Köylülerin Ne Derecede Bilgili Olduğu ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	73
3.6.	Ekoturizm Etkinliklerine Katılım ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	75
3.6.1.	Ekoturizm Etkinliklerine Hangi Yıl Katılmaya Başlanıldığına Dair ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	75
3.6.2.	Ekoturizm Etkinliklerine Katılmakta Etkili Olan Değişkenler ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	76
3.6.3.	Ekoturizm Etkinliğine Katılımdaki En Önemli Amaç ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	77
3.6.4.	Ekoturizm Etkinliklerinde Yapılan Faaliyetlerle İlgili Bulgular ve Tartışma...	78
3.7.	Ekoturizm Etkinliğinin Değerlendirilmesi ile İlgili Bulgular ve Tartışma....	79
3.8.	Ekoturizmin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ölçülmesi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	80
3.8.1.	Köyden Kente Göç Etme Nedenleri ile İlgili Bulgular ve Tartışma	81
3.8.2.	Ekoturizmin Karayolu Kalitesinin Arttırılmasındaki Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	83
3.8.3.	Borçka-Camili Karayoluna Çözüm Olarak Uygulanması Gereken Yolun Ne Olduğu ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	84
3.8.4.	Ekoturizmin Yörede Yaşanan Yol Sorununun Çözümüne Kavuşturulması İçin Ağırlık Verilmeli midir? Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	85
3.8.5.	Hidroelektrik Enerji Santralleri (HES) Projesinin Ekoturizmi Nasıl Etkileyeceği ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	86
3.9.	Ekoturizmin Orman ve Diğer Kaynaklar ile İlişkisiyle İlgili Bulgular ve Tartışma.....	87
3.9.1.	Bugüne Kadar Ekoturizm Etkinliklerinin Yaşanılan Çevre Üzerindeki En Önemli Olumsuz Etkisi Nedir Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	87
3.9.2.	Bugüne Kadar Bölgeye Gelen Ekoturistlerin Konaklama Sürelerinin Kısa Olma Nedenleri Nelerdir Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	88
3.10.	Ekoturizm İle İlgili Kesimler Arası İlişkiler ile İlgili Bulgular ve Tartışma	90
3.10.1.	Ekoturizm Etkinlikleri İçin Gelen Ekoturistlerle İlişkileriniz Nasıl? Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	90

3.10.2.	Ekoturizm Etkinliklerinde Gezi Tertipleycileri ile Çatışmalar Yaşıyor musunuz? Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	91
3.11.	Ekoturizm Etkinliklerinin Hayvan Ürünleri Üretimi Üzerine Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	92
3.11.1.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Büyükbaş Hayvan Sayısındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	92
3.11.2.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Küçükbaş Hayvan Sayısındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	93
3.11.3.	Ekoturizm Etkinliği Öncesi ve Sonrası Süt Üretim Miktarlarındaki Değişimin Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	94
3.11.4.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Binek Hayvan Sayısındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	95
3.11.5.	Ekoturizm Etkinliklerinin Suni (Yapay) Gübre Kullanım Miktarı Değişikliği Üzerindeki Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	96
3.11.6.	Ekoturizm Etkinliklerinin Bal Üretimi Üzerine Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	97
3.11.6.1.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Toplam Kovan Sayısındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	97
3.11.6.2.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Fenni Arıcılık İçin Kullanılan Kovan Sayısındaki Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	98
3.11.6.3.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Karakovan Arıcılık İçin Kullanılan Kovan Sayısındaki Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	99
3.11.6.4.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Yıllık Bal Üretimi Değişiminin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	100
3.12.	Ekoturizmin Tarım Ürünleri Üretimi Üzerine Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	101
3.12.1.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Tarım Ürünleri Üretimindeki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	101
3.12.2.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Mısır Üretimindeki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	102
3.12.3.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Fındık Üretimindeki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	103
3.12.4.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Konserve, Reçel, Pekmez vb. gibi Ürünlerin Üretimindeki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	105

3.13.	Ekoturizm Etkinliklerinin Arazi Kullanımı Üzerine Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	106
3.13.1.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Toplam Arazi Miktarlarındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	106
3.13.2.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Tarım Ürünleri İçin Kullanılan Arazi Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	107
3.13.3.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Hayvan Ürünleri İçin Kullanılan Arazi Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	108
3.13.4.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Ormanlardan Yararlanma Şeklinin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	110
3.14.	Ekoturizm Etkinliklerinin Yöre El Sanatları Kullanımı Üzerindeki Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	111
3.14.1.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Yöresel El Sanatları İçin Ortalama Üretim Miktarındaki Değişimin Karşılaştırılması Etkisi ile İlgili Bulgular Ve Tartışma.....	111
3.14.2.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Üretilen Sepet Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	113
3.14.3.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Üretilen Çorap Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	114
3.14.4.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Üretilen Çanak vd. El Sanatları Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	115
3.15.	Ekoturizm Etkinliklerinde Gelir ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	116
3.15.1.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Toplam Gelir Miktarlarındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	116
3.15.2.	Ekoturizm Etkinliklerinin Tarım Ürünlerinden Elde Edilen Gelir Üzerindeki Değişikliklerin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	117
3.15.3.	Ekoturizm Etkinliklerinin Hayvancılıktan Elde Edilen Gelir Değişikliklerin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	118
3.15.4.	Ekoturizm Etkinliklerinin Arıcılıktan Elde Edilen Gelir Değişikliklerin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	119
3.15.5.	Ekoturizm Etkinliklerinin Ticaretten Elde Edilen Gelir Değişikliklerin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	120
3.15.6.	Ekoturizm Etkinliklerinin Ekoturizmden Elde Edilen Gelir Değişikliklerin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	121

3.15.7.	Ekoturizm Etkinliklerinde Yeteri Kadar Ek Gelir Elde Edememekle Yaşanan Eksiklikler ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	122
3.16.	Ekoturizm Etkinliklerinin Orman Köylülerinin Hayat Standartlarına Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	123
3.16.1.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Yaşanılan Konut Tipi Değişiminin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	125
3.16.2.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Ev Yapılarında Kullanılan Dam Örtülüğünün Değişiminin Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	126
3.17.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Yakıt Cins ve Miktarlarındaki Değişiminin Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular ve Tartışma.....	127
3.17.1.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Kullanılan Yıllık Yakacak Odun Miktarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	127
3.17.2.	Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Kullanılan Yıllık Tüpgaz Miktarının Karşılaştırılması ve Tartışılması.....	128
4.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER	130
4.1.	Sonuçlar.....	130
4.2.	Öneriler.....	134
5.	KAYNAKLAR.....	140
6.	EKLER	147

ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

Son yıllarda insanların doğal ortamlardan beklentilerinin değişimi sonucu yeni mal ve hizmet talepleri ortaya çıkmıştır. Böylelikle doğal değerlerini kaybetmemiş ülkelerin doğal, kültürel ve tarihi değerlerini sürdürüyor olması, ülkelerin karşılaştıkları ekonomik sorunların aşılmasında ve kırsal alanda istihdam oluşturulmasında, önemli bir etkiye sahiptir. Bu tür yerlere sahip ülkelerin bu kaynaklarından yararlanılması, yörenin önce bölgesel olarak ülkeye oradan da Dünya'ya tanıtılmasını ve ekonomik yönden kalkındırılmasını kaçınılmaz hale getirmektedir.

Ormanlarımızda gerçekleştirilecek ekoturizm etkinlikleri, orman köylülerinin düşük olan gelir seviyesinin de yükseltilmesine imkân tanıyacaktır. Ekoturizm faaliyetlerinin temel amaçları, doğal alanlar üzerine turizmin olumsuz etkilerini azaltmak, olumlu etkilerini çoğaltmak ve orman köylüsüne olan faydasını arttırmak şeklinde sıralanabilir.

Bu çalışma ile, Artvin ili Borçka ilçesindeki Camili havzası; Uğur, Maral, Efeler, Kayalar, Düzenli ve Camili Köylerinden oluşan 6 orman köyünde uygulanmakta olan GEF-II (Türkiye'nin Küresel Çevre Fonu) projesi kapsamında yürütülen, ekoturizm etkinliklerinden doğrudan ya da dolaylı olarak katkı edinen köylülerle yüz-yüze yapılan anket çalışmaları, bu çalışmanın temel verisini oluşturmaktadır. Günümüzde ormanların korunması, geliştirilmesi ve işletilebilmesi için orman köylülerinin kalkındırılması noktasında, ekoturizmin Camili havzasındaki orman köylerinin kalkınmaları üzerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak ve ekoturizm etkinlikleri sonucunda olumsuz etkiler önlemek için plânlama ve yönetim aşamasında hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği amaçları belirtilmiştir.

Ekoturizm etkinliği için uygulanan anket sorularında; ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası karşılaştırması ile hayvancılıktaki üretim miktarları, tarım ürünlerindeki miktarı, yöre el sanatları kullanımındaki değişim, yıllık gelir miktarları, hayat standartlarındaki değişim ve yakıt kullanımındaki değişim vb. gibi değişkenler; ölçülmeye çalışılmıştır. Anketlerle elde edilen veriler; Yüzde, Khi-Kare, Eşlendirilmiş T Testi ve Wilcoxon çözümlenmelerini içeren istatistikî yöntemlerden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm- Ekoturizm- Kırsal Kalkınma- Orman Kaynakları- Orman Köylüsü

SUMMARY

Assessing The Socio-Economic Effects of Ecotourism Activities on Local Communities (Case of Camili Biosphere Reserve in Turkey)

In recent years, people's have emerged in demand for new goods and services as a result of changes. Country's natural, cultural and historical values continues to be the country overcome the economic problems faced by the community in creating employment in rural areas, has a significant impact. Countries take advantage of these resources, the area's first regional and then to the country as the world. Development and economically be inevitably brings.

Eco-tourism activities will take place in our forests. Forests will recognize with low income level of villagers in improving the facilities. The main purpose of eco-tourism activities; natural areas and reduce the negative effects of tourism, to replicate the benefits of forests to improve the peasants in the form can be ordered.

The case study area, Camili Biosphere Reserve, is at the northeast part of the Turkey in Artvin, at the Georgia-Turkish border. There is an ongoing ecotourism project by Global Environment Facility. Face-to-face questionnaires with the local people benefited from ecotourism activities directly or indirectly form principal data source of the study. The study aims to explore the consequences of ecotourism activities on the economic developments of forest villages in the watershed.

Questionnaires included various aspects including the personal information of respondents, their views and knowledge level on ecotourism activities, emigration from villages to cities, density of road network, production in livestock before and after ecotourism, agricultural production, national household income, living standards, and fuelwood usage. All those aspects were inquired both before and after the ecotourism activities. Data will be analyzed through descriptives, Chi-Square, paired T tests, and Wilcoxon analyses.

KeyWords: Sustainable Tourism- Ecotourism-Rural Development-Forest Resources- Forest Villagers

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Kitle turizmin ekoturizm ile karşılaştırılması.....	30
Şekil 2. Ekoturizmin başlıca olumsuz etkileri ve sonuçları.....	41
Şekil 3. Tur operatörlerine göre tipik ekoturist profili.....	44
Şekil 4. Araştırma alanının haritada gösterimi.....	52
Şekil 5. Araştırma alanında yer alan Camili köyünün genel görünümü.....	54
Şekil 6. Araştırma alanında yer alan Düzenli köyünün genel görünümü.....	55
Şekil 7. Araştırma alanındaki evlerden bir görünüm: Papart yaylası.....	57

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1. Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına kişi sayısı (ekoöncesi) ile günümüzde (ekosonrası) hane başına kişi sayısı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	69
Çizelge 2. Meslek gruplarına göre ekoturizm etkinliğindeki kişilerin mesleklerinin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	70
Çizelge 3. Öğrenim düzeylerine göre ekoturizm etkinliğindeki kişilerin öğrenimlerinin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	71
Çizelge 4. Ekoturizm etkinlikleri öncesi ekoturizmin ne anlam ifade ettiği (ekoöncesi) ile günümüzde (ekosonrası) ekoturizmin ne anlam ifade ettiği arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	72
Çizelge 5. Ekoturizm etkinliklerine katılmaktaki etkili olan değişkenlerin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	76
Çizelge 6. Ekoturizm etkinlikleri öncesi yörede yaşanan mevcut sorunlar ile ekoturizm etkinlikleri sonrası yörede yaşanan mevcut sorunlar arasındaki değişimin karşılaştırılması ile ilgili T testi sonuçları.....	81
Çizelge 7. Ekoturizm etkinlikleri öncesi köyden kente göç etme nedenleri ile ekoturizm etkinlikleri sonrası köyden kente göç etme nedenleri arasındaki değişimin karşılaştırılması ile ilgili T testi sonuçları.....	82
Çizelge 8. Borçka-Camili karayolunda ulaşım sorununa uygulanması düşünülen çözüm yollarının dağılımının Khi-Kare testi sonuçları....	84
Çizelge 9. Ekoturizmin yörede yaşanan yol sorununun çözülmesine ağırlık verilmeli midir sorusu ile ilgili bulguların dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	85
Çizelge 10. Ekoturizm etkinliklerinde yaşanan çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	87
Çizelge 11. Ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olmasının nedenleri ile ilgili bulguların dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	89
Çizelge 12. Ekoturizm etkinlikleri için gelen ekoturistler ile ilgili ilişkiler kapsamındaki cevapların dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	90
Çizelge 13. Ekoturizm etkinliğindeki gezi tertipleycileri ile yaşanan çatışmaların nedenlerinin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	91

Çizelge 14.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama büyükbaş hayvan sayısı (EÖBS) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESBS) hane başına ortalama büyükbaş hayvan sayısı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.....	92
Çizelge 15.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama küçükbaş hayvan sayısı (EÖKS) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESKS) hane başına ortalama küçükbaş hayvan sayısı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.....	93
Çizelge 16.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına üretilen ortalama süt miktarı ile günümüzde hane başına üretilen ortalama süt miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	95
Çizelge 17.	Ekoturizm etkinliği öncesi kişi başına ortalama kovan sayısı (EÖKS) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESKS) kişi başına ortalama kovan sayısı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.....	97
Çizelge 18.	Ekoturizm etkinliği öncesi fenni arıcılık için kullanılan kovan sayısı miktarı (EÖFS) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESFS) fenni arıcılık için kullanılan kovan sayısı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.....	98
Çizelge 19.	Ekoturizm etkinlikleri öncesi karakovan arıcılık için kullanılan kovan sayısındaki miktarlar ile günümüzde karakovan arıcılık için kullanılan kovan sayısındaki miktarlar arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	99
Çizelge 20.	Ekoturizm etkinliği öncesi yıllık bal üretimi değişimi ile günümüzde yıllık bal üretimi değişimi arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	100
Çizelge 21.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık fasulye miktarı ile günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık fasulye miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	102
Çizelge 22.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen mısır miktarı ile günümüzde hane başına ortalama üretilen mısır miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	103
Çizelge 23.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık fındık miktarı (EÖFM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESFM) hane başına ortalama üretilen yıllık fındık miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.....	104

Çizelge 24.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünler ile günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarları arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	105
Çizelge 25.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama arazi toplamı (EÖAT) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESAT) hane başına ortalama arazi toplamı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.....	107
Çizelge 26.	Ekoturizm etkinliği öncesi tarım ürünleri için kullanılan arazi miktarları ile (EÖTA) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESTA) tarım ürünleri için kullanılan arazi miktarları değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.	108
Çizelge 27.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarı ile günümüzde hane başına ortalama hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarları arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	109
Çizelge 28.	Ekoturizm etkinlikleri öncesi ormanlardan yararlanmada en öncelikli şekil ile günümüzde ormanlardan yararlanmada en öncelikli şekil arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	110
Çizelge 29.	Ekoturizm etkinliği öncesi kişi başına ortalama yöresel el sanatları üretim miktarı (EÖYM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESYM) kişi başına ortalama yöresel el sanatları üretim miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.	112
Çizelge 30.	Ekoturizm etkinliği öncesi kişi başına ortalama sepet miktarı (EÖSM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESSM) kişi başına ortalama sepet miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.....	113
Çizelge 31.	Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına üretilen çorap miktarı (EÖÇM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESÇM) kişi başına üretilen çorap miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları.....	114
Çizelge 32.	Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına ortalama üretilen çanak miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama üretilen çanak miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	115
Çizelge 33.	Ekoturizm etkinliği öncesi ortalama hane başına gelir miktarı ile günümüzde hane başına gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	116

Çizelge 34.	Ekoturizm etkinliği öncesi tarım ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde tarım ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	118
Çizelge 35.	Ekoturizm etkinliği hayvan ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde hayvan ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	119
Çizelge 36.	Ekoturizm etkinlikleri öncesi arıcılıktan elde edilen ortalama gelir ile günümüzde arıcılıktan elde edilen ortalama gelir arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	120
Çizelge 37.	Ekoturizm etkinliği öncesi ticaretten elde edilen ortalama gelir miktarı ile günümüzde ticaretten elde edilen ortalama gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	121
Çizelge 38.	Ekoturizm etkinliği öncesi turizmden elde edilen ortalama gelir ile günümüzde ekoturizmden elde edilen ortalama gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	122
Çizelge 39.	Ekoturizm etkinliğindeki ek gelir elde edememekte yaşanan eksikliklerin neler olduğuna dair nedenlerin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları.....	123
Çizelge 40.	Ekoturizm etkinliği öncesinde kullanılan eşya türleri ile günümüzde kullanılan eşya türleri arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	124
Çizelge 41.	Ekoturizm etkinliği öncesi yaşanan konut tipi ile günümüzde yaşanan konut tipi arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	125
Çizelge 42.	Ekoturizm etkinliği öncesi kullanılan dam örtülüğü ile günümüzde kullanılan dam örtülüğü arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	127
Çizelge 43.	Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına tüketilen odun miktarı ile günümüzde hane başına tüketilen odun miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	128
Çizelge 44.	Ekoturizm etkinliği öncesinde yıllık ortalama hane başına tüketilen tüpgaz miktarı ile günümüzde yıllık ortalama hane başına tüketilen tüpgaz miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları.....	129

SİMGELER DİZİNİ

BM	: Birleşmiş Milletler
BYKP	: Beş Yıllık Kalkınma Planı
CI	: Uluslararası Çevre Koruma Örgütü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GEF-II	: Biyolojik Çeşitlilik ve Sürdürülebilir Doğal Kaynak Yönetimi Projesi
HES	: Hidroelektrik Enerji Santralleri
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IUCN	: Dünya Koruma Birliği (The World Conservation Union)
ÖBA	: Önemli Bitki Alanı
ÖKA	: Önemli Kuş Alanı
TEMA	: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TIES	: Uluslararası Ekoturizm Derneği
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WB	: Dünya Bankası
WTO	: Dünya Ticaret Organizasyonu
WTOO	: Dünya Turizm Örgütü
WWF	: Dünya Doğayı Koruma Fonu (World Wildlife Fund For The Nature)

1. GENEL BİLGİLER

Bu başlık altında; kırsal kalkınma, turizm, sürdürülebilir turizm, ekoturizm, ekoturizmin amacı, ilkeleri, yasal yapısı, çalışma alanı ile ilgili bilgiler verilecektir.

1.1. Giriş

İnsanların rekreasyon ve turizm anlayışları sürekli değişime uğramaktadır. Uzun yıllar deniz-kum- güneş üçlüsü tatillerde büyük bir çekim gücü yaratırken, günümüzde turistlerin tatil yeri seçiminde özgün doğa ve kültürel/ tarihsel zenginlikler daha fazla rol oynamaya başlamıştır. Turistler gittikleri ülkelerin tarihsel ve kültürel kalıntılarını, toplum kültürünü, yaşam şekillerini, bozulmamış doğal çekiciliklerini, bitki ve hayvan türlerini yerinde kendine özgü haliyle görmek istemekte ve doğaya, kültüre, topluma duyarlı turizm anlayışının benimsenmesini talep etmektedirler. Bununla birlikte, son zamanlarda Dünya’da meydana gelen ekonomik, siyasal, kültürel, teknolojik ve çevresel alandaki değişimler, ülkelerin kalkınmalarında uyguladıkları politikaları tekrar gözden geçirmeleri gereğini doğurmuş ve değişen turist taleplerini göz önüne alarak kırsal alanların kalkındırılmasında, ekoturizm gibi çok yönlü bir yaklaşımı zorunlu kılmıştır. “Dünya Ekoturizm Zirvesi”nde ekoturizm, “Yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yöre halkının ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetilen bir yaklaşım ya da tavır” olarak benimsenmiştir (Yürük, 2002).

Ekoturizm etkinliklerinin varlığı; kullanılacak doğanın ve doğayı kullanacak insanların varlığına bağlıdır. Ancak ekoturizmin egemen amaç yapısını belirleyen ne doğadır ne de ekoturistlerdir. Ekoturizmin amaçları çok kapsamlı olarak düşünüldüğünde, dikkate alınacak husus, sürdürülebilirlik sorunları olan turizm anlayışının daha az zararlı görünen ekoturizm etkinliklerine yönlendirme çabalarıdır.

Kırsal kesim ile kentler arasında gerek gelir düzeyi gerekse hayat şartları açısından kentler lehine önemli farklar olması ve bu farkların giderek derinleşmesi, kırsal alanların kalkınmasını hızlandırıcı yeni model ve yaklaşımların sürekli olarak gündemde olmasına neden olmuştur. Kırsal kesimde halkın gelirlerinin arttırılması ve sonuçta kır-kent arası gelir farklılığının azaltılması, kırsal alanlardan kente göçün önlenmesini ve kırsal alandaki

insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi için ekoturizm yeni bir yaklaşım olarak düşünölmeye başlanmıştır (Campbell, 1999).

Araştırma alanı olarak seçilen, Artvin iline bağılı Gürcistan'a bitişik Borçka ilçesindeki Camili havzasına bağılı; Uğur, Maral, Efeler, Kayalar, Düzenli ve Camili köylerinden oluşan 6 adet orman köyünde uygulanmakta olan GEF-II projesi kapsamında yürütölen ekoturizm etkinliğinin bu köylere ve köylerde ikamet eden köylölerin kalkınmaları üzerinde etkili olup olmadığını ortaya koymak ve ekoturizm etkinlikleri sonucunda sosyal, ekonomik ve sürdürölebilirlik kapsamında çevresel etkileri izleyerek, plânlama ve yönetilmesi aşamasında hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği de incelenecektir. Bu nedenle tezin bölümlerinde aşamalı olarak kırsal kalkınma, sürdürölebilir turizm, ekoturizm kavramlarından bahsedilmiştir.

Araştırma alanının sosyo-ekonomik etkilerini incelemek için, tam sayım yöntemiyle belirlenen köylölerle, yüz-yüze anket çalışması yapılmıştır. Ekoturizm etkinliklerine katılan köylölere sorulan soruşturma kâğıtlarında; anket yapılan kişilerin şahsi bilgileri, ekoturizm etkinlikleri hakkındaki görüş ve bilgi düzeyleri, köyden şehre göç olayı, yol yoğunluğu, ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için hayvancılıktaki üretim miktarları, bal üretimindeki etkisi, yıllık ortalama tarım ürünlerindeki miktarı, arazi miktarlarındaki değişim, yöre el sanatları kullanımındaki değişim, yıllık gelir miktarları, hayat standartlarındaki değişim ve yakıt kullanımındaki değişim vb. gibi değişkenler; ekoturizm öncesi ve sonrası düzeyleri itibari ile ölçölmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın amacına ulaşmak için anket çalışmasıyla elde edilen verilerin çözümlenmesi aşamasında; Yüzde, Khi-Kare, Eşlendirilmiş T Testi ve Wilcoxon çözümlenmeleri kullanılmıştır. Bu kavramlar arasındaki ilişkiler irdelenip, son bölümde de ekoturizmin etkinliğinin yerel topluma etki edeceği sonuçlar ve elde edilen bu sonuçların; ekoturizm etkinliğinin ve verimliliğin daha yüksek olabilmesi için katkı sağlayacağı düşünölen önerilere yer verilmiştir.

1.2. Yazın Özeti

Araştırma alanı olarak seçilen Artvin-Camili havzasında uygulanmakta olan ekoturizm etkinliğine katılmış olan orman köylölerinin sosyo-ekonomik açıdan kalkındırılması ve bu süreçte orman köylerinde uygulanmaya çalışılan ekoturizmin rolü ile ilgili gelişmeler; kitaplar, tezler, projeler ve süreli yayınlanan makaleler incelenmek

suretiyle takip edilmiştir. Ayrıca, internet üzerinden kullanıma açılan çeşitli veri tabanları da takip edilmeye çalışılmıştır. Böylece, araştırmanın güncelliği ve daha geniş bir yazın desteğinin sağlanması hedeflenmiştir.

Ülkemizde ekoturizm etkinliği ile ilgili çalışmalar oldukça yenidir. Bu çalışmalardan ekoturizm etkinliğinin orman köylerinin sosyo-ekonomik açıdan kalkındırılması ve bu kalkındırmada orman köylerinde uygulanmaya çalışılan ekoturizm etkinlikleri ile ilgili gelişmeler hakkındaki çalışmalar sınırlı sayıda bulunmaktadır.

Baykan (2007) “Turizmin Yerel Kültür Üzerindeki Etkilerinin Yöre Halkı Tarafından Algılanması (Ürgüp Yöresine Yönelik Bir Uygulama)” adlı yüksek lisans tez çalışmasında; turizm hareketlerinin yoğun bir şekilde yaşandığı Ürgüp yöresindeki yöre halkının, turizmin yerel kültür üzerindeki etkilerini ve turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelme durumu karşısında yöre halkının görüşlerini belirlemeye çalışmak amacı ile, yöre halkı ile bizzat görüşmüştür. Bu görüşmelerde turizmin yerel kültür üzerindeki dinsel inanç ve davranış değişimi, yabancı yaşam biçimlerinin değişmesi, yabancı sözcüklerin yöre halkının dilindeki oranının artması, yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi ve turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi üzerindeki etkileri tespit edilmekle birlikte, yöre halkının konuya ilişkin görüşlerinin, kişisel özelliklerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği ortaya konmuştur.

Benzer (2006) “Bolu-Göynük ve Yakın Çevresi Doğal ve Kültürel Kaynaklarının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi” adlı doktora tezi çalışmasında; Türkiye’nin kuzeybatısında bulunan Bolu ilinin güneybatı bölümünde yer alan Göynük’de, potansiyel ekoturizm alanlarını belirlemek amacı ile, Göynük’de ekoturizm etkinliğinin gerçekleştirileceği bölgelerin tanımı yapılmıştır. Bu çalışma konusunda geniş kapsamlı olarak çevresel ve turizm verileri birleştirilmiş sonra coğrafi bilgi sistemi (CBS) teknikleri kullanılarak tahlil edilmiştir. Tez kapsamında, çevre ve turizm arasındaki ilişki incelenerek, ekoturizm gelişme planları için gerekli olan çevre duyarlı turizm planlaması yaklaşımı geliştirilmiştir.

Polat (2006) tarafından gerçekleştirilen “Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora tezi çalışmasında; Karapınar İlçesi ve yakın çevresinin mevcut potansiyelinin doğal ve kültürel çevreye zarar vermeyecek ve ekonomik faydalar üretebilecek bir ekoturizm planlaması ile turizm sektörüne kazandırılması amacı ile, Karapınar ilçesinin bazı ekoturizm etkinliklerine uygunluğu Coğrafi Bilgi Sistemleri,

yerinde gözlem ve anket çalışmaları yardımıyla araştırmıştır. Bu araştırma sonucunda, Karapınar ilçesi ve yakın çevresinde gerçekleştirilmesi uygun ekoturizm etkinliklerine yönelik uygun alan tespitleri yapılmış ve bu tespitlere yönelik uygulama önerileri getirilmiştir.

Akın (2006) tarafından ele alınan “Türkiye’ de Ekoturizmin Sürdürülebilir Gelişimi: Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; ekoturizm potansiyeli çok yüksek olan araştırma bölgesi Kaçkar Dağları Milli Parkının ve yakın çevresinin ekoturizm çerçevesinde doğal kaynak yönetimi araştırılarak, alanda sürdürülebilir ekoturizm uygulamaları için tespitler yapmış ve bu tespitlere yönelik olarak çözüm önerileri sunmuştur.

Yılmaz (2008), “Turizm Çeşitlendirmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye’deki Tatil Çiftliklerine Yönelik Swot Analizi” adlı doktora çalışmasında; tatil çiftliklerinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin belirlenmesine yönelik bir durum analizi (SWOT)’ne yer verilmesi amacı ile, Türkiye’de farklı yörede faaliyet gösteren ve farklı yapılardaki iki tatil çiftliğinde bu araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda, çiftliklerde doğa dostu tarımın yapıldığı, tatil çiftliklerinin ekolojik ve kültürel dokuya uygun yapılar oldukları, çiftliklerdeki turizm hizmetlerinden ekonomik anlamda ve istihdam yararları elde etmenin yanında, insanlarla iletişim kurma gibi sosyal ihtiyaçlarını da bu yolla karşılayabildikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte çiftliklerin ürünleri, fiyatlandırma, dağıtım ve tutundurma yöntemleri ile fiziksel imkânları ile ilgili bilgiler de sunulmaktadır

Altan (2006), “Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları” adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmasında; ekoturizmin gelişim evrelerini inceleyip ekonomiye katkılarını araştırmak ve Türkiye’de işsizlik ve sosyal donatımsızlık nedeniyle kırdan kente göçün önlenmesinde ekoturizmin hem ekonomiye katkıları hem de kırsal kesimlerde iş imkânları üretmesi ve yöredeki sosyal gelişmeyi arttırıcı etkilerini analiz etmek amacı ile, Mersin ilindeki ekoturizm faaliyetleri ve ekoturizm faaliyetlerinin bölgesel ekonomiye katkıları belirlenmiştir.

Altanlar (2007), “Akçakoca Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması” adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmasında; turizm potansiyeli varlığı nedeniyle Düzce’nin Akçakoca ilçesi seçilerek, araştırma alanında sürdürülebilir bir turizm sağlamak amacıyla mevcut turizm faaliyetlerine ek olarak alternatif turizm türleri ve faaliyetleri araştırılmıştır. Bu araştırma sonucunda, mevcut turizmin sorunları ortaya konularak, planıcı gözüyle

Akçakoca'nın doğal ve kültürel kaynakları incelenmiş, peyzaj değerleri de göz önünde bulundurularak, Akçakoca için uygun olabilecek alternatif turizm türleri belirlenmiş ve yanlış arazi kullanımları sonucunda doğal kaynakların hızla tükendiği göz önünde bulundurularak, alternatif bir turizm türü olan ekoturizme öncelik verilerek, koruma kullanma dengesinin sağlandığı alternatif bir turizm gelişmesinin nasıl olması gerektiği konusunda da çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Mair ve ark. (2001)'nin yapmış oldukları "Planning for Growth? Re -thinking the Rural Tourism Opportunity" başlıklı araştırmanın temel amacı; Kanada'nın Ontario eyaletindeki kırsal turizmin gelişmesi ile ilgili sonuçları tanımlamaktır. Bu doğrultuda araştırma alanını etkileyecek ve ondan etkilenebilecek çeşitli topluluklardan oluşan (STK, yerel idareciler, yerel halktan oluşan gönüllü hizmet veren kişiler) 100'ün üzerindeki katılımcılarla mülâkatlar yapılmıştır. Sonuçta da turizmin topluluklar için bir fayda yarattığı kabul edilerek, araştırma alanı olarak seçilen Kanada'nın Ontario eyaletinde kırsal turizmin uygulanabileceğine karar verilmiştir.

Pekçetinöz (2006), "Denizel Koruma Alanlarında Ekoturizmin Bir Bölütü Olarak Kuş Gözlemciliği Etkinlikleri ve İzmir Kuş Cennetinin Potansiyeli" adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmasında; Türkiye'yi tercih eden ekoturistin kimliğini tanımlamak amacı ile kuş gözlemcilerinin günlüklerinden bir anket çalışması oluşturmuştur ve çok sayıda ciddi tehditler altında olan İzmir Kuş Cenneti bölgesinde çalışmıştır. Bu çalışma sonucunda, gözlemcilerin çoğu İç Anadolu bölgesinde gözlem yaparken, diğerleri ise Doğu Anadolu, Akdeniz ve Ege bölgelerinde gözlem yapmışlardır. Ülkemize gelen gözlemcilerin İzmir'deki Kuş Cenneti'ne gitmedikleri yapılan anket çalışmasıyla ortaya konulmuştur. Bu çalışma ile, İzmir Kuş Cenneti civarındaki olumsuz gelişmelerin ve tanıtımdaki eksikliklerin kuş gözlemcilerinin İzmir Kuş Cennetini tercih etmemelerine neden olduğu söylenmiştir. Bu durumların düzeltilmesi için yapılacak her türlü yapıcı çalışmalar Kuş Cenneti'nin tanınmasına ve buraya olan ilginin artmasına imkân sağlayacağını belirtmiştir.

Erkut (2005), "Ekoturizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi ve Madran Dağının Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmasında; her geçen gün değer kazanan ekoturizm etkinliğinin ortaya çıkış nedenleri ve önemi amacı ile sahip olduğu doğal ve tarihî zenginlikleriyle ve ulaşım kolaylığı ile ilgi çeken yerlerden biri olan Madran Dağı, Akçay Vadisi ve çevresinin doğal ve kültürel potansiyeli ortaya konmuş, bu potansiyelin ne ölçüde kullanıldığı belirlenmiş ve söz konusu zenginliklerin olumlu yönde gelişmesi için öneriler sunulmuştur.

Yalçın (2007), “Çiftlik İlçesi (Niğde) Doğal Kültürel Coğrafya Araştırmaları ve Ekoturizm Potansiyeli” adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmada; Çiftlik ilçesinin doğal ve kültürel yönden araştırılması ve ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ekoturizm yönü ile önemli potansiyele sahip Çiftlik ilçesindeki doğal güzellikler ve tarihi değerler üzerinde durulmuştur. Keçiboyduran ve Melendiz Dağı üzerinde yapılan yaylacılık faaliyetleri ve bunun dışında yapılabilecek kış ve dağ turizm faaliyetleri, yaban hayatı, doğal güzellikler, tarihi değerler ekoturizm açısından değerlendirmiştir. Sonuç olarak, bugün için Çiftlik Havzası'nın doğal ve kültürel değerleri ve ekoturizm potansiyeli açısından değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmada özellikle bu havzaya farklı bir görüş açısından bakılması gerekliliği vurgulanmıştır. Sürdürülebilirliğin sağlanmasında her türlü kararı alacak, planlayacak, programlayacak ve uygulayacak olan insan faktörü olduğundan; bilgili, bilinçli, duyarlı, strateji ve politika üretebilen ve bunları gerçekleştirebilen nesiller yetiştirmenin önemi üzerinde durulmuştur. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmaların, bölgenin ekoturizm alanı olarak değerlendirilmesinde ve tanıtımında etkili olacağı düşünüldüğü vurgulanmıştır.

Akıllı (2004), “Ekoturizmin Sosyo-Kültürel, Ekonomik, Yönetmel ve Çevresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi: Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği” adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmada; salt pazar mantığından hareket eden kitle turizminden farklı olarak ekoturizmin doğal ve sosyo-kültürel değerleri temel aldığı yönündeki yazının yaygın kabulün uygulama düzeyine nasıl yansıtacağını saptamayı amaçlamıştır. Bu amaç ile, Köprülü Kanyon Milli Parkı bünyesinde 11 köy yerleşimi içinde ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere 3 ölçütün her birini temsil edebileceği 3 köy düşünülmüştür. Bu çalışmalar sonucunda ekoturizm etkinlikleri için, doğal zenginliğin korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve sosyo-ekonomik ile yönetmel sorunların çözülmesi sayesinde gereken önlemler belirtilip, bu önlemler için çeşitli öneriler belirtmeye çalışılmıştır.

Dasenbrock (2002), “The Pros and Cons of Ecotourism in Costa Rica” adlı makalesinde, ekoturizmi, Dünya'nın en büyük hizmet endüstrisi olan turizmin en hızlı büyüyen sektörü olarak nitelemiştir. Ancak ekoturizmin gelişmekte olan ülkelerde çeşitli olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceğine değinmiştir.

İnan (2007), “Yıldız (Istranca) Dağları ve Çevresindeki Floradan Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma ve Ekoturizm Amacıyla Yararlanma Olanakları” adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmada; bölgede sürdürülebilir ekoturizm imkânlarını ortaya koymak ve bunun

gerçekleştirilebilmesi için izlenmesi gereken yol ve yöntemlerin belirlenmesi amacı ile, Tekirdağ ilinin kuzey doğusunda yer alan Saray ilçesi ile Kırklareli ilinde bulunan dağ köyleri temel alınmıştır. Özellikle İğneada, Demirköy, Kıyıköy, Kastro çevresinde yaşayan yerel halk ile yüz-yüze yapılan görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın ana gerecini oluşturmaktadır. Sonuç olarak, ekoturizm etkinliğinin bulunduğu bölgelerde hızlı bir sosyo-ekonomik gelişme sağlanmıştır. Özellikle gelir düzeyinin düşük olduğu kırsal kesimde, istihdam oluşturma konusunda önemli katkılar sağlamış olduğu belirlenmiştir.

Yağmalp (2005), “Trabzon’da Bazı Turizm Merkezleri Ölçeğinde Yayla Turizmin Ekoturizm Kapsamında İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmada; yayla turizmi etkinliklerinin sürdürülebilir bir biçimde, doğal ve kültürel özelliklerinin korunarak yapılmasını amaçlayan bu çalışmada, Trabzon ilinde turizm merkezi ilan edilmiş ve halen geleneksel hayatın devam ettirildiği beş yayla çalışma alanı olarak seçilmiştir. Sonuç olarak, yaylalarda etkisini hissettiren yeni gelişmeler, geleneksel hayatı olumsuz yönde etkilemiş ve yaylacılığı olması gereken geleneksel halinden uzaklaştırmıştır. Kısa vadede turizm etkinliklerinin gerçekleştirilebileceği bu yaylalarda yerel halkın bir gelir kaynağı olarak görülen turizme yönelmelerinde bir kaynak değer oluşturulmaları konusunda eğitilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Bekiroğlu (2008), “Uçmaktare ‘nin (Tekirdağ) Doğal ve Kültürel Özelliklerinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezi adlı çalışmada; ülkemizden örnek olarak seçilen Tekirdağ’a bağlı Uçmaktare Köyü’nün doğal ve kültürel özelliklerinin araştırılarak ekoturizm açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak, alanda şimdiye kadar ekoturizm ile ilgili herhangi bir çalışma veya yatırım yapılmadığının ve Tekirdağ ve Şarköy için turizm açısından büyük bir potansiyele sahip olduğu ve gerekli yatırımlar yapıldığı takdirde alanın refah seviyesi yükselebileceğini ifade etmiştir.

Hoşcan (2008), “Orman Köylerinde Doğal ve Kültürel Değerlerin Ekoturizm Etkinliklerinde Kullanılması: Bolu İli, Mudurnu İlçesinde Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezi çalışmada; Mudurnu ilçesi orman köylerinin ekoturizm mevcudiyetini ve yöre halkının ekoturizme yaklaşımını incelemek amacıyla Mudurnu ilçesinin orman içi yerleşimlerinde mevcut çekicilikleri belirlenerek, ilçe halkının alternatif turizme olan yaklaşımlarını ve beklentilerini ölçmeye yönelik tanımlayıcı bir alan araştırması yapılmıştır. Mudurnu, ekoturizm arzının temel parçalarını oluşturan zengin doğal yapısı, tarihi ve kültürel kaynakları nedeniyle örnek çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bu

çalışmalardan sonuç olarak, ekoturizmin hem kaynağı olan ekolojik yapının hem de özellikle Türkiye için çok önemli olan turizm sektörünün, gelecek nesillere aktarımı açısından doğru bir turizm seçeneği olarak tasarlanabileceği ama Türkiye'nin altyapı ve planlama açısından ekoturizme, henüz hazır görünmediğini, gerekli yönetsel ve fiziksel altyapı çalışmaları yapılmadan ve bilimsel anlamda koruma-kullanma dengesi belirlenmeden gerçekleştirilecek ekoturizm uygulamaları ile doğanın geri dönülemez biçimde yok olabileceği belirlenmiştir.

Barkin (1996), "Ecotourism: A Tool for Sustainable Development in an Era of International Integration?" adlı makalesinde, ekoturizmin uluslararası çağda sürdürülebilir bir kalkınma için gerekli olan bir araç olduğunu vurgulamıştır. Ekoturizmin başarılı olabilmesi için, sürdürülebilir kalkınmayı desteklemesi gerektiğini vurgulamıştır. Bunun için yöre halkının ve gelen ekoturistlerin hayat kalitesini yükseltecek unsurların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

Kalem (2001), "Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunabilmesi İçin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde Bir Yöntem Yaklaşımı ve Kastamonu İli Kıyı Bölgesi ve Yakın Çevresinde Uygulanması" adlı doktora tezi çalışmasında; bir alanın turistik kullanım değerinin yanı sıra doğal ve kültürel değerlerinin korunmasını da bir girdi olarak hesaba katmak suretiyle, bir bölgenin ve alanın "kullanılabilir turizm potansiyelini" ortaya koymak amacı ile, Kastamonu ili kıyı bölgesi ve yakın çevresi araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Dönmez (2008), "Akdağ Tabiat Parkı'nda Ekoturizm" adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; doğal kaynakların hızla tükenmekte olduğu Dünyamızda var olan bilinçsiz tüketimin önüne geçmek ve turizmin bilinçli olarak gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla Akdağ Tabiat Parkı'nda bu çalışmanın yapılması uygun görülmüştür. Bu çalışma Akdağ Tabiat Parkı'nın tanıtılması ve Türkiye'de yer alan milli park ve tabiat parkları arasında hak ettiği yere ulaşması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar sonucunda, Akdağ Tabiat Parkı'nın ekoturizm açısından oldukça yüksek bir potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir.

Orhan (2008), "Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Sınıflandırılması" adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; Türkiye'nin en görkemli doğa hazinelerinden biri olan Çoruh Havzasında yer alan Uzundere ilçesi'nin ekoturizm potansiyelini belirlemeye ve sınıflandırmasına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bölgedeki mevcut potansiyelin, doğal ve kültürel kaynaklar korunarak

çevreye zarar vermeyecek şekilde yöre ekonomisine önemli katkı sağlaması ve bu alanların korunması için ekonomik faydalar üretebilecek bir ekoturizm planlamasıyla turizm sektörüne kazandırılması ve ekoturizm kaynaklarının sınıflandırılması hedeflenmiştir. Çalışmanın sonucu olarak yörede coğrafi, ekolojik ve sosyo-kültürel açıdan ekoturizme kaynak oluşturan önemli değerler bulunduğu ve yörenin sivil toplum, üniversite, yerel yönetim ve kamu yatırımları ile önemli bir ekoturizm merkezi olabileceği ifade edilmiştir.

Behrenfeld (2003), “Evaluating Monitoring Practices of Community-Based Ecotourism Projects” adlı tez çalışmasında; Nepal’de toplum tabanlı ekoturizm projelerinin planlama, yönetim ve izleme aşamalarında yerel toplumların katkılarıyla nasıl başarıya ulaştığını ve sonuçlarını değerlendirmiştir.

Campbell (1999), “Ecotourism in Rural Developing Countries “ adlı çalışmasında, kırsal alanlarda ekoturizm çalışmalarının toplumsal gelişme üzerindeki etkilerine ve faydalarına değinmiştir.

Keszi (1998), “Formulation of an Ecotourism Policy Framework for Manitoba” adlı tez çalışmasında, Manitoba’da ekoturizm politikalarına yönelik sürdürülebilirlik, kaynak yönetimi, ortaklık, pazar, yerel gelişim ve farkındalık konularını değerlendirmiştir.

Drumm ve Moore (2002), “Ecotourism Development A Manual for Conservation Planners and Managers” adlı çalışmalarında; ekoturizmin tanımı, ekoturizm ve korunan alanlar, ekoturizm ve yerel toplumlar, ekoturizmin planlama ve yönetimi konularını ayrıntılarıyla incelemişlerdir.

1.3. Kavramsal Çerçeve

Bu başlık altında, çalışma ile ilgili olan bazı kavramlar, özellikle kavram kargaşasını ortadan kaldırmak için kısaca tanıtılacaktır.

1.3.1. Kırsal Kalkınma Kavramı

Kalkınma tüm ülkelerin ortak amacı olup, bundan dolayı da değişik biçimlerde tanımları olan bir kavramdır. Ekonomi ansiklopedisine göre kalkınma; “Bir ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasal yapılarının değişerek insan yaşamının maddi ve manevi alanda ilerlemesi ve giderek toplumun refahının artmasıdır”. Kalkınma, insanların yaşam

kalitelerinin artırılması taleplerinin ve ulusların karşılıklı olarak birbirlerinin ulaştıkları yaşam düzeylerine ulaşma girişimlerinin şekillendirdiği doğal bir süreçtir (Gülçubuk, 2007).

İlk kez Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yapılan tanıma göre kırsal kalkınma; “Kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarım sektöründen veya benzer kırsal mesleklerden sağlayan birey ve toplulukların, insanca yaşam koşullarına kavuşturulması için, onlarda önce bu yönde bir gereksinme duygusu yaratmak, sonra da bu duygu yönünde çaba harcamaları için onlara maddi ve manevi açıdan tüm yardımların yapılması ile demokratik yoldan bu toplulukların ekonomik, toplumsal, kültürel kalkınmalarını sağlama uğraşdır” (URL-1, 2006).

Kırsal kalkınma temelde; kır-kent arasındaki sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkların en uygun olacak şekilde bir dengeye kavuşturulmasını, kırsal nüfusu yerinde kalkındırmayı; bir başka deyişle, göç ve istihdam sorunlarını yerinde çözmeyi amaçlayan politik bir tercihtir (URL-2, 2006). Kalkınma, genel anlamda toplumu iyileştirmek demektir. Kalkınma amaç olarak, insanların istediklerini elde etmelerini mümkün kılmalı, yapılacak olan kalkınma modeli ise, insanların neler istediklerini saptayarak bu istekleri demokratik bir temele dayanmalıdır. Yani, kalkınma insanlar için insanlar tarafından yapılmalıdır.

1.3.1.1. Kırsal Kalkınmanın Ana Amacı

Temelde kırsal kalkınma; yöredeki potansiyel ve kaynakların değerlendirilmesini, doğal ve kültürel varlıkların korunmasını esas alarak, kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınmasıdır (Gülçubuk, 2007).

Kırsal kalkınmanın özünde, kırsal alanların potansiyelini ve kaynaklarını yeniden gözden geçirip, birtakım iyileştirmelere ve yeniliklere gidilmesi yattığına göre, kırsal alanları tüm yönleriyle tanımak ilk şarttır. Bunun için de belirli bir kırsal alan içinde yaşayan tüm insanların bir bütün olarak tüm elemanların (tarımsal, ekonomik ve sosyal alanlarda kalkınmalarına yardımcı olacak elemanlar) harekete geçirilmesini en yüksek düzeyde sağlayacak yararlanma söz konusudur.

1.3.1.2. Kırsal Kalkınma Çalışmalarının Önemi

Kırsal toplumun özellikle orman köylerinin altyapı, sağlık ve eğitim imkânları toplumun diğer kısımlarına nazaran düşük ve yetersiz durumdadır. Orman köylüleri ülke nüfusunun en düşük gelire sahip kısmını oluşturmaktadır. İletişim olanaklarının artışına paralel olarak, orman köylüsünün kırsal fakirliğinden de kaynaklanan nedenlerle şehirlere göç büyük oranda artmıştır (URL-3, 2009).

Ülkemizde orman köylerinin ormanlarla fiziksel anlamda bir bağı olduğu gibi, buralarda yaşayan halk ile ormanlar arasında da birbirleri üzerinde olumlu ya da olumsuz sonuçları olabilen doğrudan bir etkileşim süreci söz konusudur. Dolayısıyla, orman köylüleri, ormanlar ve orman kaynakları yönetimiyle olan ilişkiler açısından diğer ilgi gruplarıyla karşılaştırıldığında nispeten daha fazla öne çıkmaktadır. Özellikle ormancılık sektöründe alınan kararlar ve uygulamalardan birinci derecede etkilenen kitle olması nedeniyle, orman köylüleri üzerinde biraz daha “ayrıntılı olarak düşünülmesi” daha faydalı olacaktır (Daşdemir, 2002).

Ülkemiz orman köylerinde gelir düzeyi diğer yerlere nazaran önemli derecede düşük bulunmaktadır. Ayrıca orman köylerinde yoksulluğun da yaygın olması; orman köylerinde yaşayan insanların hayat kalitesinin, ülke hatta kırsal kesim ortalamasının altında olmasına neden olmaktadır. Orman köylerinde tarımsal arazi oldukça yetersiz, parçalı ve de engebeli durumdadır. Bu köylerde tarım alanlarının sınırlı olması, mevcut tarım alanlarındaki verim düşüklüğü ile birleştiğinde, kırsal yoksulluğun daha da yaygınlaşması sonucunu doğurmaktadır. Kullanılabilir tarım arazisinden elde edilen gelir yaşamaya yetmemektedir. Dolayısıyla, orman köylülerinin ekonomik açıdan geri kalmışlığı, ormanların varlığı ve sürekliliği üzerinde olumsuz bir etki doğurarak kendini göstermektedir (Türker, 2006).

Orman köylüleri ve köyelerine ilişkin yukarıda sıralanan bazı özellikler, orman köylülerinin sosyal ve ekonomik yönden hayat kalitesini arttırabilmek için zaman zaman bazı arayış ve çabalar içine girmelerine neden olabilmektedir. Bu eğilimler de orman kaynaklarının tahribine, sürekliliğin sekteye uğraması gibi istenmeyen sonuçları da beraberinde getirmektedir (Türker, 2006).

Denilebilir ki kırsal alandaki; altyapı, tarımsal işletmelerin küçüklüğü ve dağınıklığı, eğitim-sağlık sorunları, örgütlenme, genç nüfusa yeni iş imkânlarının açılmaması, sosyal imkânlarının yetersizliği vb. sorunlar, çözüm beklediği için kırsal alanda kalkınma son derece önemlidir.

1.3.2. Turizm Kavramı

Turizm kavramı, kökeni itibariyle eski bir geçmişe sahiptir. Latince “tornus” kelimesinden türetilmiştir. Tornus; dönmek, etrafını dolaşmak, geri dönmek anlamına gelmektedir. Tornustan türeyen turizm kelimesi, anlamı temelde değişmemek üzere, batı dillerine de girmiş, tour ve touring kelimeleri bu kelimelerden çıkmıştır. Tour; bir hareketi, dolaşmayı ve başlangıç yerine geri dönüşü ifade etmektedir. Turizm kelimesini açıklarken dikkat edilecek husus, hareket ve geri dönüş olayıdır (Usta, 2001).

1.3.2.1. Turizmin Tanımı

Turizmin ilk tanımı 1905 yılında E. Guyer FREULER tarafından; “Ticaret, endüstri ve küçük sanatların gelişmesi ve ulaştırmanın mükemmelleşmesi üzerine, özellikle halkların ve toplumsal sınıfların daha çok kaynaşmasının sonucu olarak artan dinlenme, hava değişikliği ihtiyacı ve çevre güzelliğine karşı duyulan eğilim, doğadan zevk almaya dayanan yakın zamanların bir olayıdır” şeklinde yapılmıştır (Denizer, 1992).

Turizm, insanların sürekli konutlarının buldukları yer dışında sürekli olarak yerleşmemek, sadece para kazanmak veya politik, ya da askerî bir amacı izlememek üzere, serbest bir ortam içinde, iş, merak, din, sağlık, spor, dinlenme, eğlence, kültür, deneyim kazanma, dost ve akraba ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi nedenlerle, kişisel veya toplu olarak yaptıkları seyahatlerden, gittikleri yerlerde 24 saati aşan veya o yerin bir konaklama tesisinde en az bir gece süreyle konaklamalarından ortaya çıkan iş ve ilişkileri kapsayan, bir tüketim olayı, sosyal bir olay, ağır, bütünleşmiş hizmet ve kültür endüstrisidir (Kahraman ve Türkay, 2006).

Turizmin çok yönlü olma niteliği ve diğer faaliyetlerle karmaşık bir etkileşimde bulunması kesin bir tanım yapılmasını zorlaştırmaktadır. Sorun, turizmin öznesinin insan olmasından ve sosyal, psikolojik, ekonomik, politik değişik birçok etkenin bir araya gelmesinden kaynaklanmaktadır.

Turizm insanlar arasında karşılıklı dostluk ilişkilerinin kurulmasına ve geliştirilmesine, insanların kültür, örf-âdet ve tarihî geçmişleriyle ilgili bilgiler edinmesine, doğal, sosyal ve kültürel çevrenin korunmasına ve değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Böylece ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve hukuksal ilişkilerin iyileştirilmesini sağlamaktadır.

Turizmin ana unsurunu oluşturan turist ise, turizm olayına katılan kişileri ifade etmektedir. “Turist, turizm olayına katılan ve yön veren, sürekli yaşadığı yeri ticari kazanç dışı nedenlerle geçici olarak terk edip seyahat eden ve konaklayan, psikolojik tatmin arayan, sınırlı harcama gücü ve zamanı ile tüketimde bulunan kişidir” (Usta, 2001).

1.3.2.2. Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Ekonomik kalkınmanın en önemli amaçlarından biri, ülkenin tüm insanlarına gelir kazandırıcı iş sahaları açmaktır. Gelişmekte olan ülkelerin ortak özelliklerinden biri de, açık ya da gizli yüksek işsizlik oranlarıdır. Bu bakımdan turizmin emek-yoğun bir endüstrisi oluşu ile gelişmekte olan ülkeler açısından bir gelir kaynağı olarak göze çarpmaktadır. Turizm işletmeleri, turistik ürün üretiminde ve bunu sunmada ve daha birçok faaliyetinin yerine getirilmesinde insan gücünden geniş ölçüde yararlanmaktadır. Dolayısıyla ülkedeki emek arzı fazlalığı bu sektörde büyük ölçüde istihdam edilebilecektir (Carrier ve Macleod, 2005).

Bu bağlamda turizm, günümüzde döviz girdisini arttırıcı ve istihdam sağlayıcı özellikleriyle ulusal ekonomiye katkıda bulunan, uluslararası kültürel ve toplumsal iletişimi sağlayıcı ve bütünleştirici etkisi ile Dünya barışının korunmasında büyük payı olan bir sektördür. Türk ekonomisinin de vazgeçilmez temel taşlarından birisi olan turizm, bugünkü dış ticaret açığına, enflasyona ve işsizliğe çare arayan hükümetlerin önemle üzerinde durduğu bir konudur (Öztaş ve Karabulut, 2006).

Turizmin ekonomik sonuçları olarak; dış ödemeler dengesi, istihdam, ulusal gelir, yabancı sermaye girişi ve bölgesel gelişme üzerindeki etkileri dikkate alınabilir. Dünyada turizm talebi ve bunun sonucunda turist harcamaları hızla artmakta ve mal ihracına göre turizm daha kolay döviz akışı sağlayan bir ticaret biçimi olmaktadır. Turistik mal ve hizmetlere yapılan harcamalar bir döviz akımı doğurarak döviz artışı veya azalışı şeklinde ödemeler dengesini olumlu veya olumsuz etkilemektedir (Öztaş ve Karabulut, 2006).

1.3.3. Sürdürülebilirlik ve Turizm Kavramı

Sürdürülebilirlik, bir toplumun, ekosistemin veya sürekliliği olan herhangi bir sistemin işlerini kesintisiz, bozulmadan, aşırı kullanımla tüketmeden veya sistemin hayati bağı olan ana kaynaklara aşırı yüklenmeden sürdürülebilmesi yeteneği olarak

tanımlanmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı, turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel kaynaklar üzerinde olumsuz etkileri ve olumsuz etkilerin turizmin kendi geleceğini tehlikeye attığının anlaşılmaya başlanması ve bunun sonucunda daha uzun vadeli kullanıma dayanan sürdürülebilir turizm, alternatif turizm, ekoturizm, sorumlu turizm, yeşil turizm gibi içerikleri hemen hemen aynı olan fakat farklı isimlerle adlandırılan turizm türlerini gündeme getirmiştir (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2007).

1.3.3.1. Sürdürülebilir Turizm Kalkınması Tanımı

Sürdürülebilir turizm kavramı ilk kez, Brundtland Komisyonu olarak adlandırılan ve 1987 yılında, “ortak geleceğimiz” başlığı ile yayınlanan, BM Dünya Çevre Kalkınma Komisyonunca sürdürülebilir turizm kalkınması; “Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinmelerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma” olarak tanımlamıştır (WTO, 1998). Komisyonunda, sürdürülebilir turizm kavramından doğrudan doğruya söz edilmemiş olmasına karşın, gelişen çevre bilincinden, turizm de payını almıştır.

1992’ de Rio de Janeiro’da toplanan ve Rio Zirvesi olarak da bilinen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda sürdürülebilir kalkınma; “Gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın bugünün kuşaklarının ihtiyaçlarını karşılayabilecek kalkınma” olarak tanımlamıştır. Daha genel bir tanımla, sürdürülebilir turizm, insanın etkileşimde bulunduğu ya da bulunmadığı çevrenin bozulmadan ve değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin sürdürüldüğü ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecek biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir (Özbey, 2002).

Kalkınma ya da bölgesel gelişmede önemli bir alt sektör olarak nitelenen turizm, çevre ve doğal kaynaklarla olan sıkı ilişkisi nedeniyle, kalkınma ve çevre çelişkisinin uyumluluğa dönüştürülmesi gereğini ortaya koymaktadır. Turizm, sürdürülebilir kalkınmanın dışında değildir. Çevre ve ekonomi ile turizm gittikçe artan bir önemle birbirlerinin parçası durumuna gelmekte ve çevre kalitesini sürekli kılmak, kalkınmayı eşitlemek gibi temel hedefleri içeren sürdürülebilir turizm kavramı ortaya çıkmaktadır (Akşit, 2007). Sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir kalkınma temelleri üzerinde, gelecek

için fırsatları korurken ve geliştirtirken turistlerin ve misafir kabul eden bölgelerin gereksinimlerini karşılayan turizm gelişmesi olarak tanımlamıştır (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2007).

Denilebilir ki; turizm, çevre ve sürdürülebilir kalkınma kavramları arasındaki başlıca unsurların ilişkilendirilmesi üç temele dayanmaktadır (Kahraman, 1994):

- Turizm ile doğal ve kültürel çevre arasında sıkı bağlar bulunması ve çevrenin turist için başlıca çekim unsuru olması,
- Çevresel etmenlerin turizmi etkilemesi,
- Turizmin çevre üzerinde yarattığı etkiler.

Bu üç olgu turizm ve “sürdürülebilir kalkınma” arasındaki göstergeleri oluşturmaktadır. Sürdürülebilir turizm ile ilgili tüm değerlendirmelerde göz önünde bulundurulması gereken temel noktalar bunlardır.

1.3.3.2. Sürdürülebilir Turizm Kalkınmasının Amaçları

Turizm, büyük ölçüde çevre kalitesine bağlıdır. İnsanın doğayı kendi çıkarları doğrultusunda tüketmesi sonucu, doğanın insana yenik düşmesine karşın, aslında yenilen insandır. İnsan, kendi yaşamı için gerekli olan yaşamsal kaynaklarını, varlığını sürdürülebilirlik olanaklarını hızla tüketmekte ve dolayısıyla kendi tükenişini hazırlamaktadır (URL- 4, 2009).

Turizm etkinlikleri sonucu ekonomik kalkınma ve çevresel değerlerin korunması hatta bu değerlerin arttırılması, “sürdürülebilir turizm” gelişimi için ana amaçtır. Sürdürülebilir bir turizm, insanın ve çevrenin birlikte varlığı ile olasıdır.

1.3.3.3. Sürdürülebilir Turizm Kalkınmasının İlkeleri

Sürdürülebilir turizm tanımlarında doğal ve kültürel kaynakların hem geleceği hem de turizm sermayesinin mevcut ziyaretçilerin ve yöre halkının amaçları düşünülerek bunların en yüksek düzeyde karşılanması öne çıkarılmaktadır ve bu bağlamda da çeşitli tanımlar yapılabilmektedir. Bu tanımlar nasıl olursa olsun, sürdürülebilir turizm hakkında üzerinde düşünce birliği bulunan temel ilkeler de vardır. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir (Akşit, 2007):

- Turizm için doğal, kültürel ve diğer kaynaklar halen topluma sağlamakta olduğu yararların yanı sıra, gelecekteki kullanımın sağlayacağı yararların devamlılığı için de korunmalıdır,

- Turizm kalkınması, turizm alanında sosyo-kültürel sorunlar ya da ciddi çevresel sorunlar yaratmaması için, planlanmalı ve yönetilmelidir,

- Turizm alanının kapsamlı çevre kalitesi sürdürülmeli ve ihtiyaçlara göre geliştirilmelidir,

- Turist memnuniyetinin yüksek seviyesi turistik alanların pazarlanabilirliğinin ve turistler tarafından rağbet görme özelliğinin gelecekte de sürdürülebilmesi için korunmalıdır,

- Turizmin yararları, topluma hızlı bir şekilde yayılmalıdır,

- Yerel ekonomileri desteklemeli ve güçlendirmelidir. Halka sürekli danışmak yoluyla yöre halkının karar mekanizmalarına katılımı sağlanmalıdır.

Sürdürülebilir turizmde esas olan, doğal alanların ve kırsal kesimlerin, geleceğin turizm alanları olarak, turizmin olumsuz çevresel etkisinden korunması, günümüz turizm içinde turistlerin çevresel sorunları olmayan ortamlarda, doğa içinde turistik etkinliklere katılmasıdır. Tüm bu çabaların gerçekleştirilmesinde hükümetlere, özel sektöre, gönüllü kuruluşlara ve bireylere düşen önemli görevler söz konusudur (Çakılcıoğlu, 2002).

Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde bazı ilkelerin saptanması mümkün olabilmektedir. Bu ilkeler birinci planda büyüme ve gelişmenin, toplumun ihtiyaçlarının tatmininde yaşamsal bir amaç gütmektedir. İkinci olarak, ekosistemlerin taşıma kapasitesine saygı ve canlı kaynakların sürekliliğinin sağlanması ölçüsünde “büyüme” ve “çevre” arasında bir uyumdan tam anlamıyla söz edebilmektedir. Üçüncü olarak, dürüstlük kaygısının önemi üzerinde durulmaktadır. Son olarak; sürdürülebilir kalkınma felsefesinin; düşüncelerde yeni bir eğilimi, davranış, tutum ve değer yargılarında değişiklikleri içerdiği gözlemlenmiştir. “Sürdürülebilir kalkınma” felsefesini besleyen bu temel ilkeleri kısaca aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (Kahraman, 1994):

- Toplumun gereksinimlerine karşılık verilebilen bir “niteliksel büyüme”nin önde tutulması,

- Doğal, kültürel, ekolojik, biyolojik tüm yenilenen ve yenilemeyen kaynaklara “süreklilik” sağlanması,

- Nesiller ve uluslar arasındaki kaynak kullanımında “dürüstlük” üzerine gölge düşürülmemesi,

- Çevre ve ekonomik yaşam ilişkisinde tutum, davranış ve anlayışlarda “ahlak” unsurunun egemen kılınması ve sürdürülebilir gelişmeye katkı sağlayabilecek ahlaki kuralların saptanıp uygulanmasıdır.

1.3.4. Ekoturizm Kavramının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Değişen hayat koşulları ve çevre bilincinin gelişmesi ile turizmde yenilik ve çeşitlilik arayışları artmaktadır. Artık klasik turizm anlayışından ziyade kültür, tarih, yerel değerler, macera ve eğlence anlayışı hâkim olmaya başlamıştır. Böylelikle kitle turizmine bir tepki ve seçenek olarak 1990'lı yıllarda gelişme gösteren ekoturizm kavramı, kırsal ve kültürel turizmin unsurlarını içermekte ve hassas doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek en uygun turizm türü olarak ifade edilmektedir. Kontrolsüz gelişen kitlesel turizm hareketinin çevre ve toplum üzerindeki tahribatları karşısında ekoturizm, sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında önemli bir araç olarak görülmektedir. Ekoturizm, sürdürülebilir turizmin bir alt bölümünü oluşturmaktadır. Bazen sürdürülebilir turizmle eş anlamlı olarak kullanılmakla birlikte ekoturizm, sürdürülebilir turizm şekillerinden biridir (Avcıkurt, 2003).

Köken olarak ekoturizm kavramı Yunanca oikos (ev) ve logos (kelime) ‘a dayanan, organizmalar ve onların çevresi ile ilişkilerini inceler ve bilimsel olarak ekoloji olarak adlandırılır. Ekoturizmde biyolojik toplulukların korunması kadar, yerel kültürlere saygı da gereklidir. Buradan hareketle ekoturizm, ev sahibi bölgenin farklı özelliklerinin en az hasar görmesini sağlayacak ziyaret tekniklerini ifade eder (Edmonds ve Leposky, 1998).

Ekoturizm faaliyetleri son 20 yılda hızlıca artmış ve gelecekte de bu artışın, büyümenin devamı beklenmektedir. Dünya'nın pek çok ülkesinde, ekoturizmin ulusal planlamalarda yer alması, öneminin anlaşılmaya başlanmasını sağlamış ve bu konuda çalışan ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının kurulmasına neden olmuştur. Bu kuruluşlardan en eskisi 1990 yılında kurulan Uluslararası Ekoturizm Derneği (TIES)'dir. Derneğin kuruluş amacı; ekoturizmin uygulama tekniklerini belirlemek, konuyla ilgili uzmanlar arasında işbirliğini arttırmak ve küresel bir çalışma ağı oluşturmak olarak açıklanmaktadır (Anonim, 2006).

Doğal ve kültürel kaynakların öneminin gün geçtikçe daha iyi kavranmasının sonucu Dünya Eko Turu 97 (World Ecotour' 97) adıyla anılan ilk Dünya ekoturizm kongre ve sergisi, Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde 15-18 Aralık 1997 tarihleri arasında

yapılmıştır. Kongre, Çevre için Brezilya Toplumu (Biosfera:Brazilian Society for The Environment) tarafından organize edilmiştir. Konferansa 35 ülkeden yaklaşık olarak 2000 kişi katılmıştır. Ekoturizm teorileri, politikaları, gelişme ve yönetim modelleri aktarılan konferansın sonunda, eko-turizmin geçici bir merak olmadığı ve doğru uygulandığında toplum ve ekonomi için yararlı olacağı ve ekoturizm gelişmesinin çevresel etkilere ve ekonomik koşullara bağlı olduğu belirtilmiş ve ekoturizmin çevresel koruma stratejisi ön plana çıkarılmıştır (Dowling, 1997).

Ekoturizm açısından diğer önemli bir gelişme ise, Birleşmiş Milletlerin 2002 yılı “Uluslararası Dağlar ve Ekoturizm Yılı” olarak ilan etmesidir. Dünya ekoturizm yılı dolayısıyla 2001 yılından itibaren sürdürülen konferanslar, Dünya Turizm Örgütünün 19-22 Mayıs 2002 tarihleri arasında, Kanada’da düzenlediği, 132 ülkeden turizm ve çevre alanındaki ulusal ve yerel kamu kuruluşları, akademik çevreler, uluslararası örgütler, yerel halktan 3000’in üzerinde temsilcinin katılımıyla gerçekleştirilen ekoturizm zirvesi ile doruk noktasına ulaşmıştır (Anonim, 2006).

Birleşmiş Milletler ve Dünya Ticaret Örgütü (The United Nations And the World Trade Organization– WTO) turizmin, günümüzde Dünya’nın en büyük işveren endüstrisi olma özelliğine işaret ederek, ekoturizm etkinlikleri sayesinde birçok bölgenin yerel halkına uzun süreçte iş olanağı sağlayacağını belirtmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1998 yılı kararıyla 2002 yılını “ Dağlar Yılı” ve WTO kararıyla “Ekoturizm Yılı” ilan etmiştir.

1.3.4.1. Ekoturizmin Tanımı

Ekoturizm terimine ilişkin ilk tanımlama 1983 yılında Hector Ceballos-Lascurain tarafından ortaya atılmış ve ekoturizm; “ ...bilinmeyen kültürel değerlerin bulunduğu alanlara, nispeten bozulmamış, beğenilen manzaraya yapılan seyahattir” şeklinde tanımlanmıştır (Ceballos-Lascurain, 1983).

1980’li yılların sonundan itibaren ekoturizmle ilgili bilimsel yayınların sayısında önemli bir artış olmuş ve benzer içerik taşıyan çok sayıda ekoturizm tanımı yapılmıştır. Ancak uluslararası kabul edilmiş bir tanımı yoktur. 1980 ve 1990’lı yıllarda geniş çapta yayılan çevresel ilgi ekoturizm kavramının gelişmesine yardımcı olmuştur. Söz konusu tanımlamalardaki ortak noktaları sıralanacak olursa, ekoturizm (Akıllı, 2004):

- Çevre konusunda uyumlu, çevreye duyarlı, çevreyle dost ve çevre korumaya katkılıdır,
- Doğanın yapısı ve işleyişi ile kültürel değerleri anlamaya dönük bir çaba ve bu çabayı korumaya katkıya dönüştürmeye eğilimlidir,
- Doğal ve sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirme çabasıdır,
- Sürdürülebilir kullanımı hedeflemektedir,
- Küçük gruplarla veya bireysel olarak gerçekleşmektedir,
- Tesisleri basit tipli, doğal çevreyle ve yerel mimari ile uyumlu inşa etmeyi öngörmektedir,
- Yerel ekonomiye katkıyı hedeflemektedir,
- Turizmin kısa dönemli kâr ve kazançla yönelik aşırı ticarileşmesini dışlayan sorumlu bir ticari yaklaşıma sahiptir,
- Eğitim amaçlı olarak, korunan alanlardan oluşan ilgi çekici doğal alanlara ekokültürel seyahattir,
- Yerel halkın katılımına yöneliktir.

1991 yılında Boeger' e göre ekoturizm; "Dünya'nın yenilenebilen kaynakları yanında, diğer kültürlerin çeşitliliği ve saygınlığına itibar gösteren, çevresel olarak güvenli turizmdir" denilerek tanımlanmıştır (Erdoğan, 2003). 1996 yılında ise Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) ekoturizmi; "Yerel halka fayda sağlayan, aktif sosyo-ekonomik katılımını sağlayan düşük düzeyde olumsuz ziyaretçi etkisi yaratan ve korumayı geliştiren, doğanın değerini anlamak ve zevkine varmak için nispeten bozulmamış doğa alanlarına yapılan çevre açısından duyarlı seyahat ve ziyaret" olarak tanımlanmıştır.

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES), ekoturizmi; yerel halkın yaşam kalitesini arttıran, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, ekoturizm ile ilgili yeşil hareket ve kâr amacı gütmemeyi eşdeğer gören girişimciler üzerindeki kuşkuvarı muhafaza etmektedir. Bu nedenle bu tanımdan ziyade ekoturizm, "Ekolojik ve ekonomik sürdürülebilir turizm ile doğal ve kültürel değerlerle ilişkilidir" denilebilir (Nilsson, 2006).

Yıllar itibariyle, teknolojik gelişmelere bağlı olarak endüstrinin giderek gelişmesi ve kentleşme düzeyinin artması, teknolojinin fiziksel çevre üzerinde onarımı güç tahribatlara yol açmıştır. Bu durum ise, insanları yeni arayışlara, yoğun iş temposundan kısa süreli de olsa uzaklaşmaya ve doğal çevrenin zarar görmediği, sürekli korunduğu alanlara yönelik

seyahatlere yöneltmiştir. Doğa ile insanlar arasında pek çok değişik şekillerde ortaya çıkan bu karşılıklı etkileşimin, eko turizm türünün oluşmasında ve gelişmesindeki önemi büyüktür. Böylece, yeni bir turizm türü olarak “ekoturizm” ön plana çıkmıştır (Gökdeniz vd., 2003).

Denilebilir ki; ekoturizm kavramı doğal çevreye olan ilginin artmasıyla ve çevreye yapılan müdahalelerle oluşabilecek tahribin anlaşılmasıyla dolayısıyla çevrenin daha iyi korunabilmesi için gerekli olan ilginin yaygınlaşmasıyla beraber ekoturizm gelişme göstermiştir.

Ekoturizm, biri kültürel ve diğeri biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi olmak üzere iki noktaya odaklanmaktadır. Her iki durumda da ekoturizm, olumsuz etkiler yaratma potansiyeline sahip olduğu kadar çözüm üretme potansiyeline de sahiptir (Stronza, 2000).

Bu bilgilerin ışığı altında denilebilir ki ekoturizm; korumacılığı geliştiren ve çevresel bozulmaları en düşük seviyeye indirmenin en iyi yolunu arayan doğal çevre temeline dayalı bir turizmi ifade etmektedir. En sade şekli ile yaban hayatı ve bitki örtüsünün korunmasına, elde edilen kazanç ile istihdam ve gelir yaratmaya destek olurken çevre ve yerel kültür üzerinde en düşük etki yapacağını ileri süren bir turizm çeşididir. Ekoturizm, hem kırsal yerleşmelerle iç içe olan hem de doğal kaynaklara dayalı bir turizm türüdür. Birçok olumlu etkilerinden dolayı, turizmde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, var olan turizm türlerinin alternatifi ya da tamamlayıcısı olarak, önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır (Dilek ve Şahin, 2002).

Tüketen değil koruyan ziyaretçi bilincini oluşturmaya çalışan ekoturizm, faydalanılan çevrenin koşullarını değiştirmeden kabul etmektedir. Sürekli değişim içinde olması ve doğrudan doğal çevrede gerçekleşmesi, etkinliklere katılanlarda etkili, deneyerek öğrenme boyutunda doğa sevgisi ve doğayı koruyarak kullanma bilinci oluşturmaktadır. Ziyaret edilecek yerdeki yemek ve geceleme gibi gereksinimlerin karşılanmasında yörede yaşayanlara ekonomik fayda sağlanması da ekoturizmin özelliklerindedir (Yürük, 2002).

Söz gelimi, bir ekoturizm etkinliğinin sürdürülebilir olması için alanın korunması gereklidir. Alanın korunması için, bölgede oluşacak ekonomik külfet yine bu turizm etkinliğiyle karşılanabilir. Öte yandan, ekoturizmin olmazsa olmazlarından biri yerel halkın katılımının sağlanması ve özellikle maddi açıdan desteklenmesidir. Maddi olarak ekoturizm etkinlikleri sayesinde gelirleri artan yerel topluluk, bölgedeki kaynaklara yönelme gereği duymayacak ve mevcut biyolojik çeşitlilik de korunmuş olacaktır. Bu

çeşitliliğin zarar görmemesi için bu kez de taşıma kapasitesi dikkat edilecek bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Yalçınalp, 2005).

Dolayısıyla, ekoturizm başlangıcından beri çevre eğitiminin vurgulandığı, bozulmamış doğal alanlarda doğaya dayalı seyahat olarak sunulmaktadır. Ekoturizmin temel özelliklerini oluşturan saygı, sorumluluk ve sürdürülebilirlik “3S” olarak adlandırılabilir. Fakat ekoturizmin dört temel belirleyici özelliği içerdiği söylenebilir (Erdoğan, 2003):

- Doğa temelli olması,
- Ekolojik ve kültürel sürdürülebilirlik,
- Eğitim ve konunun açıklanması,
- Kaynağın değerini anlama (yerel düzeydeki ekonomik faydalar).

1.3.4.2. Ekoturizmin Amaçları

Ekoturizmin amacı, ekoturistlerin istekleri bağlamında ele alındığında yeni kazanç alanlarıdır. Ekoturizm endüstrisinin varlığı, kullanılacak doğanın ve doğayı kullanacak insanın varlığına bağlıdır. Fakat ekoturizmin egemen amaç yapısını belirleyen ne doğadır ne de ekoturisttir. Doğa ve ekoturistler yoluyla, sermaye birikimi sağlamaktır (Berle, 1990).

Ekoturizm ekonomiye, alternatif birtakım değerler sağlayabilir ancak bu hemen ya da sosyal ve çevresel etkiler olmadan gerçekleşemez. Eğer bu sürekli olacaksa, yerel nüfusun ekoturizm tarafından sağlanan ekonomik çarpanlardan önemli bir pay almasına izin verilmelidir. Ekoturizm, bu amaç çerçevesinde gerçekleştiğinde çevre bilinci oluşacak, doğayı koruyarak ve geliştirerek kullanan bir toplum yapısına sahip yöre ve ülkeler uluslararası turizmden almış oldukları payları arttırabilme olanağı bulabileceklerdir. Toplum katılımı da eko turizm gelişimi olan yerlerde yaşayan insanların üzerindeki olumsuz etkileri belirlemede çok önemlidir (Hall, 1998).

Ekoturistlerin amacı, bozulmamış doğa parçalarını gezip, bu tür yerlerin korunmasına yönelik bilgi edinmek istemeleridir. Bunun için eko turistler tek bir yere gitmek yerine, birçok korunmuş arazi parçalarını gezmeyi tercih ederler (Boo, 1991). Bu tür alanlara gelen ekoturistlerden elde edilecek gelirin turistik alana ilişkin kullanılması söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla ekoturizmin yerel ve bölgesel ekonomik gelişmeye

katkıları olmaktadır. Ayrıca, ekoturizmin önemli oranda istihdam etkisi olacaktır. Tur rehberliği, park koruyuculuğu, konaklama tesisleri, hediyelik eşya imalâtı ve yiyecek-içecek yerleri, dolaysız olarak istihdam yaratmaktadır. Bu tür istihdam alanları kırsal kesimdeki işlerden ve tarımdan daha kazançlı olabilmektedir (Akın, 2006).

1.3.4.3. Ekoturizmin İlkeleri

Ekoturizm tanımı konusunda görüldüğü gibi çok sayıda tanım mevcuttur ve bu konuda tam bir fikir birliğine varılmış değildir. Zaten ekoturizm yılında yapılan etkinliklerin de amacı, bu konu hakkında bir uzlaşmaya varabilmektir. Ekoturizm hakkında yapılan çok çeşitli tanımlamalara rağmen, ekoturizm ile ilgili, üzerinde fikir birliğine varılan temel ilkeleri mevcuttur. Bunlar ekoturizmin amaçlarıyla ve doğasıyla bağıntılı kurallar bütünüdür. Ekoturizmi bir kavram olarak algılayabilmek için şu ilkeler sıralanabilir (Blamey, 2001):

- Doğa temelli olması,
- Biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunması,
- Yerel halkın refahını desteklemesi,
- Ekoturistlerin ve yerel halkın bilinçlendirilmesinin sağlanması,
- Olumsuz çevresel ve sosyo- kültürel etkilerin en alt seviyeye indirgenmesi için faaliyetlerin hem ekoturistler hem de yerel halkının sorumluluğunda düzenlenmesi,
- Geri dönüşü olmayan kaynakların en düşük düzeyde tüketilmesi,
- Turizm yönetimine kırsal düzeyde katılımın önemsenmesi, iş fırsatlarının ve mülkiyetin yöre halkı lehinde gelişmesinin gözetilmesi.

Dünya Turizm Örgütü (WTOO)'ne göre ise, ekoturizmin bileşenleri şunlardır (Goodwin, 2002):

- Biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunması,
- Yerel halkın refahının gözetilmesi,
- Turistlerin ve yerel halkın bilinçlendirilmesinin sağlanması,
- Küçük ölçekli işletmeler tarafından küçük turist gruplarına hizmet verilmesi,
- Turistlerin ve yerel halkın turizm endüstrisi hakkında sorumlu hareket etmesinin sağlanması,

- Geri dönüşü olmayan kaynakların en düşük düzeyde tüketilmesi,
- Turizm yönetimine yerel düzeyde katılımın önemsenmesi, iş fırsatlarının ve mülkiyetin yerel halk lehinde gelişmesinin gözetilmesi.

1.3.4.4. Ekoturizm Türleri

Tanımlanmasındaki çeşitlilikten de anlaşılacağı gibi ekoturizm kavramı mevcut bilgilerle, tam olarak yerleşmiş bir kavram değildir. Bu nedenle çeşitleri de farklı yaklaşımlara göre değişebilecektir.

Ekoturizm etkinliklerinin çevreyi koruma derecelerine göre kendi içerisinde de çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır. Ekoturizm; etkin ve edilgen olarak iki kısma ayrılmıştır (Erdoğan, 2003):

Etkin Ekoturizm: Gidilen çevreyi geliştirmeye yönelik olarak, sürdürülebilir biçimdeki ekoturizmdir. Bu tür turizme katılanlar daha fazla çevre bilincine sahiptir ve çevreyi değiştirme girişimleri yoktur. Ekolojiye uygun doğal konaklama birimleri kurulur. Hizmet ve donanım en alt seviyede tutulur.

Edilgen Ekoturizm: Fiziki ve kültürel çevreye olumsuz etki yapmayan turizm etkinliklerinin sadece gerekliliği üzerinde durulur. Bu tür turizm, kaynağın mevcut durumunun korunması konusunda daha esnektir ve buna bağlı olarak daha yaygın hizmet ve donanım vardır.

Turizm Bakanlığı'nca belirlenen ekoturizm faaliyetleri kapsamında şunlar sıralanabilir (URL-5, 2009):

- Yayla turizmi,
- Kuş gözlemciliği,
- Yaban hayatı gözlemciliği,
- Bisiklet turizmi,
- Balon turizmi,
- Sualtı dalış turizmi,
- Tarım ve çiftçilik turizmi,
- Termal turizm,
- Av turizmi,
- Botanik turizmi,
- Macera-spor turizmi,
- Mağara turizmi,
- Doğa yürüyüşü,
- Dağcılık,
- Yamaç paraşütü,

- Akarsu turizmi,
- Atlı doğa yürüyüşü.

1.3.4.4.1. Yayla Turizmi

Yaylalar, geleneksel olarak yöre insanların yaz aylarında özellikle hayvanlarını otlatmak amacıyla çıktıkları, yüksek bölgelerde konumlanmış yerlerdir. Özgün doğal yapılarının yanı sıra kültürel kimlikleriyle de oldukça cazip bir turizm potansiyelini oluşturmaktadır. Doğayla iç- içe yaşamayı sevenler veya macera tutkunlarının genellikle günübirlik kullanım veya kısa süreli konaklama amacıyla yüksek rakımlı yerlerde yaptıkları turizm faaliyetidir (Gönenç, 1995).

1.3.4.4.2. Kuş Gözlemciliği

Göçmen kuşların izlendiği yollar boyunca yürüyerek kuşları gözlemek ve bu yolla doğayı tanımak amaçlı ekoturizm türüdür. Kuş gözlemciliğinin mevsimi, zamanı da sınırlı değildir. Her mevsim yapılabilir. Özellikle kuş göç yolları üzerinde yer alan sulak alanların kuşlar açısından çok önemli potansiyel içerdiği dikkat çekmektedir (Gönenç,1995).

1.3.4.4.3. Yaban Hayatı Gözlemciliği

Yaban hayatı gözlemciliği tüm dünyada ve turizm endüstrisinde popüler olmaya başlamıştır. Kenya, Belize ve Güney Afrika'da bu amaçla kullanılan ekoturizm alanları bulunmaktadır (URL-6, 2005).

1.3.4.4.4. Bisiklet Turizmi

Bisiklet turizmi yeni yaygınlaşmaya başlayan bir turizm türüdür. Doğanın daha derinlerine yol olmayan yerlerine gidebilmek, her yerden rahatlıkla geçebilmesi, gerekirse elinize alıp taşınabilecek kadar hafif olması ile kısa sürede çok yer gezebilmek, aynı zamanda sürat yapıp kötü arazi koşulları ile de mücadele edebilmenin verdiği macera duygusu ile yaygın bir sportif ekoturizm türüdür (Altan, 2006).

1.3.4.4.5. Balon Turizmi

Balon turizmi, balonla bölgenin havadan izlenmesidir. Balon turları sayesinde tüketiciler hem daha çok yeri görme şansına sahip olmakta hem, hem de yürüyüşle görülmesi mümkün olmayan manzaraları görmektedirler. Bunun yanında balonla gezinti başlı başına bir faaliyet olarak turistik tüketicilerin ilgisini çekmektedir. Balonla yapılan geziler ayrıca, doğa yürüyüşlerine ve bisiklet turlarına katılma konusuna engeli bulunan ya da yaşı dolayısı ile bu duruma sahip olmayan turistik tüketiciler içinde bulunmaz bir fırsat sunmaktadır. Balon gezilerinin bir başka avantajı “fotoğraf avcılığı” diyebileceğimiz bir faaliyete imkân sağlamasıdır (Altan, 2006).

1.3.4.4.6. Sualtı Dalış Turizmi

Sportif amaçla yapılır. Türkiye sularında bulunan önemli batıklar ve su altı mağaraları dalıcılar tarafından keşfedilmeyi beklemektedir (Altan, 2006).

1.3.4.4.7. Tarım ve Çiftlik Turizmi

Turizm, kırsal alanlarda konaklama ve etkinlikler köy yerine çiftliklerde yapılıyorsa bu turizm türü çiftlik turizmi olarak adlandırılmaktadır. Herhangi bir kırsal yerleşmede ekonomik etkinlik tarım ise ve turistik uygulamalarda ağırlıklı olarak tarıma dayalı programlar yer alıyorsa, bu turizm türünün adı da tarım turizmi olmuştur. Tarım turizmi, bir etkinlik olarak sürerken, aynı zamanda doğal çevrenin, geleneksel kırsal coğrafi görünümünün korunmasına yardım etmekte, çevre, tarım ve turizm arasındaki bağı sağlamaktadır. Bu kavramlar kırsallığı çağrıştırmakta kırsal turizm olarak ifade edilmektedir (Erdoğan, 2003).

Amacı tarımsal ya da yerel değerlerle iç-içe bulunarak hoşça zaman geçirmek olan turistlere, beklentileri doğrultusunda konaklama, yiyecek içecek ve diğer hizmetleri veren küçük ölçekli işletmelerin yer aldığı kırsal yerleşimlerde gerçekleştirilen faaliyetler bütünüdür. Bu bakımdan çevresel değerler, bu tür faaliyetlerin temelinde yer almaktadır. Bu tür turizm çeşitleri sürdürülebilirlik ilkelerini en fazla içeren turistik faaliyetlerdir (Erdoğan, 2003).

1.3.4.4.8. Termal Turizm

Günümüzde yaşam koşulları ve çevre sorunları insanoğlunun sağlığını bozmakta ve bozulan sağlığını tekrar iyileştirmek için bu duruma çare düşünülmektedir. Çare olarak da, sağlığına iyi gelecek yerlere seyahat ve oradaki temel su kaynaklarından yararlanmak düşünülmüştür. Turistlerin sağlıkları açısından faydalı olabilecek bir hizmeti satın almak için kaplıca, ılıca ve benzeri doğal yeraltı kaynaklara sahip bir varış yerini ziyaret etmektir. Temel isteklendirme, kişisel sağlık açısından faydalı olacak hizmetlerin satın alınmasıdır (Beyhan, 2004).

1.3.4.4.9. Av Turizmi

Bilinçli ve belli bir eğitime dayanarak, doğaya zarar vermeden yapılan, sadece olgunluğu erişmiş hayvanların avlanması olayıdır (URL-7, 2004).

1.3.4.4.10. Botanik Turizmi

Son yıllarda ekoturizm etkinliklerine talebin artmasıyla beraber bu konuda hizmet veren seyahat acentalarının sayısında artış gözlenmiştir. Buna bağlı olarak, botanik turizme rehberlerine de talep artmıştır. Botanik turizmi rehberliği belli düzeyde bir uzmanlık istemektedir. Çünkü bitkilerin Latince adlarının ve bunun yanı sıra belirli özelliklerinin, yetiştirme yerlerinin, çiçek açma mevsimlerinin, en göz alıcı dönemlerinin bilinmesi ve buna göre bir tur yol boyunun belirlenmesi gerekmektedir (Ekim, 2002).

1.3.4.4.11. Macera-Spor Turizmi

Macera-spor turizmi, farklı yaşam tarzı ve tatil anlayışı benimseyen, sportif hareketlerle de tatili zenginleştirmeye çalışan insanların katıldığı bir sürdürülebilir turizm çeşididir. Macera tatilleri, değişiklik arayan, tehlikeden ve yüksek riskten hoşlananların katıldıkları bir turizm türüdür. Bu turizm faaliyetleri insanları içinde buldukları, şehir yaşamının stresli ortamından uzaklaştırdıkları ve onlara yeni şeyler öğrenme ve görme olanağı sağladıklarından giderek yaygınlaşmaktadır (Beyhan, 2004).

Denilebilir ki, bu turizm türü ekoturizm etkinliklerinin faal bir formudur. Turistler, güç koşullar altında doğa ve tehlikeli ortamlarda değişik spor faaliyetlerine katılmak istemektedir. Bu faaliyetler heyecan verici ve aynı zamanda gerilim yaratıcı türden faaliyetler olmaktadır. Katılımcıları şehir yaşamının güvenliğinden uzakta doğal ortamlarda deneyime sürükleyen ve onlara fiziksel güçlerini test etme olanağı sağlayan bu sportif aktiviteler, dağcılık, uzun yürüyüşler, değişik kar sporları ve benzerleridir (Beyhan, 2004).

1.3.4.4.12. Mağara Turizmi

Mağaracılık, bilimsel ve sportif amaçlarla yürütülen bir uğraştır. Sportif mağaracılık dünyanın en tehlikeli doğa sporlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bireysel olarak yapılabildiği gibi, grup olarak da yapılabilir. Doğa turizminde mağaralar, görsel amaçlı kullanımlar için zengin, dolaşımın kolay olması bakımından yatay yönde gelişmiş, ulaşım olanağı sağlanabilen mağaralar seçilirler. Mağara girişi düzenlenerek, mağara içinde özel donanıma ihtiyaç duyulmadan turistlerin dolaşması sağlanıp, aydınlatılarak turizme açılırlar ve müze şeklinde gezilirler. Sportif amaçlı kullanımlar için derinlik ve uzunluk daha çok önem kazanmaktadır. İçinde düzenleme yapılmayan bu mağaralar, özel donanımlı mağaracılar gezebilirler (Altan, 2006).

1.3.4.4.13. Doğa Yürüyüşü

Günümüz turizminde, doğa yürüyüşü kavramı bir doğa sporu veya hobi faaliyeti olarak anlam kazanmıştır. Çağdaş anlamı ise, “Bir bölgenin dağlık kesimlerinde, dağcılık tekniği gerektirmeden, zor ve sarp yerlere girmeden, küçük patikaların takip edildiği, belirli zorlukla ve özellikler gösteren doğa koşullarında, yaş gruplarına uygun ve zamanla sınırlı olarak düzenlenen uzun yürüyüşlerin” genel adıdır (Erdoğan, 2003).

Doğa yürüyüşü; bütünleşme, fiziksel durumlarını ve yeteneklerini zaman zaman ölçme ve sürekli değişen bitki örtüsünü gözlemlenme, buzul göllerin kenarında kamp kurma gibi amaçlarla olaya yaklaşmaktadırlar (Erdoğan, 2003).

1.3.4.4.14. Dağcılık

Bireysel olarak veya küçük gruplar halinde yapılır. Dağcılık doğal çevre üzerinde toprak aşınması, görsel kirlilik gibi olumsuz etkiler yaratabilir. Dağcılık hem sportif hem de kültürel etkinliği barındıran, insan insanın doğa ile ilişki kurarak fiziksel ve ruhsal dinginlik sağlamasına yarayan en etkili sporlardan biridir (Erdoğan, 2003).

1.3.4.4.15. Yamaç Paraşütü

Macera ruhlu insanların havada yalnız uçuş ve risk duygusunu yaşamak istemeleri sonucunda gelişmiş bir ekoturizm şeklidir. Bilinen en ekonomik hava aracı olması ve doğa sporları ile iç-içe olması bugün geniş bir kitle tarafından sevilerek yapılmasını sağlamıştır. Temelde özel bir yetenek ve aşırı gayret gerektirmeyen yamaç paraşütü sporu standart bir eğitim sonrasında yapımı çok kolay ve zevklidir (Beyhan, 2004).

1.3.4.4.16. Akarsu Turizm

Büyük yatırımlar gerektirmeyen akarsu turizmi, çevrenin tarihi, arkeolojik, kültürel, otantik değerleri ve diğer turizm çeşitleriyle bir bütün oluşturmaktadır. Kanoculuk ve rafting olmak üzere başlıca iki akarsu sporu vardır (Erdoğan, 2003).

1.3.4.4.17. Atlı Doğa Yürüyüşü

Turizmin çeşitliliği içinde yer alan atlı doğa yürüyüşleri tarihi ve doğal güzelliklerin bulunduğu yörelerimizde düzenlenen 3-5 kişilik gruplar halinde günübirlik veya birkaç günlük gezi programları ile yapılmaktadır. Ata binmek bir başka canlı ile yapılabilen ender sporlardan biridir (Altan, 2006).

1.3.5. Ekoturizmin Diğer Turizm Çeşitleri ile Karşılaştırılması

1970'lerde seyahat acentalarının ve tur operatörlerinin; ulaşım, konaklama ve rehberlik gibi her türlü hizmeti bir araya getirerek düzenlediği, oldukça ucuza mal olan ve

pazarlanan paket turlar turizm talebinin belli bir yöne oluşmasına neden olmuştur. Küçük ve yeni turistik merkezlere “Deniz-kum-güneş” ağırlıklı seyahati içeren önemli sayılabilecek turist akımları yaratılmıştır. Böylece bu merkezlerde gittikçe kalabalıklaşan bir turizm talebi sonucunda “kitle turizmi” olarak adlandırılan turizm türü ortaya çıkmıştır (Erdoğan, 2003).

Denilebilir ki kitle turizmi; insanların turizme geniş ölçüde büyük kitleler halinde katıldıkları turizm çeşididir. Turizmin geliştirilmesi aşamasında üzerinde en fazla durulan turizm türünü oluşturmaktadır. Kitle turizmi; büyük ölçekli, kontrolsüz, plânsız, bedel bilincinde, ithal yaşam tarzını benimsemiş, kısa süreli, değişime dirençsiz, sabit programlı turizm türüdür. Geniş topluluklara hitap eder ve ilgi alanları çok farklı insanları bir araya getirir ve sınırlı alanlarda hizmet verir. Kitle turizminde toplu halde ayarlanmış paket tatiller, turistlere belli sınırlar çerçevesinde hizmet ederek, belli anılar canlandırarak, sadece binanın içinde fonksiyonlar sunar veya çok az bir şekilde bina dışındaki etkinliklere katılım sağlar. Bu turlar, gidilen yer üzerinde yoğunlaşır ve giderken geçilen yerler veya doğal, sosyal ve kültürel çevreyi tanıtmaya kaygısı yoktur (Oruç, 2004).

Ekoturizm ise küçük ölçekli ve kültürel kontrole dayalı olarak, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamak için, toplumsal gelişmeyi ön plana çıkarması ile kitle turizmine önemli bir alternatif olarak görülmektedir. Kitle turizmi, en yüksek düzeyde karlılık amacı taşıyan ve kontrolsüz ve kuralsız büyüme eğilimi olan kısa vadeli programlardan oluşmaktadır. Ekoturizm ise, çevre değerlerine saygılı, çevreyle bütünleşmiş, kontrollü ve kurallı gelişme eğilimi olan en uygun seviyede kârlılık ve uzun vadeli programlardan oluşmaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006).

Kitle turizmi çevre üzerinde tahrip edici bir potansiyele sahipken; ekoturizm bitki türleri, hayvan türleri, habitat ve yaban hayatına zarar vermeden ekosistemin korunmasını teşvik etmektedir. Kitle turizmi öncelikle turistlerin gereksinimlerinin tatminine yönelikken, ekoturizm tüm kaynakların uygun kullanımını vurgulayarak, toplumun ekonomik, sosyal, kültürel gereksinimlerinin karşılanması ile toplumun gelişmesini ön plana çıkarmaktadır. Ekoturizmin de olumsuz etkileri olmasına karşın yerel kaynaklar üzerindeki bu etkiler en az seviyede görülmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006).

Kitle turizminden farklı olarak ekoturizm, nispeten yavaş gelişmektedir. Ekoturizm; plânlamaya uygun olup, kontrolü daha kolaydır, kitlesel bir hareketin olmadığı bu turizm türünde programlar duruma göre değişebilmektedir. Turist özellikleri yönünden de, eko turistler ne yapacaklarına kendileri karar verirler, gidiş yeri tercihleri fazla gelişmemiş

sessiz yörelere olmaktadır, yerel yaşam biçimlerini yerinde görmek bu kişiler için önemlidir. Geliştirilen turizm stratejileri yönünden ise, yörenin mevcut imkânları ve tesisler kullanılmaktadır, talebe göre kapasite olup, hâlihazırda kullanılan teknoloji yeterli olmaktadır, yöre insanına girişimcilik imkânı sağlanmaktadır ve bu turizm türüyle çevre ve tarihî kalıntılar korunmaktadır (İge vd., 1999).

Şekil 1' de de görüldüğü gibi kitle turizmi ile ekoturizm etkinlikleri arasındaki ihtiyaç programları, yerleşim, biçimsel, peyzaj özellikleri ve ölçek kapsamındaki farklılıklar belirtilmeye çalışılmıştır.

KİTLE TURİZMİ	EKOTURİZM
İhtiyaç programları	
Dinlendirmeye ve eğlendirmeye yönelik pasif faaliyetler Binlerle anılan yatak kapasiteleri Daha çok deniz ve kum faaliyetleri Tatil köyünün içine dönük faaliyetler	Yürüyüşler, balıkçılık vb. etkin turizm Daha küçük yatak kapasiteleri Yayla, dağ, nehir etkinlikleri Sınırsız, bina dışı faaliyetler
Yerleşme	
Özellikle dar sahil şeritleri Küçük bölgelerde yoğun	Doğanın içine yayılmış Az yoğun
Biçimler	
Uluslar arası çizgiler Karmaşık, bitmiş, ithal biçimler Mevcut yapı stokunun terk edilmesi Endüstrileşmiş yapım, karmaşık dekorasyon Prefabrik malzeme, karmaşık tasarım	Yöresel, basit, gelişmeye açık Yerel biçimler Mevcut yapı stokunun kullanılması Yerel işçilik yöntemleri Sade dekorasyon Yerel malzeme, sade çözümler
Peyzaj	
Çevreye aşırı müdahale Sert zeminler İthal bitkiler	Doğal peyzaj Doğal yürüyüş yolları, yumuşak sahalar Yerel bitkiler
Ölçek	
Büyük ölçekli yöreye uygun olmayan	Ekoturistlerin gidecekleri yere zarar vermeyecek seviyede küçük ölçekli

Şekil 1. Kitle Turizmin Ekoturizm ile Karşılaştırılması

Ekoturizm çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözetken, doğal alanlara karşı duyarlı bir seyahattir. Ekoturizm, geleneksel kitle turizmine karşı olarak alternatif bir

sürdürülebilir turizm ve en önemlisi koruma şekli oluşturur. Diğer turizm türleri yeşil, topluma dayalı veya sürdürülebilir olarak ifade edilebilir fakat ekoturizmin ana amacı biyolojik çeşitliliğin korunması olmalıdır (Pickering, 2007).

Ekoturizm de diğer turizm türleri gibi plânlı ve kontrollü olarak geliştirilmediği sürece çevre üzerinde olumsuz etkilere yol açabilecektir. Bu nedenle ekoturizmin çevre üzerindeki olumlu etkilerini en üst düzeye çıkaracak ve muhtemel olumsuz etkilerini ise en düşük seviyeye indirecek bir gelişmenin sağlanması ekoturizmin başarısı açısından kaçınılmazdır (Demir ve Çevirgen, 2006).

Eko turizm doğaya karşı yumuşak, ekonomik yönden verimli, sosyal yönden sorumlu, ekolojik yönden krizi önleyici özellikler ortaya koyar. Bu özellikler şöyle sıralanabilir (Bozok, 2004):

- Ekoturist sayısının az olması,
- Ekoturist baskısının az olması,
- Yoğun değil, yaygın olması,
- Ekoturizmin yıl içine yayılması,
- Çevre eğitiminin yer alması,
- Tüketime az olması,
- Sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmesi,
- Tahribatı düzeltmek yerine önlemeye yönelik plânlama yapılması,
- Uzun vadeli ekonomik çıkarın gözetilmesi,
- Yerel halkın ve yaşamlarının katılması,
- Küçük ölçekli gelişme olması,
- Alternatif ulaşım tiplerinin ve toplu taşıma araçlarının kullanılması,
- Koruma için gelir sağlaması.

1.3.6. Ekoturizm ile İlişkili Kavramlar

Bu başlık altında, ekoturizm kavramının daha önceden bahsedilmiş çeşitli kavramlarla olan ilişkisi dile getirilmeye çalışılacaktır.

1.3.6.1. Kırsal Kalkınma ve Ekoturizm İlişkisi

Kırsal alanlarda işsizlik, altyapısızlık ve sosyal donatımsızlık nedeniyle kırsaldan kente yoğun nüfus akımı meydana gelmektedir. Bu akım bir yandan kırsal alanı ıssızlaştırırken, bir yandan da kentlerde aşırı nüfus yığılmalarına ve buna bağlı olarak gecekondulaşmaya, orman alanları da dâhil, kamu mülkiyetindeki taşınmazların yağmalanmasına, alt yapı yetersizliğine, işsiz genç nüfusun ve suçluluk oranının artmasına neden olmaktadır. Kentsel ortamlarda oluşan bu sorunlara ilâve olarak insan yaşamının da olumsuz yönde etkilenmesi, bu ortamlarda çalışan ve yaşayan insanların doğal ortamlara olan gereksinimlerini arttırmıştır. Bu nedenle, doğal ve kültürel çevrenin korunması ve geliştirilmesi turistik çekiciliği büyük ölçüde arttırmaktadır. Çeşitli kaynaklarda “alternatif turizm” olarak tanımlanan, son yıllarda herkesçe tanınır hale gelen ekoturizm, kaynağını doğrudan doğruya çevreden almakta ve sürdürülebilir turizm çatısı altında ziyaretçilerin çevresel duyarlılıklarına turizm aracılığıyla hizmet etmektedir. Ayrıca geri dönüşümlü olarak kırsal alanlarda ekoturizm etkinlikleri sayesinde ek iş yaratılması, bu işin turizm sektörü gibi sosyal yönü zengin bir alanda olması, gelişmiş kentsel yörelerde az gelişmiş kırsal alana hem ekonomik hem de sosyal katkı sağlayacaktır (Akpınar, 2001).

Ekoturizm özellikle ekolojik şekilde yapıldığı takdirde kırsal kesim için ek bir gelir kaynağı olması, kendi topraklarındaki geçimi kolaylaştırmasının yanı sıra, kentlerin doğasız ve duyarsız ortamlarda yaşamlarını sürdürmek isteyenler için önemli bir eğitim ve öğrenim olanağı sunmaktadır (Tosun ve Şahin, 2006).

Ekoturizm, ekolojik olarak hassas alanların korunmasını, bu alanlara yakın yerlerde yaşayan halkın sosyo- ekonomik açıdan gelişmesini sağlamaktadır. Dünya Turizm Örgütü 2010 yılında ekoturizmin önemli bir pazar nişi (pazarın içinde belli bir konuya odaklanmış pazar) olacağını belirtmektedir. Ekoturizmin ekonomik olarak katkı düzeyi; turizm endüstrisi, kamu kurumları, yöre halkı ve ekoturistlerin arasında kurdukları iletişime bağlıdır (Şahin ve Aksu, 2003).

1.3.6.2. Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ekoturizm İlişkisi

Sürdürülebilir turizm, insanın etkileşim içinde bulunduğu ya da bulunmadığı çevrenin bozulmadan korunup, biyolojik çeşitliliğin ve hayatın devamlılığını sağlayan sistemlerin devam ettirildiği ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki

turistlerin ve insanların ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde yönetildiği bir kalkınma şeklidir (Özbey, 2002).

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının temel vurgusu ekonomik büyüme değil, sosyal bir varlık olarak insan ve çevre üzerinedir. Bu yaklaşımda kalkınma yalnızca ekonomik büyüme olarak tanımlanmamaktadır. Tek başına ekonomik büyüme, çoğunluğun hayat kalitesinin yükselmesine yol açmaz. Yalnızca ekonomik büyüme için doğal kaynakların dengesiz kullanımı, kısa vadeli amaçlar için kaynakların yok edilmesi demek olabilir. Dolayısıyla sürdürülebilir kalkınmanın temel hedefi yoksulluğu ve yoksulluğa yol açan nedenleri ortadan kaldırmaktır (Gülçubuk, 2007).

Bu noktada akıldan çıkarılmaması gereken konu, çevre ile ekonominin birbirleriyle ayrılmaz bir ilişki bütünlüğü içersinde olduğudur. Yapılması gereken; kısa vadeli amaçlar sonucunda oluşmuş olan çevre tahribatının, uzun vadeli eğilimlerde ekonomik düşüşe yol açmadan bu tahribatları azaltmak ve çevre ile ekonomi ikilisini birbirleriyle uyumlaştırmak olmalıdır.

Turizm, tüm dünyadaki toplumlarda önem kazanmaya başladıkça turizmde sürdürülebilirliği sağlamak da birincil ihtiyaç haline gelmiştir. Toplamlar aynı zamanda turistlerin kaynağıdır. Belirli yerlerden gelen turistler, geldikleri yeni yerlerde yeni şeyler keşfetmeye ve denemeye başlarlar. Toplumun sürdürülebilirliğini sağlamak da bu yüzden sürdürülebilir turizmin en önemli parçası haline gelmiştir. Sürdürülebilir turizm kalkınmasının mantığı genellikle toplumdaki yenilenebilir ekonomik, sosyal ve kültürel faydalara dayanmaktadır (Richards and Hall, 2002).

Doğal, çevresel, biyolojik ve sosyo- kültürel kaynakların korunmasında ve kayıpların en aza indirilmesinde, turizm alanındaki faaliyetlerin gelecekte de arttırılarak, devamını mümkün kılacak tek yol sürdürülebilir turizmdir. Bunun en iyi şekli de “ekoturizm” olarak kabul görmektedir. Özetle ekoturizm, turizmin olumlu ekonomik etkilerini azaltmayan ve turizm yöreleri üzerinde daha az olumsuz etkiye sahip bir turizm şeklidir (Mansuroğlu, 2006).

Weaver’e (2002) göre ekoturizm, ortak kültürel bir kavram içinde tecrübe kazanmayı ve doğal çevrenin kıymetlendirilmesini veya bu nedenle bazı unsurları besleyen turizmin bir şeklidir. Ekoturizm çevresellik ve sosyo-kültürel sürdürülebilirlik görüşü ile yaşayabilirlik ve varış yerlerindeki doğal ve kültürel kaynakların geliştirilmesi fikrine sahiptir (Dowling ve Fennell, 2003).

Sürdürülebilir turizm kalkınması; çevre, ekonomi ve politikalarla yakından ilişkilidir. Sürdürülebilir turizm kalkınması; çevresel değerlerin arttırılması, insan ihtiyaçlarının karşılanması, bugün ve gelecekteki nesillerin refahının arttırılması ve tüm insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesini amaçlar. Ekoturizm, turizme kaynak olan bölgesel ve yerel özelliklerin korunup, geliştirilerek devamının sağlanması olarak ifade edilebilir (Ahipaşaoğlu ve Çeltek, 2007).

Sürdürülebilir turizm ile ekoturizm, ulaşılmak istenen sonuçlar açısından benzer özellikler gösterdiğini ancak süreçler açısından farklılıklar içerdiğini belirtmekte yarar ve gereklilik vardır. Etkinlikleri korunan alanlarda gerçekleştiği için ekoturizm; diğer bütün türlerden daha yüksek düzeyde bir ekonomik, doğal, tarihi, kültürel, koruma ve gelişme sağlamak için çaba gösteren bir turizm türüdür (Öztürk, 2002).

Bu açıklamalardan hareketle, ekoturizm uygulanmış alandaki çevrenin tüm değerlerini (ekonomik, kültürel, doğal) yansıtan gelişme kararları alınmasını sağlarken; ekonomik alanda da ekoturizmin uygulandığı alanda gelir ve istihdam için fırsatlar oluşturacağı ve böylelikle doğrudan yerel ekonominin oluşabileceği ve dolaylı olarak da ülke ekonomisine de katkı yapabileceği amaçlanmıştır.

1.3.6.3. Ekoturizm ve Orman Kaynakları Yönetimi

Bilindiği üzere, insanla orman arasında, tarihin ilk devirlerinden itibaren başlayan bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki, toplumda meydana gelen hukuki, ekonomik ve sosyal gelişmelere bağlı olarak, orman kavramından anlaşılan manaya göre devirden devire ve memleketten memlekete değişmekle birlikte, bu süreçte her zaman için insanlar ve ormanların; etkileyen, etkilenen ya da hem etkileyen hem de etkilenen unsur olma özellikleri değişmemiştir (Türker vd., 2002).

Denilebilir ki; toplumun orman kavramı üzerinde ortak bir anlayışa sahip olduğu söylenemez. Öte yandan, bilimsel açıdan orman tanımına bakıldığında; ekonomi, iktisat, coğrafya, ekoloji, botanik vb. bilim dallarına göre farklı orman tanımlarıyla karşılaşılmaktadır. Benzer şekilde, her bir ormancılık bilim dalı içinde değişik orman tanımları yapılabilmektedir.

Bilimsel yönden ortak bir orman tanımı üzerinde birleşmemiş olsa da; ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelerin hızlı olduğu günümüzde orman; ağaç topluluklarının bulunduğu mekân olma yanında, başta odun hammaddesi olmak üzere çok

değişik ürünler ve hizmetler üreterek topluma fayda sağlayan, kendi içinde birtakım dengeleri olan, canlı, dinamik ve karmaşık yapıda, karasal ekosistemler içinde en büyük paya sahip çok boyutlu bir düzenek ve yinelenebilir özellikte bir doğal kaynaktır. Devamlılık ve istikrarlılık bu düzeneğin temel özelliğidir (Daşdemir, 2002).

İnsanların orman ağaçlarını bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde keserek, yakarak vb. şekillerde çeşitli faydalar elde etmeye dönük girişimleri, çoğunlukla orman kaynakları ve dolayısıyla orman ekosistemi aleyhine sonuçlar doğurmuştur. İşte insan orman ilişkilerinde hem insanları ve hem de ormanları menfi yönde etkileyen bu ve benzeri olaylarla birlikte artan nüfus, gelişen teknoloji, hızlı şehirleşme sonucu ortaya çıkan ve çeşitlenen talepler sonucunda, önceleri ormanlara odun hammaddesi kaynağı ve ormanların kesilmesi ile kolay bir şekilde sahip olunan arazi varlığı olarak bakan insanoğlu, bugün ormanın birçok ekolojik değerleri de ürettiğinin farkına varmıştır (DPT, 2001).

Orman ekosistemleri, sürdürülebilir kalkınma sürecinin odak noktasında bulunmaktadır. Bu sürecin temel ögesi insan olup, başta odun hammaddesi olmak üzere diğer bütün üretimler ve faydalar buna bağımlıdır. Düzenekte; toprak, meralar, orman içi sular, rekreasyon alanları, yaban hayvanları, bitkiler, yer altı mineraller vb. diğer öğeler de yer almaktadır. İşte düzeneği bir bütün olarak plânlarken sayılan bu öğelerin tümünü birden orman kaynakları kavramı ile ifade etmek uygun olacaktır (Türker vd., 2002).

Ormanlar; kadastro ve mülkiyet sorunlarını halledememiş, kırsal yoksulluğu had safhada olan ve dolayısıyla sosyo-ekonomik baskılardan da fazla etkilenmekte olan bir sektördür. Ormanda yaşayan köylüler, kişi başına düşen düşük milli gelirleriyle Türkiye'nin en yoksul ve sosyo-ekonomik açıdan en az gelişmiş toplum kesimlerinden birini oluşturmaktadır. Gelir kaynaklarının yetersizliği ve düzensizliği, kayıt dışı istihdam koşulları ve sosyal güvenlik sistemindeki yetersizlikler nedeniyle tarım kesimi başta olmak üzere, kırsal kesim insanların her konudan yoksun yaşamalarına neden olmaktadır.

Hızlı nüfus artışı, gelişen teknoloji ve sanayileşme, şehirleşme ile birlikte artan ve çeşitlenen toplumsal talepler paralelinde, günümüzde insanların çevreye ve doğal kaynaklara ve bu arada da orman kaynaklarına yönelik bakış açıları değişmekte, bunun sonucunda da orman kaynaklarının odun dışındaki ekolojik ve çevresel fonksiyonlarının önemi artmaktadır. Bu ise, beraberinde orman kaynaklarından sürdürülebilirlik ve çok yönlü yararlanma ilkesi doğrultusunda çağdaş anlamda faydalanma anlayışının gelişmesi sonucunu doğurmaktadır (Daşdemir, 2002).

Günümüzde ormancılık sektörünün araştırma projelerinin konusu artık, orman kaynaklarının tanınması veya tanımlanması değil, orman kaynaklarının toplumsal isteklere göre uzun vadeli olarak işletilebilmesini sağlayacak alternatif ormancılık politikalarının ve plânlarının kararlaştırılması olduğu vurgulanmaktadır (Geray, 1998). Sürdürülebilirlik ve çok yönlü yararlanma ilkelerini de bünyesinde barındıran çağdaş orman işletmeciliğinin bir gereği olarak, pazarı olmayan ya da fiyatlandırılması zor olan faydaların da artık ülkemiz ormancılığında dikkate alınması gerekmektedir.

Bu noktada, Dünya ormancılığında artık sosyal ve çevresel etkenlerden fayda sağlamak, orman işletmeciliğinin, sürdürülebilirliğin temel taşları olan ekolojik, ekonomik ve sosyal bileşenleri dikkate alarak saptanılan ölçüt ve göstergeler doğrultusunda gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, orman köylülerinin daha iyi yaşam koşullarına da kavuşabilmesi amacıyla ekoturizm kavramı oluşmaya başlamıştır.

Orman köylülerinin daha iyi hayat koşullarına kavuşabilmesi, orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimini teşvik edilebilmesi kapsamında ekoturizm etkinlikleri, bir orman işletmesi bünyesinde yapılmasını gerektiren, denetim mekanizmasını iyi sağlayan bir süreci ifade etmektedir. Özetle; orman yönetiminin sürdürülebilir olması için, ekoturizm etkinliklerinin ekolojik açıdan uygun, ekonomik açıdan uygulanabilir ve toplumsal açıdan yararlı işletmecilik anlayışı olması gereklidir. Ekoturizm etkinliklerinin orman kaynaklarının yönetiminde, hem yerel topluma hem de çevreye sağlayacağı ekolojik ve sosyo-ekonomik katkıların devamlılığı için ormanların etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda günümüz orman kaynakları planlama ve yöneticisi, ormanın içerdiği ekoturizm değerini iyi saptamak ve ekoturizme ilgi duyan tüm grupları tatmin edecek şekilde planlamak ve yönetmek görevi ortaya çıkmıştır. Üstelik ekoturizme yönelik talepler gün geçtikçe devam etmektedir. Bununla birlikte, ekoturizmin orman kaynakları yöneticilerine, yerel idarelere, hükümetlere ve ticari kişilere sağladığı olanaklar, bu grupların ilgisini çekmesinin nedenlerini açıklamaktadır (Rahemtulla ve Wellstead, 2001).

Görülüyor ki; günümüz orman kaynakları yöneticisi, bir toplumsal olgu, bir fırsat alanı şeklinde ekoturizmi irdelemek, planlama ve yönetim sisteminde bu olguya yer vermek zorundadır. Odun hammaddesini temel alan planlama ve yönetim anlayışı, ekoturizm planlama araştırmalarıyla geliştirmeye muhtaçtır (Lim ve Melaer, 2004). Ancak, Türkiye orman kaynaklarının yönetimi açısından konu değerlendirildiğinde, henüz ekoturizm etkinliklerinde başlangıç aşamalarının yaşandığı görülmektedir.

Sonuç olarak, ülkemizde de artık orman kaynaklarının, geleneksel faydalanma anlayışı terk edilerek, bunun yerine orman kaynaklarının ekolojik ve çevresel fonksiyonlarını temel alan bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir. Ancak bunu yaparken de orman köylüsü gerçeği hiç bir zaman göz ardı edilmemeli ve bu kesimin sosyo-ekonomik yönden kalkındırılması ekoturizm yoluyla sağlanarak, ormana olan bağımlılıkları azaltılmalıdır.

1.3.7. Ekoturizmin Yapısı

Ekoturizmin şekillenmesinde yer alan yasal güçler, yasa yapan ve yasa yapılmasına etkili olan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal örgütlü yapılar olarak tanımlanabilir. Yasal güçler; yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası alanda birbirleriyle bağıntılı örgütsel yapıları içerir. Bu güçler sivil toplum kuruluşlarından Anayasa Mahkemesi'ne kadar çeşitlenir. Yasal düzenlemeler yoluyla ilişkiler istenen biçimde düzen ve yönlendirmeye ve kontrol mekanizmalarıyla teşvik edilmeye çalışılır. Bu bağlamda, ekoturizm konusunda yasal düzenlemelerin kimin için, ne tür sonuçlar doğurduğunun incelenmesi gerekmektedir (İçöz, 2006).

Ekoturizmin uzun dönemde sürdürülebilirliğinin temini bakımından, bu turizm türünün yapısını oluşturan temel unsurların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu unsurlar ekoturizm endüstrisi, ulusal ve yerel yönetimler, yerel toplum, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar olmak üzere 5 grupta toplanabilir (Demir ve Çevirgen, 2006).

1.3.7.1. Ekoturizm Endüstrisi

Ekoturizm endüstrisi içinde; uluslar arası turizm pazarında ekoturizm ürünlerini pazarlayan ve pazarın önemli bir bölümünü oluşturan tur operatörleri, seyahat acentaları, özellikle hassas çevrelerde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli yerel konaklama tesisleri yer almaktadır. Yöredeki lokantalar, rehberlik hizmetleri, çeşitli rekreasyon hizmetleri, yerel halkın el sanatlarını ve yerel ürünlerini satabilme olanağı ekoturizm ürününü tamamlayan diğer unsurlardır.

1.3.7.2. Ulusal ve Yerel Yönetimler

Ekoturizmin gelişmesinde ulusal ve yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Devletler öncelikle gerekli politikaları üretmeli, planlı bir şekilde bu gelişmeye destek olmalıdır. Doğal ve kültürel çevrenin korunması, geliştirilmesi ve ekoturizm işletmelerinin faaliyetleri ile ilgili gerekli yasal düzenlemeleri yapmalı ve bunların etkili ve sürekli kontrolünü yapacak sistemleri kurmalıdırlar. Kitle turizminde olduğu gibi kısa dönemde turist sayısının ve turizm gelirlerinin hızla artması şeklinde bir yaklaşım içine girilmemelidir. Aksi durumda çok hassas doğal ve kültürel çevrelerde geliştirilen bu faaliyetle, kitle turizminde görülen olumsuz etkileri ortaya çıkaracaktır. Ekoturizmin gelişmesinde ekoturizmin yapısını oluşturan bütün unsurlar arasında bir eşgüdüm sağlanmalıdır. Devlet bu eşgüdümü sağlamalı ve liderlik görevini üstlenmelidir.

1.3.7.3. Yerel Toplum

Ekoturizmin ortaya çıkış nedenlerinden birisi ve belki de en önemlisi, korumanın sağlanmasıdır ki, ekoturizm faaliyetleri genel olarak insanın sosyal yaşamının geçtiği yerlerde yapılan ve ekolojik olduğu kadar sosyo-ekonomik gereksinimlere de ihtiyaç duyan çalışmalarlardır. Bu nedenle bölgede yaşayan halkın sosyal ve ekonomik hayatlarının karakteristik özellikleri mutlaka iyi tahlil edilmeli ve bunlar halk desteğinin alınması için kullanılmalıdır (Yalçınalp, 2005).

Ekoturizm doğal ve kültürel alanlara yapılan seyahatlerden oluştuğu için ekoturizmin gelişmesinde buralarda yaşayan kişiler çok önemli bir etkiye sahip bulunmaktadır. Orman köylerinde yaşayan insanlar kastedilerek tanımlanan -orman köylüsünün- de sosyal bir varlık olduğu gerçeğinin unutulmaması gerekmektedir. Her şeyden önce başarılı ve amacına uygun bir ekoturizm etkinliği, ancak “yerel halk isterse gerçekleştirilebilir” olmaktadır. Bu noktadan hareketle, üretilen çözümlerin çoğunun ortak paydasında orman kaynağının yönetiminde olabildiğince tüm ilgili tarafların katılımını sağlamak yer almalıdır. Ekoturizm, bir taraftan yerel topluma fayda sağlamayı diğer taraftan da kaynakların korunmasını hedefleyen bir kavram olarak da ifade edilebilmektedir.

Ekoturizm faaliyetlerinden yerel halkın elde edebileceği tek fayda gelir sağlamak olmamaktadır. Bölgedeki ekoturizm faaliyetlerinin etkisiyle bölgeye giren para kendiliğinden istihdam sağlar, genel bir girişimle bölgeye olumlu etkilerde bulunur.

Bununla birlikte bölge halkının eğitilmesi, onlarla fikir alışverişinde bulunulması ve ekoturistlerle birebir etkileşim içerisinde olarak bölgelerindeki ekoturizm faaliyetini kontrol etmelerinin sağlanması gibi farklı boyutlardaki faydaları da göz ardı edilmemelidir (Boonzaier, 1996).

1.3.7.4. Sivil Toplum Örgütleri

Sivil toplum örgütleri, özel ve kamu sektörü ile yaptıkları işbirlikleri sonucunda rehberlerin eğitimi, bölgesel planlama, toplumsal gelişme, koruma alanlarının yönetimi ve çevre korumacılığı ile ilgili çalışmalara destek sağlamaktadırlar. Bu örgütler, ekoturizmi korumacılık ve sürdürülebilir gelişmede bir araç olarak kullanmak istedikleridir. Bu örgütler toplumun çevre bilincinin artırılması ile birlikte, yerel kaynakların korunması, ekoturizmin potansiyel ekonomik, sosyo- kültürel ve eğitici faydalarının ortaya çıkarılması için çaba harcamalıdır. Bu amaçla yerel halka ve girişimcilere yönelik eğitim programları düzenlenmesi, nesli tükenmek üzere olan hayvan ve bitki türlerinin koruma altına alınması, hassas çevrelerin korunması için fonlar sağlanması gibi çalışmalarda etkin rol oynayabilirler (Demir ve Çevirgen, 2006).

1.3.7.5. Uluslararası Kuruluşlar

Uluslararası kuruluşların ekoturizmin gelişmesine katkıları; bilgi, fonlar ve teknik yardımlar gibi çeşitli şekillerde olmaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006).

1.3.8. Ekoturizmin Çevresel, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Etkileri

Ekoturizm gelişme gösterdiği bölgelerde, fiziksel, ekonomik ve sosyo-kültürel çevresi ile çok yönlü bir etkileşim içinde bulunmaktadır. Ekoturizm, turizmde sürdürülebilir gelişmenin en iyi yolu olarak ifade edilmekle birlikte, diğer faaliyetlerde olduğu gibi, ekoturizmin de çevre üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler oluşturacağı açıktır. Fakat ekosistemin korunması temeline dayalı olarak getirdiği ilkelerle ekoturizm, çevre üzerinde en düşük olumsuz etkiye yol açacak bir gelişme potansiyeline sahiptir (Demir ve Çevirgen, 2006).

1.3.8.1. Ekoturizmin Çevresel Etkileri

Ekoturizmin her ne kadar çevre, bölge ve bölge insanları için ekonomik, sosyal ve kültürel yönden birçok olumlu etkileri olsa da doğru yönetilmediğinde, iyi kontrol edilmediğinde olumsuz etkileri de olabilmektedir. Bunun nedeni, ekoturizmin uygulanacağı alanların en hassas ve nadir çevresel ve kültürel değerlerin var olduğu yerlerde yapılabilecek olmasıdır. Bu özelliklerinden dolayı olumsuz etkiler konusunda da büyük bir tehdit potansiyeline sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Ekoturizm kitlesel turizmde olduğu gibi büyük yatırımlar gerektirmez, küçük yatırımlar yeterli olabilmektedir. Ekoturizmin doğru ve yeterli kaynaklarla yönetilmesi çok önemlidir. Aksi takdirde süreç içinde ekoturizmin aşırı kullanım, çevresel tahribat ve potansiyel faydaların gittikçe azalması gibi olumsuz etkileri görülecektir (Pekçetinöz, 2006).

Bu olumsuz etkilerden korunabilmek için politikalarda bu durum göz önünde bulundurulmalı ve mutlaka bununla ilgili denetimler oluşturulmalıdır. Orman köylüsü ise, turizmin olumlu ve olumsuz sonuçlarından en fazla etkilenecek ve en fazla kaybedebilecek kesimdir. Bu nedenle yöre halkının, bölgelerinde gelişen ekoturizmin yol açacağı etkiler konusunda önceden bilgilendirilmeli ve bölgelerinde ekoturizmin gelişimini resmen kabul etmiş olmaları bir ekoturizm ilkesidir. Ekoturizmde amaç, doğanın insana sunduğu değerlerden yararlanılmasını sağlarken, bu değerlerin insanın koruması altında artırılmasıdır. Gelecekte, Dünya turizm hareketinden en kârlı çıkacak olanlar, doğalarını bozulmadan koruyabilenler olacaktır (Mansuroğlu, 2006). Ancak, çeşitli bölgelerde ekoturizm adı altında yapılan turizmin doğaya, doğal yaşama, yerel halka, yerel ve ulusal ekonomiye olumsuz etkileri olmaktadır. Ekoturizm etkinliklerinde bazı etkenlere dikkat edilmemesi durumunda çevrede oluşturabileceği olumsuz etkilerin ve sonuçların neler olduğu Şekil 2' de gösterilmiştir.

Etkenler	Etkiler ve Sonuçlar
Aşırı kalabalık	Çevresel stres ve yaban hayatında davranış bozukluğu: taşıma kapasitesi aşılması, stres, yer değiştirme
Aşırı yapılaşma	Mimari açıdan kent benzeri gelişim ve görsel kirlilik: estetik değerlerin azalması, doğallığın bozulması
Yol ve patikalar	Doğal hayata zarar; değişen suyolları; hayvanlara geçiş zorluğu: estetik bozulmalar, bitki örtüsüne zarar
Motorlu ulaşım	Yaban hayatını rahatsız etme; hava kirliliği; estetik kirlilik; doğallığın kaybı; gruplar arası rekabet
Gürültü	Doğal seslerin bozulması; yaban hayatı ve ziyaretçileri rahatsız etme ve stres yaratma
Çöpler	Görsel kirlilik, yaban hayatının çöple beslenmeye alışması böcekler; sağlığa zarar
Tahripçilik	Doğal ve kültürel değerlerin tahribi ve bozulması
Araçlarla hız yapma	Yaban hayatına zarar ve bazen ölümü; güvenliğin azalması; rahatsız edici ses ve toz; kirlilik
Arazide araç kullanma	Toprak sıkışması, bitkilere ve yaban hayatına zarar vermesi; doğal alanların bozulması, yaban hayatının tahrip olması
Atıklarla beslenmesi	Yaban hayatında beslenme ve avlanma davranışlarında bozulmalar; ekoturistler için tehlike; hayvan ölümü
Hatıra eşya toplanması	Doğal ve kültürel değerlerin kaybı; uygun olmayan davranışların görülmesi
Enerji hatları	Bitki tahribi ve erozyon; Estetik bozulmalar

Şekil 2. Ekoturizmin başlıca olumsuz etkileri ve sonuçları

Ekoturizm, turizmin ideal bir şekli olarak ekonomik gelişmeye ve çevresel korumaya imkan sağlar. Bununla birlikte Dünya çapındaki çok sayıda ekoturizm örneklerinde bu durumun böyle olmadığını göstermektedir. Düzgün yönetilmeyen ekoturizm etkinlikleri kitle turizminden daha olumsuz etkiler üretebilmektedir (Keszi, 1998).

1.3.8.2. Ekoturizmin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Etkileri

Ekoturizmin ekonomik yararı doğrudan ve dolaylı olarak ikiye ayrılabilir (Eagles, 2002):

“Doğrudan etkiler”, ekoturistin yöredeki faaliyetleri için yerinde doğrudan ödediği paradır. Ancak, örneğin bir lokanta aldığı bu doğrudan bedeli ürünlerinin hammaddesini

kendisine sağlayan, ya da ürünleri hazırladığı araç gereci üreten diğer sektörlere vermektedir. Bu da “dolaylı etki” olarak tanımlanmaktadır.

Ekoturizm için dolaylı ekonomik faydanın yine o bölgede kalıyor olması çok önemlidir. Eğer pansiyon işletmecisi, ekoturiste sunacağı ürün için ürünü bölge dışından alıyorsa burada ekonominin dışarıya sızması yaşanmaktadır. Dışarıya sızma oranı büyüdükçe ekoturizmin bölgede yarattığı doğrudan ekonominin bölgedeki koruma ve sürdürülebilirlik etkinlikleri için oluşturulacak fonlara gitme olasılığı azalır. Dolayısıyla doğal kaynakların olduğu bölgelerde uygulanabilecek bazı projelerin dışa sızdırma oranı ister istemez daha fazla, bazılarının ise daha az olduğu söylenebilir (Eagles, 2002).

Ancak diğer yandan çoğu küçük ölçekli girişimler olan bu iktisadi teşebbüslerin teşvik ve başlangıç sermayesi gibi desteklere ihtiyacı vardır. Ekoturizm merkezinde ne kadar çok küçük ölçekli turizm girişimcisi olursa yerel halkın turizm faaliyetlerinden faydalanma oranı o oranda artacaktır. Böylece dışarı sızma oranı da azalacaktır (Eagles, 2002).

Ekoturizmin geliştirilmesiyle, hem ekoturistin sosyo- kültürel deneyimlerinin en üst seviyede gerçekleşmesi hem de ekoturizmin bölge ekonomisine katkısı amaçlanmaktadır. Ayrıca kırsal alanlara yapılan kırsal kalkınma yönünden de olumlu etkiler arz etmektedir (İçöz, 2006).

Ekoturizmin, kırsal alanların sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel yönden kalkındırılmasındaki etkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yaşar, 2002):

- Kırsal alanın ülke ekonomisine katkısının artırılması ve kırsal toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi suretiyle bölgeler ve kır-kent arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması sağlanacaktır,
- Ekoturizmin yaygınlaşması ile kırsal alanlara götürülecek altyapı, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerin nicelik ve niteliğinde önemli miktarlarda artışlar görülebilecektir,
- Gelecekte turistlerin çevreye daha duyarlı olacakları dikkate alınarak kırsal alanlarda yeni bina inşa etmektense, restore çalışmaları ile geleneksel mimari tarz korunarak çevrenin ve doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir kullanımı sağlanmış olacaktır,
- Kent insanının kırsal hayatı yerinde görmesi sonucu orman köylüsünün sorunlarının fark edilmesi ve çözüme kavuşturulması sağlanabilir,

- Kırsal alanlardaki ekoturizm açısından gelir getirecek potansiyeller arasında yer alan doğal ve arkeolojik değerlere verilen önem daha da artacaktır. Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunacaktır,
- Orman köylüsüne yeni iş imkânları yaratarak kırdan kente göçün azaltılması/ önlenmesi ve yerinde istihdamı sağlanabilir,
- Orman köylüsüne ek gelir sağlanabilir.
- Bölgenin tanıtılması açısından büyük önem taşımaktadır.

1.3.8.3. Ekoturizmde Yönetmelik Nitelikli İlkeler

Ekoturizmin yönetmelik ilkelerinin esaslarını; planlama, uzun vadeli izleme ve denetleme ve işbirliği oluşturmaktadır. Ekoturizm hassas doğal ve kültürel çevrelere odaklandığı için, hem çok dikkatli bir yönetimi gerektirir hem de bunu uygularken ekoturizm uygulanan ekosistemlerin taşıma kapasitelerinin belirlenmesini gerekli kılmaktadır. Temelini oluşturan doğal ve kültürel kaynakların taşıma kapasiteleri ve hassasiyeti göz önüne alınarak sınırlamalar yapılması ile ekoturizm küçük ölçekli olacak fakat pazarın önemli bir bölümünü oluşturacaktır. Bu tarz bir gelişme kaynakların korunarak kullanılması, yönetimi ve ekoturistleri tatmin edecek şekilde ürünlerin sürekliliğini garanti etmek için gereklidir (Demir ve Çevirgen, 2006).

1.3.9. Ekoturist ve Ekoturist Tipleri

Ekoturistlerin kim olduklarının belirlenmesi, gerek ekoturizm kavramındaki tartışmalar gerekse ekoturizmin ilkeleri ile bağdaşmayan ve sadece bir pazarlama aracı olarak ekotur, doğa turları gibi isimlerle çok sayıdaki ürünün bu pazar dilimi içinde sunuluyor olmasından dolayı oldukça güçleşmektedir.

Mawforth (1993) ekoturist tiplerini üç sınıflandırmaya ayırmaktadır:

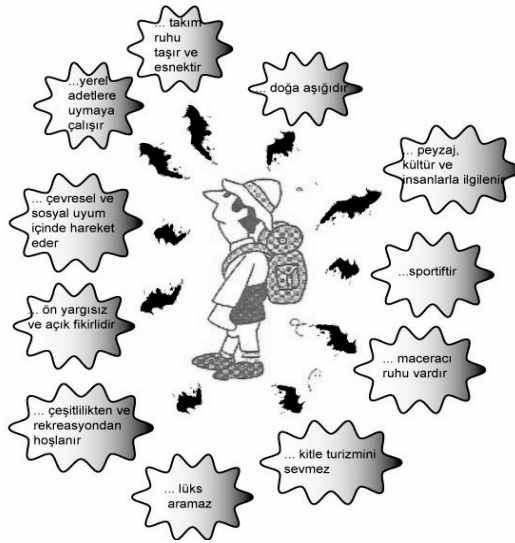
- Maceracı ekoturistler; Orta ve genç yasta olurlar, yalnız ya da küçük gruplar halinde seyahat ederler; bağımsız organizasyonları, ucuz otelleri, toplu taşıma araçlarını (otobüs), yöre yemeklerini, spor ve macera turizmini tercih etmektedirler.

- Planlanmış tur organizasyonlarını tercih eden bazı ekoturistler; Yaşlı ve orta yaşlı olurlar; gruplar halinde seyahat ederler; alışılmış turları, 3-5 yıldızlı otelleri, lüks restoranları, doğa ve safari turizmini tercih etmektedirler.

- Uzman ekoturistler; Genç, orta yasta veya yaşlı olabilirler; yalnız veya özel turlarda seyahat eden (gezgin), konaklama mekânı seçimi değişken olan, yemek yeme yeri fark etmeyen, araştırma ya da ilginç şeyler arayan bir turizm anlayışı tercih edenlerden oluşmaktadır.

Tur operatörlerine göre tipik bir ekoturist doğa aşığı ve sportiftir. Ortalama sportif vücut yapısına sahip olan bu turist tipinin maceracı bir ruhu vardır ve lüks olmadan da yapabilir. Kitle turizmini sevmez fakat takım ruhu taşır ve esnekler. Önyargısız ve açık fikirli olan ekoturistler yerel adetlere uymaya çalışır ve peyzaj, kültür ve insanlarla ilgilenirler. Ekoturistlerin tümü, çevresel ve sosyal uyum içinde seyahat ederek deneyim kazanmak isterler (Rein, 2005).

Şekil 3’de de gösterildiği gibi tur operatörlerine göre tipik bir ekoturist profili şu şekilde olmalıdır.

Şekil 3. Tur operatörlerine göre tipik ekoturist görünüşü

Ekoturist olarak nitelendirilen turistler için bir değerlendirilme yapıldığında, bunların başlıca seyahat etme nedenleri ve amaçları şunlardır: Ekoturistlerin aradıkları ve amaçları, doğa ve kırsal yaşamla etkileşim, sosyal etkileşim, bilme, tanıma, keşfetme, eğitim, bilimsel merak, bilgilenme, risk arayışı, kendini keşfetmedir. Bu nedenle ekoturistler her şeyden önce yaptıkları etkinliğin önemini kavramış, sorumluluk sahibi ve ne yapmaları

gerektiğini bilen kişiler olmalıdır. Bir başka ifadeyle, bir ekoturistin algısı ve geçmiş deneyimleriyle kazandığı davranışları ile piknik yapan birinin arasında çok ciddi bir farklılık olmalıdır (Yalçınalp, 2005).

Ekoturistlerin gerçekte kim olduğunun belirlenmesinde bazı ölçütler vardır. Bunlar (Demir ve Çevirgen, 2006):

- Çevre ile ilgili olumlu etik kuralları geliştirmelidir,
- Kaynaklara zarar vermemelidir,
- Otantik olan, özgün değerlere odaklanmalıdır,
- Bio merkezli (canlılarla ilgili) olmalıdır,
- Yaban hayatı ve çevreye faydalı olmalıdır,
- Doğal çevrede doğrudan katılımlı bir deneyim sağlamalıdır,
- Doğanın değerini anlamaya yönelik olmalı ve eğitimin gereksinimlerini karşılayabilmelidir,
- Yüksek bir idrak ve hoşlanma duygusunu gerektirmelidir.

Ekoturistlerin sınıflandırılmasında onların yapmış olduğu faaliyetler önem kazanmaktadır. Çünkü doğada yapılan her faaliyet bir ekoturizm faaliyeti olarak nitelendirilemez. Ekoturizm faaliyetlerinin işlerlik kazanması, zaten kendine özgü doğal, kültürel ve tarihi kaynakların korunup, bir yandan da sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Buna bağlı olarak da, ekoturizm faaliyetleri eğitim ve kendini geliştirici programlarla, katılanların yaşantısını doğrudan etkileyebilme yeteneğine sahip faaliyetler olarak tanımlanabilir. Bu yüzden, günümüzde doğaya gerekli hassasiyet gösterilmeden, bilinçsizce yapılan birçok ziyarete katılanların çoğu da ekoturist olarak kabul edilmemelidir. Ekoturistlerin doğadan hoşlanmasının yanı sıra, doğada ne yapması gerektiğini bilen, doğayı koruyan ve geliştiren eylemlerde bulunan, sorumluluk sahibi olması gereklidir.

Ekoturizm çok boyutlu, çok fazla bileşeni olan karmaşık bir olgudur. Bu bileşenler birbirleriyle oldukça sıkı ilişkileri olan ve varlıkları birbirine bağlı bir sistem dahilinde ekoturizm kavramını oluştururlar. Söz gelimi, bir ekoturizm etkinliğinin sürdürülebilir olması için alanın korunması gereklidir. Alanın korunması için bölgede oluşacak ekonomik külfet yine bu turizm etkinliğiyle karşılanabilir. Öte yandan, ekoturizmin olmazlarından biri de, yerel halkın katılımının sağlanması ve özellikle maddi açıdan desteklenmesidir. Maddi olarak ekoturizm etkinlikleri sayesinde beslenen bir yerel topluluk bu nedenle bölgedeki kaynaklara yönelme gereği duymayacak ve mevcut

biyolojik çeşitlilikte korunmuş olacaktır. Bu çeşitliliğin zarar görmemesi için bu kez de taşıma kapasitesi dikkat çekici bir etken olarak karşımıza çıkacaktır. Ekoturizm etkinliklerinin ortaya çıkış amacının zaten kendine özgü doğal ve kültürel kaynakların korunmasını ve sürdürülebilirliğinin sağlanması olduğu için, bunun aksine hareket gösterecek her hareket amaçtan sapma anlamına gelecektir (Nepal, 2000).

1.3.10. Ekoturizm- Taşıma Kapasitesi İlişkisi

Ekoturizm etkinliklerinin işlerlik kazandığı alanlarda, etkinliklerin yoğunlaşmasıyla beraber doğal kaynaklar üzerinde de olumsuz değişimler meydana gelebilir. Alandaki ekoturizm etkinliklerinin geçerlik kazanma sebebi asıl olarak bu kaynak değerler olduğundan, bu kaynak değerlerin ne kadar önemli olduğu ve çok iyi izlenmesi gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Ekoturistleri gezmeye teşvik eden nedenler; gidilecek yerlerin doğal, kültürel ve tarihi yerleri, alanda bulunan endemik türler, bitki çeşitliliği ve bu alanlarda yaşayan yerel halkla ilgilidir. Bu nedenle, ekoturistlerin alandan memnun olmuş bir şekilde ayrılması, bu özelliğe sahip yerlerin özelliklerini sürdürebilir bir şekilde devam ettirebilmesine bağlıdır. Ancak bu durumda da ekoturistlerin alana çok sık gelmesi neticesinde, kaynakların tahrip olması gündeme gelmektedir. Bu noktada, taşıma kapasitesi kavramı önem kazanmaktadır.

Bir alanın taşıma kapasitesi, birbiri ile bağlantılı unsurlar içeren son derece karmaşık bir kavramdır. Taşıma kapasitesi; ekolojik (ziyaret edilen ekosistemler, ikamet yerleri ve canlı türler üzerinde oluşan zararlar), sosyal (yerel halkın ve ekoturistlerin ekoturizme bakış açısı ve kendi aralarındaki ilişkiler), ekonomik (ekoturizmin gelişimi ve yerel ekonomi arası ilişki), psikolojik (bir alanın, belli bir zaman içinde ekoturistlerin deneyimleri üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olmaksızın kaldırabileceği en fazla kişi sayısı) ve fiziksel/ yönetsel (gelebilecek ekoturistlerin sayısı ve idare edilebilecek ekoturistlerin sayısı) nitelikli unsurları içermektedir (Anonim, 2000).

Ekoturistlerin, ekoturizm alanlarına gelmesinin temel nedeni olan doğal ve kültürel kaynakların, yine bu ekoturizm faaliyetleriyle zarar görmesi, ekoturizmin sürdürülebilirliği açısından son derece önemli bir tehdit oluşturur. Aynı zamanda yerel halk için, gelir kaynağı elde etmelerine fayda sağlayan ekoturizm etkinlikleri, belli bir süre sonra yaşadıkları çevrenin tahrip edilmesine ve dengesi bozulmuş bir ekosistemin oluşmasına sebep olacaktır. Bunun için ekoturizm etkinliklerinde taşıma kapasitesi kavramı dikkate

alınarak planların yapılması ve yerel halkın da bu planlarda katılımının sağlanması gereklidir. Eğer taşıma kapasitesine dikkat edilmezse, ne ekolojik ne de ekonomik anlamda sürdürülebilir turizm geçerli olabilir. Bu nedenle, ekoturizmin sürdürülebilirliği için taşıma kapasitesinin her ölçüt unsuru altında değerlendirilmesi, bu değerlendirmelere göre planlar yapılması gereklidir.

1.3.11. Ekoturizm Pazarının İncelenmesi

Ekonomik büyüme, çağımızın temel değerler dizisidir. Son iki yüz yıl içinde, insanlığın yüz-yüze kaldığı en önemli üç sorun; nüfus artışı, bireyler arası paylaşım ve işsizlik sorunudur. Her üçünde de sorunun çevresel boyutu ihmal edildiğinden, bu sorunların üstesinden gelindiği düşünülen en uygun değerli süreçlerde dahi ekonomik büyüme sağlanamamıştır. Bu tür, sürdürülebilirliği düşünülmeden planlanan ekonomik büyümelerde, ekonomik açıdan büyürken fakirleşmek en olası sonuçtur. Sadece, gayri safi milli gelir düzeyindeki artış ile ekonomik büyümeyi saptamak, kalkınmanın sürdürülebilirliğinin ne olduğunu anlamamaktır (Demir ve Çevirgen, 2006). Asıl olarak ekoturizm pazarını; ekoturizm arzı ve talebi oluşturmaktadır. Ekoturizmin sürdürülebilir gelişmesini sağlanması için arz ve talep arasındaki dengenin sağlanması gerekmektedir.

1.3.11.1. Ekoturizm Arzı

Dünyada ve Türkiye’ de ekoturizm arzını oluşturan kaynaklar günümüzde nispeten bozulmamış, otantikliğini kaybetmemiş, doğal, biyolojik ve kültürel değerlere sahip alanlardır. Özellikle koruma alanları, milli parklar gibi hassas ekosistemler ekoturizm arzını oluşturan önemli kaynaklardır. Bunlara ek olarak doğa hakkında bilgi edinme, manzara ve vahşi yaşam ile ilgili fotoğraflar çekebilme vb. alanlara sahip yeni insanlarla tanışmanın ekoturizm arzına yönelik üst sıralardaki motivasyonlardır (Demir ve Çevirgen, 2006).

1.3.11.2. Ekoturizm Talebi

1980'li yıllardan itibaren gelişme gösteren ekoturizm, sadece turizm endüstrisi içindeki büyüyen talebi ile değil, aynı zamanda sektördeki en önemli alan olarak dikkat çekmektedir. Bu eğilim doğal alanlara ziyaretçilerin katılması ve insanların doğal çevrenin önemine karşı konulardaki kişisel bilincin artması ile ortaya çıkmıştır (Demir ve Çevirgen, 2006).

Burada önemli bir diğer konu ise, tanıtma ve pazarlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok turistik değeri bünyesinde barındıran bir durağı yeterince yurt içinde ve yurt dışında tanıtamamak çok büyük bir sorundur. Çünkü tanıtılmayan ve tanınmayan bir durak bilinemez, bilinmeyen bir turistik veri ise talep yaratamaz (İçöz, 1996).

1.3.12. Ekoturizmde Politika ve Planlama

Bu bölümde ekoturizm uygulanacak olan alanlarda dikkat edilmesi gereken hususlar ve uygulanması gerekli olan politikamın nasıl olması gerektiği ile ilgili bilgi verilecektir.

1.3.12.1. Toplumsal Gelişme

Toplum, "Birbirine bağımlı, devamlı ve değişmeye eğilimli ilişkilerin tümüdür. Aynı ülkeyi ve kültürü paylaşan, kendi ihtiyaçlarını kendileri arasında karşılamaya çalışan, türlerini sürdüren, karşılıklı yardımlaşan insan grubudur".

Turizm olayının insan yaşamındaki önemi kadar bir bütün olarak toplum açısından da büyük önemi bulunmaktadır. Turizm bir toplumun dünya görüşünü, anlayışını ve başka ülke insanları hakkındaki düşüncelerini etkileyen sosyal bir olaydır. Ekoturizm etkinliklerine katılarak başka ülkelere seyahat eden insanlar, o ülke insanlarını çeşitli açıdan etkileyebilecekleri gibi onlardan da önemli ölçüde etkilenebilecektir. Ekoturistler, buldukları bölge insanlarını, kültürleri, düşünüş ve davranışları, giyimleri, yaşam tarzları ve kişisel ilişkileri ile önemli ölçüde etkilemektedirler. Bu olgu özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan kültüre veya ekonomik anlamda düşük hayat kalitesine sahip ülkelerde daha belirgin olarak gözlenmektedir (Yürük, 2002).

Ekoturizm projeleri başarılı olmak istenirse; plânlama, gelişme ve yönetim stratejileri içersindeki yerel toplumlar sayesinde ilerletilebilir. Ekoturizmin olumlu etkilerini arttırmak

için yerel topluma projelerin başlangıç, plânlama ve gelişme kısımlarında yer verilmelidir (Ross, 1998).

Ekoturizm hakkında doğru bir izlenim yerleşmesi için kamuoyu bilgilendirilmelidir. Kırsal kesim, yaşadığı bölgenin doğal ve kültürel değerleri sayesinde ekonomik bir gelir elde ederek, kısa zamanda bu değerlerin koruyucusu olabilecektir. Ekoturizmin başarısı için yerel halkın tutum ve algılarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Ekoturizm tüm kalkınma sorununa toplu bir çözüm olarak görülmemeli, kalkınma stratejisinin bir bölümünü oluşturduğu kabul edilmelidir (Özbey, 2002). Bu anlamda ekoturizm faaliyetleri; katılım, iletişim, karşılıklı öğrenme, saygı, duyarlılık ve üretkenlik gibi özelliklere sahip olmalıdır.

Denilebilir ki; yöre insanların katılımıyla gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetleri bölgeye çok fazla gelir getirmektedir. Bu gelir bölgesel sosyo-ekonomik değişimleri ve üretim-tüketim hareketlerini, yerel halkın uğraş alanlarını ve gelir dağılımlarını etkiler, değişimlere ve gelişmelere bağlı etkilere sebep olur. Örneğin, ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilen bir alanda hayvancılığa bağlı aşırı otlatma nedeniyle mevcut bitki örtüsü baskı altındaysa ve hayvan sahipleri ekoturizm faaliyetlerinden herhangi bir gelir elde edemiyorlarsa, besledikleri hayvan sayısında herhangi bir azalma olmaz. Dolayısıyla, bitki örtüsüne baskı da ortadan kalkmaz. Bu mekanizma ile üç biçimde koruma çalışmalarına katkı sağlanır. Birincisi sürdürülebilirliği tehdit eden geleneksel faaliyetlerin azaltılması ve düzenlenmesi, ikincisi mevcut doğal kaynaklara zarar vermekte olan, örneğin hayvancılık ve yakacak odun için kesim gibi faaliyetlerin bütünüyle durdurulması üzerine yoğunlaşmaktır. Ekoturizm faaliyetleriyle elde edilecek gelir bu iki önemli aşamanın her ikisi için de ciddi bir destek olur (Yalçınalp, 2005).

1.3.12.2. Ekoturizmde Uygulanacak Politika

Sürdürülebilirlik için anahtar; doğal alan, ekoturist ve yerel halk arasında bir uyum sağlanmasıdır. Bu yönüyle ekoturizmin sürdürülebilirliğini sağlamak için bütüncül bir planlama yaklaşımı gerekmektedir. Bu yaklaşımda dikkat edilecek hususlar şunlardır (Erdoğan, 2003):

- Dikkatli bir şekilde tanımlanmış hedef ve amaçlar,
- Doğal kaynaklar ve ekosistemin anlaşılması,
- Alan sahipleri tarafından kaynak yönetiminin bilinmesi,

- Ekosisteme karşı tehditlerin anlaşılması,
- Baştanbaşa alan ve yönetim planının bir parçası olarak bir ekoturizm stratejisinin tasarlanması ve ekoturizmin geliştirilmesi için ayrıntılı planların hazırlanması.

1.3.12.3. Ekoturizmin Plânlaması

Ekoturizmin özellikle kitle turizmindeki plansız ve kontrolsüz gelişmelerin yol açtığı olumsuz çevresel etkilere cevap olarak ortaya çıktığı göz önüne alındığında, planlamanın ekoturizmin en önemli unsurlarından biri olduğu görülmektedir. Bir bölge ya da yöre ekoturizme açılmadan önce mutlaka plânlama yapılmalıdır (Demir ve Çevirgen, 2006).

Plânlama; herhangi bir faaliyetin nasıl yapılacağı ile ilgili ön çalışmalar ve hazırlıklardır. Dolayısıyla planlama geleceğe yönelik birtakım kararların alınması ile ilgilidir. Turizm plânlaması ise, çevre kalitesi ve insanların refahını iyileştirmesi bakımından turizmin potansiyel katkılarını en üst düzeye çıkarmanın yollarını arayan bir süreçtir. Temel kaynağını nitelikli doğal ve kültürel çevrenin oluşturduğu turizmin sürdürülebilirliği ancak ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlarını ele alan bütüncü bir planlama yaklaşımı ile başarılabilir.

Başarılı bir turizmin gelişimi ve yönetimi her düzeyde plânlamayı gerektirmektedir. Ekoturizmin gelişimi için gerekli ön koşulların oluşturulmasını ve gelişmesini sağlayacak plânlama temel olarak aşağıdaki öğeleri içermelidir (Campbell, 1999):

- Ekoturizm doğal kaynakları korumalı ve yörenin kültürünü ve belirlenen alanların sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunmalıdır,
- Ekoturizm ile ilgili belirlenen amaçlar dikkatli bir şekilde belirlenmelidir,
- Ekoturizm merkezlerinin ana merkezleri olmalıdır. Bu alandaki çözümler mutlaka bu merkezlerin karakterlerinin göz önüne alındığı özel çözümler olmalıdır,
- Turizm planlaması sektörün kendisi ile sınırlı olmamalı, yöre halkını ve diğer sektörleri de içermelidir. Bu planlama, öncelikleri, değerleri ve yöre halkının bilgilerini içermeli, yöre halkının katılımını güçlendirmeli, takip ve kontrol mekanizmalarına imkân tanınmalıdır,
- Ekoturizm, turizm kaynağı çevresindeki ve içindeki sınırları oluşturabilmek için ölçütler ortaya konulmalıdır. Bu ölçütler, ekoturizm merkezini korunmuş alanlara, düşük

ya da orta derecede etkilenen zonlara bölecek şekilde düzenlenmelidir. Bu ölçütlere kesinlikle tüm tararlarca uyulmalıdır,

- Tabelalar, alternatif gezi güzergâhları, farklı gidiş noktaları; ekoturistlerin etkili kullanımı için önemlidir. Böylece en meşhur olarak tanınan alanların yükü, azaltılmış olacaktır,

- Çevre eğitim anlatım merkezleri kültürel miras ile ilgili konularda da bütünleşmelidir. Eğitim ve anlatım programları yanında da profesyonel rehberlerin ekoturistler üzerindeki kontrolü, ekoturistlerin yaratabileceği olumsuz etkilerin önlenmesi açısından son derece hayatidir,

- Bu alandaki projelerin zamanlaması, tüm bu gereçlerin tam olarak yerine getirilmesine yetecek uzunlukta olmalıdır.

Uygulamada gerçekleştirilen ekoturizm, doğal ve kültürel mirasın çeşitliliğini, uzun vadede koruma anlayışı getirmiştir. Ekoturizm korumacılığının başarılı olabilmesi için, iyi plânlanmış ve kontrol edilebilir olması ve doğru ortamın yaratılması önemlidir. Örneğin, gerekli pazar araştırmasının gerçekleştirilmesi ve yöresel olarak yapılabilirliğinin yanı sıra, idare ve kontrol edilebilirliğinin sağlanması, turizm ve korumacılık alanlarıyla sürekli eşgüdümlü çalışması gerekmektedir (Yürük, 2002).

Ekoturizm, ne tek başına mevcut eko sistemleri koruyabilir ne de yerel halkı yokluktan koruyabilir. Eğer çevreye zarar verecek ve ekonomik çıktıları en yüksek düzeyde sağlayacak şekilde plânlanırsa çevreye ve yerel halka zarar verebilir. Fakat ekoturizm sürdürülebilir kalkınmanın bir basamağı olarak kullanılacak olursa, hem ziyaret edilen yerlerin refahı açısından hem de ekoturistler açısından büyük katkılar sağlar. Burada önemli olan ekoturizmin ihtiyaç duyulduğu zaman değil, ekoturizm alanlarının oluşturulması gerektiğinde devlet ve yerel halk tarafından ortaya çıkarılmasıdır. Böyle olduğu zaman bundan elli yıl sonra da gelecek nesillere kullanabilecekleri ve faydalanabilecekleri bir doğal güzellik bırakılabilir (Whelan, 1991).

Denilebilir ki; etkili bir ekoturizm planlaması ile; doğal çevrenin korunmasına destek, yerel çevre ve kültürü hakkında yerel halkın bilincini arttırma, pansiyon işletmecilerine finansal kaynakların geri dönüşümünü sağlama, yerel toplumun istihdam olanaklarını arttırma, kişilerde sorumluluk bilincini geliştirmeyi sağlayabilir. Belirtilen olumlu sonuçlara ulaşabilmek ve dolayısıyla ekoturizmin başarısı oluşturulacak planlara ve bunların uygulamaya geçirilmesi, değerlendirilmesi, izlenmesi ve denetimine bağlıdır.

1.4. Araştırma Bölgesi Köylerinin Tanıtımı

Bu bölümde araştırma alanındaki köylerin coğrafik ve topografik yapısı, köylerin tipi ve konumu, tarihsel gelişimi, kültürel yapısı, sosyal yapısı, ulaşım ve yol, ekonomik yapısı, tarım ve hayvancılık ile ilgili bilgi verilecektir.

Bu bölüm altındaki bilgiler için, “Türkiye’deki Korunan Alanlarda Sürdürülebilir Kalkınma İçin Bir Araç Olarak Turizme Stratejik Yaklaşım Camili Biyosfer Rezerv Alanı Taslak Sürdürülebilir Turizm Gelişim Stratejisi”, “GEF-II Biyoloji Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Camili Bölgesi Sosyal Değerlendirme Raporu” (Anomim, 2000) ve araştırma alanında yapılan gözlemler sonucu elde edilen veriler, kaynak olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 4. Araştırma Alanının Haritada Gösterimi

1.4.1. Köylerin Coğrafik ve Topoğrafik Durumu

Araştırma alanı Artvin İli’ne bağlı Borçka İlçesi’nin Gürcistan sınırında bulunmakta olup ilçe merkezinden 55 km. uzaklıktadır. Rezerv, 41°20’49’’ ve 41°31’32’’ kuzey enlemleri ile 41°49’36’’ ve 42°05’27’’ doğu boylamları arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin dağlık kuzeydoğu bölgesinde bulunmaktadır. Camili Biyosfer Rezervinin toplam alanı 25.395 ha.'dır.

Kuzeyde Türkiye-Gürcistan sınıрыyla çevrelenen Camili Havzasındaki bütün dereler sınırın karşı tarafına doğru akar. Alanda Uğur ve Efeler dereleri kolları ile birlikte önemli su kaynaklarıdır. Bütün Camili havzasında (köyler-mezralar-yaylalar) su kaynaklarının zenginliği dikkat çekmektedir. Tarım arazisinin sınırlı ve yörenin genelde yağışlı olması nedeniyle sulu tarım söz konusu değildir. Havzayı doğu, güney ve batı yönünde kuşatan yüksek dağlar doğal bir sınır oluşturur ve alanı coğrafi açıdan yalıtılmaktadır. Engebeli bir arazi yapısına sahip olan havzada rakım 350 m'den (Camili köyü) 3414 m'ye (Karçal Doruğuna, Tepesine) kadar değişmektedir. Camiliye rakımı 1870 m olan Cankurtaran geçidi üzerinden ulaşılır.

Merkezde bulunan Camili Köyü ve civar havzadaki 5 köy, "Macahel" olarak adlandırılmaktadır. Macahel'in anlamı; beş parmaklı bilek ile el ayası olarak açıklanmıştır. Camili Köyü ile birlikte proje çalışmalarına konu olan havzadaki diğer köyler ise; Düzenli, Efeler, Kayalar, Maral ve Uğur Köyleridir.

Camili Havzası içerisinde yer alan iki adet Tabiatı Koruma Alanı vardır. 1998 yılında bu statüye kavuşan bu alanlar 2873 sayılı Milli Parklar Yasası uyarınca Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yönetilmektedir. Efeler Tabiatı Koruma Alanı 1.453 ha, Gorgit (Çamdalı) Tabiatı Koruma Alanı ise 490 ha büyüklüğündedir. Havza dünyadaki üç önemli arı ırkından Kafkas Arı Irkının saflığının bozulmadan kaldığı tek yerdir ve bu nedenle de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından 2001 yılında Gen Koruma Alanı ilân edilmiştir.

Camili havzasının içerisinde bulunduğu Kafkasya, kendine özgü iklim koşulları ve sahip olduğu bir bitki örtüsünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. bölge, bu özelliğinden dolayı Uluslararası Çevre Koruma Örgütü (CI), Dünya Bankası (WB) ve Küresel Çevre Fonu (GEF) tarafından dünyanın biyolojik çeşitlilik açısından en zengin ve aynı zamanda tehlike altındaki en önemli 25 karasal "ekolojik bölge"sinden biri olarak tanımlanmıştır.

WWF-Türkiye Karçal Dağlarını, küresel ölçekte tehdit altında olan türleri ve Avrupa'da tehlike altında olan türleri barındırması ve alanın genelindeki botanik zenginlik nedeniyle aynı zamanda "Önemli Bitki Alanı" (ÖBA) olarak belirlemiştir Camili, Bird Life International tarafından belirlendiği üzere "Kuzeydoğu Türkiye" Önemli Kuş Alanı içinde yer almaktadır. Bu bölge yırtıcı kuşlar ve yüksek dağ türleri için önemli bir üreme bölgesi olarak tanınır. Camili, Türkiye'de, Avrasya yüksek dağ (alpin) biyom alanı olacak nitelikteki tek "Önemli Kuş Alanı" dır (ÖKA). ÖKA, Dağ horozunun (*Tetrao*

mlokosiewiczzi) Türkiye'deki tüm dağılım bölgesini kapsar ve sonbahar aylarında çok sayıda yırtıcı kuşun göç yolu üzerindedir.

Gürcistan ile Türkiye arasındaki kara sınırı boyunca "1. Derece Askeri Yasak Bölge" yer almaktadır. Bu bölgenin idare ve güvenliği Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı görev yapan askeri birliklerin sorumluluğundadır. Sınırın Türkiye tarafındaki 600 m'lik askeri yasak bölge 2004 yılında Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararıyla 100 m'ye çekilmiştir. Artvin İli'nde yer alan Camili Havzası 25.395 ha'lık alanı ile UNESCO'nun "İnsan ve Biyosfer Ağı"na (MAB) 29 Haziran 2005 tarihinde Türkiye'nin ilk Biyosfer Rezervi olarak dâhil edilmiştir.

Şekil 5. Araştırma alanında yer alan Camili köyünün genel görünümü

Şekil 6. Araştırma alanında yer alan Düzenli köyünün genel görünümü

1.4.2. Köylerin Tipi ve Konumu

Camili havzasında köyler ve onlara bağlı mahallelerden oluşan evler, tüm Doğu Karadeniz’de de görüldüğü gibi, dağınık yerleşim tarzında arazinin elverişli bölümlerine yerleşmiş olup, bütün köylüler orman köylüsüdür.

1.4.3. Köylerin Tarihsel Gelişimi

1870 Osmanlı-Rus Harbi sonunda bölge bir süre Rus egemenliğinde kalmış, Rusya’daki Ekim Devrimi’nin ardından yapılan anlaşmalarla bölge halkının isteği üzerine Camili ve civarındaki beş köy Türkiye sınırlarında kalmayı kabul etmişlerdir. 1940’lı yıllara kadar komşu köylerde kalan araziler ve yakınlar için kısa sürelerde sınırı geçebilmelerini sağlamak üzere resmi makamlarca verilen izin belgesiyle geçişler sürmüştü, ancak daha sonra bölge askeri güvenlik bölgesi haline getirildiği için, giriş çıkışlar Genel Kurmay Başkanlığı’nın iznine bağlı kalmıştır. Son dönemlerde Gürcistan’la ülkemiz arasında yapılan bir sözleşme çerçevesinde, kış aylarında hastalık, vb. acil hallerde yetkili makamların onayıyla Camili sınır kapısından Gürcistan-Batum üzerinden Hopa’ya ulaşım sağlanabilmektedir.

Camili havzası tarihteki önemli göç yolunun hemen bitişiğinde yer alır. Batum şehrine 25-30 km mesafededir. Batum doğal limanı, Karadeniz’in en eski limanlarından

biridir. Bu nedenle Batum ve çevresi tarih boyunca çok defa istilaya uğramış ve o dönemlerde yaşananlar efsaneleştirilerek günümüze taşınmıştır.

1.4.4.Ulaşım ve Yol

Vadiye ulaşım, sadece yaz aylarında rahatlıkla mümkün olabilmektedir. Kış aylarında ise dağ yolunu, kar kapatmaktadır. Çığ tehlikesinden dolayı yolda kar temizliği yapılamamakta ve vadiye gidilememektedir.

1.4.5. Tarımsal Yapı

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin genelinde olduğu gibi Camili havzası da engebeli bir arazi yapısına sahip olup, büyük çapta tarım yapmaya elverişli ova vb. düzlüklere sahip bulunmaktadır. Bu nedenle Camili' de tarım ekonomik (ticari) bir boyut taşımamakta, geçimlik kesim (her ailenin kendi ihtiyaçlarını gidermesine yönelik) olarak bir tarım faaliyeti yapılmaktadır. Bunun dışında pırasa, domates, salatalık, biber gibi günlük-yemeklik ürünlerin yetiştirildiği bostan adı altında, tarla veya bahçeye oranla daha küçük çapta tarım arazileri de mevcuttur. Arazilerin engebeli özelliği nedeniyle halen öküzlerin koşulduğu kara sabanla topraklar sürülmekte ve ekim yapılmaktadır. Ancak son yıllarda özellikle mahalle içi yolların yapımıyla birlikte makine (küçük traktörler) ile sürüme de başlandığı gözlenmektedir.

Sebze üretimi henüz kendi ihtiyaçlarını karşılayacak düzeylerde yapılmaktadır. Arıcılık faaliyetlerinin yaygın olması nedeniyle tarımsal faaliyetlerde kimyasal gübre kullanılmamaktadır. Buna dayalı olarak bölgede geleneksel yöntemlere dayalı organik tarım yapılmaktadır. Bölgede, pek çok sebze türleri yetiştirilmektedir. Yetiştirilen bu ürünler, kişilerin kendi tüketimlerini sağlamaları için kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra, kişilerin ceviz, elma, armut ve kiraz gibi meyve ağaçları da bulunmakta ve kişiler bu meyveleri kendi tüketimleri için kullanmaktadırlar. Bazı ailelerin fındık bahçeleri bulunmaktadır ve bu fındık kısmen pazara gitmektedir. Bu zor şartlar altında yaşayan insanların pek çoğu büyük kentlere göç etmek durumunda kalmaktadır.

1.4.6. Hayvancılık Durumu

Hayvanı olmayan aileler kış aylarında Borçka İlçesi'nde yaşamaktadırlar. Bu aileler ilkbaharda tekrar köylerine dönüş yapmaktadırlar. Genellikle ailelerin 1-2 inekleri bulunmaktadır. Yörede tarihi süreç içinde "halk ekonomisinin" hayvancılığa dayandığı bilinmektedir. Eskilerde her ailede -çok sayıda-büyük baş, küçükbaş ve kümes hayvanları olmuştur! Bugün ise; göç hareketlerine hayvancılığın pazar olanaksızlıklarının eklenmesi nedeniyle yörede hayvancılık gerilemiştir. Bölgede kırmızı benekli alabalık (dağ alası) türü bulunmaktadır. Kırmızı benekli alabalık (dağ alası) yörenin karakteristik (simge) özelliklerinden biri olarak önemlidir. Yörede geleneksel yöntemlerle binlerce yıldır arıcılık yapılmaktadır. Son yıllarda ana arı üretimi ve kara kovandan fenni kovana geçmek suretiyle, arıcılık faaliyetine hız verilmiştir.

Şekil 7: Araştırma alanındaki evlerden bir görünüm Papart yaylası

1.4.7. Mülkiyet Durumu

Proje alanındaki altı köyde mülkiyet için Köy-Muhtar senedi geçerlidir. Bu senetle arazi alınır-satılır. Araştırma alanında arazisi olmayan aile yoktur. Her aile, ihtiyaçlarını kendi arazisinden karşılamaktadır. Hiç kimse başkasının bölgesine girememektedir. Halk hukuku (örfi hukuk) içinde gelişen bu uygulama Camili ormanlarını koruyan en önemli etkenlerden biridir. Alanda kadaströ çalışmalarına henüz başlanmamıştır.

1.4.8. Örgütlenme ve İşbirliği

Proje alanı içindeki altı köyde bulunan organizasyonlar:

Düzenli Köyü: Düzenli Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, İsmail Balcı Alabalık Tesisleri,

Camili Köyü: Camili Çevre Koruma Derneği, Macahel Arıcılık AŞ., Tema Vakfı Eğitim ve Konaklama Tesisi

Uğur Köyü: Uğur Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Aydın Arıcılık Ltd. Şti.,

Maral Köyü: Maral Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Saf Kafkas Arıcılık AŞ.,

Efeler Köyü: Efeler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi,

Kayalar Köyü: Kayalar köyü düzeyinde resmi ve gayri resmi bir teşkilât bulunmamaktadır.

1.5. Artvin- Camili Havzasında Sürdürülen Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi (GEF-II Projesi)' nin Tanıtımı

Bu bölümde alanda uygulanmakta olan ekoturizm uygulamasına öncülük eden GEF-II projesi hakkında bilgilendirme, GEF-II'nin amacı ve stratejisi ile ilgili bilgiler (Anonim, 2000) kaynağına bağlı olarak verilecektir.

1.5.1. GEF (Türkiye Küresel Çevre Fonu)

Geçmiş yıllarda çevresel sonuçlar incelenmeden verilen kredilerin, kalkınmaya olan olumsuz etkileri görüldükçe, Dünya Bankası, ekonomi ve çevre arasındaki ilişkilerde uzmanlaşmış bir örgüte ihtiyaç duymaya başlamış; böylelikle, 1989 yılında IMF (International Monetary Fund-Uluslararası Para Fonu) ile birlikte Küresel Çevre Fonu' nun kurulmasına karar verilmiştir. Yani Küresel Çevre Fonu, Dünya Bankası bünyesinde ortaya çıkmış bir kuruluştur.

Bu bağlamda; IMF, ekonomik açıdan zor durumda olan ülkelere fon sağlarken, GEF de çevrenin korunması konusunda fon sağlamaktadır. GEF, Dünyada, çeşitli tehlikelere maruz doğal güzelliklerin, çevrenin korunması amacıyla projeler geliştirmekte ve buna parasal destek sağlamaktadır.

GEF ülkemizde bölgesel, ulusal ve yerel olmak üzere üç düzeyde proje desteği vermektedir.

Bölgesel Düzeydeki Projeler: Birleşmiş Milletler Bölgesel Denizler Programı çerçevesinde Karadeniz Çevre Programı GEF'in bölgesel düzeyde desteklemiş olduğu bir projedir.

Ulusal Düzeydeki Projeler: Bu düzeyde yalnızca biyolojik çeşitlilik ve genetik çeşitliliğin korunması üzerine iki proje bulunmaktadır. Dolayısıyla ulusal düzeyde verilen GEF desteğinden de yeterince yararlanıldığı söylenemez.

Yerel Düzeydeki Projeler: Küçük ölçekli destek programı çerçevesinde, sivil toplum örgütlerinin koruma, planlama, eğitim, iletişim, araştırma, yayın, toplantı vb. etkinliklere verilen desteğin, Türkiye GEF ilişkilerinin en canlı boyutunu oluşturduğu söylenebilir. Bu küçük ölçekli destekler çevre bilincinin tabana yayılmasına, yeni denemelerin önünü açmasına, sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesine, bazen de yerel nitelikli küçük sorunların giderilmesine katkı sağladığı söylenebilir.

1.5.2. Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesinin Ortaya Çıkışı

Orman Bakanlığı ve Dünya Bankası işbirliği ile “Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi” (Biodiversity and Natural Resource Management Project) adlı proje (ki bu proje kısaca GEF-II Projesi olarak da anılmaktadır) ülkemizde uygulanmak üzere hazırlanmış ulusal düzeyde bir projedir.

2000 yılından itibaren yürütülen Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi kapsamında yapılan çalışmalarda belirlenen koruma hedeflerine ulaşmak için turizm, yönetim planındaki araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı adına Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü projenin amaçlarından biri, ülkemizin önemli bio-coğrafik alanlarını temsil eden ve proje uygulama alanı olarak seçilen, 4 yerde uygulanmakta olan korunan alanların etkili, sektörler arası ve katılımcı planlamasını ve sürdürülebilir yönetimini tesis etmektir.

Projenin diğer amacı ise bu alanlardaki başarılı uygulama ve deneyimlerin Türkiye genelindeki diğer öncelikli koruma alanlarına yaygınlaştırılması için ulusal kapasiteyi arttırmaktır. Camili'de uygulanmakta olan projenin yani turizmin gelişimini sağlayan unsur, doğal yapının bozulmadan korunmuş olması ve kültürel yaşamdaki benzersiz çekiciliktir. Turizmin geliştirilebilmesi de bunların korunmasına bağlıdır. Bu doğrultuda

geliştirilecek turizm stratejisiyle yönetim planının en güçlü ayaklarından biri tamamlanarak arzu edilen turizm Camili Havzasında hayata geçirilecektir.

1.5.3. Projenin Amacı ve Stratejisi

Biyolojik çeşitlilik; bir bölgedeki genlerin, türlerin, ekosistemlerin ve ekolojik olayların oluşturduğu bir bütündür. Başka bir deyişle biyolojik çeşitlilik, bir bölgedeki genlerin ve bu genleri taşıyan türlerin, bu türleri barındıran ekosistemlerin ve bunları birbirine bağlayan olayların (süreçlerin) tamamını kapsar. Bu durumda bir ekosistemdeki biyolojik çeşitlilik, dört ana bölümden oluşmaktadır.

- Genetik çeşitliliği,
- Tür çeşitliliği,
- Ekosistem çeşitliliği,
- Ekolojik olaylar çeşitliliği.

Birçok kişi *biyolojik çeşitlilik* deyince yalnızca tür çeşitliliğini anlamaktadır. Oysa biyolojik çeşitliliğin boyutları içinde, türleri içinde barındıran ekosistem çeşitliliği ile türlerin içinde yer alan genetik çeşitlilik de vardır. Ayrıca bunların kendileri ve birbirleri arasındaki sonsuz çeşitteki ekolojik olaylar dizisi, biyolojik çeşitliliğin gözle görünmeyen, fakat sistem açısından çok önemli olan “işlevsel boyutunu” meydana getirmektedir.

Sadece tür çeşitliliğini dikkate alan ve bu yüzden sınırlı bir kapsama indirgenmiş olan biyolojik çeşitlilik kavramı, canlı kaynakların sürdürülebilirlik ilkesi açısından eksik bir kavram olur. Örneğin bir botanik bahçesini ya da bir hayvanat bahçesini insan eliyle yapılmış ve her biri kendi içinde binlerce türü barındırabilen birer yapay ekosistem olarak düşünebiliriz. Eğer, bir ekosistem de yaşayan canlıların kendi aralarında ve ayrıca canlılar ile cansızlar arasında, durmadan süregelen çeşitli doğal etkileşimler yoksa oradaki canlıların nesli birkaç kuşak içerisinde yok olmaya mahkumdur. Nitekim, botanik ya da hayvanat bahçelerindeki binlerce tür, tek bir türe yani onlara bakan insan türüne bağımlıdır. Bu türler, insan türünün bakımına bağlı olarak orada, ancak bireysel yaşamlarını sürdürebilmektedir.

Artık zenginliğin sadece para ile ölçülmediği bir çağda çeşitliliğin yalnızca tür ve ekosistem çeşitliliği değil, genler ve ekolojik olayları da içeren biyolojik çeşitlilik kavramı ile açıklanan biyolojik çeşitlilik olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu

bağlamda Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, biyolojik çeşitliliğin korunması ve yönetilmesinin katılımcı bir anlayışla yapılmasını hedeflemektedir.

Türkiye Biyolojik Çeşitlilik İzleme Komitesi tarafından seçilen yurdumuzdaki dört proje alanından biri olan Camili havzası içerdiği değişik ekosistemler ve tür sayısı bakımından önemli bir yerde durmaktadır. Havza içerisinde özellikle el değmemiş ve ayrı iki özellikte iki adet Tabiatı Koruma Alanı' nın olması da, Camili' ye ayrı bir özellik katmaktadır.

Bu strateji, Camili'de turizmin sürdürülebilir geliştirilmesi ve yöre halkına sağlayacağı katkılar ile hem yöre halkının hem de gelen ziyaretçilerin koruma bilincinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu strateji ile aynı zamanda, alanın sürekli korunması ve turizm faaliyetleriyle de ekonomik olarak geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Yöresel ürünlerin pazarlanması, pansiyonculuk, yeme içme, rehberlik vb. hizmetlerin tamamen yöre halkı tarafından karşılanması amaçlanmaktadır. Alandaki turizm yönetiminde yöre halkı ve ilgi gruplarının karar alma ve uygulama süreçlerinde işbirliği içerisinde olması amaçlanmaktadır. Bunlar gerçekleştirilirken de belirli bir kaliteyle birlikte alanın taşıyabileceği ziyaretçi sayısı/profilini oluşturulması amaçlanmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- a. Korunan alandaki biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağlamak,
- b. Korunan alandaki doğal kaynakların koruma-kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilir kullanımı için hazırlanan kaynak kullanım planlarına destek sağlamak,
- c. Turizm faaliyetlerinin korunan alanlardaki olumsuz etkilerini asgari düzeyde tutacak tedbirleri almak,
- d. Korunan alan içerisindeki ve çevresindeki yerel toplulukların sosyo-ekonomik yapısını güçlendirecek alternatif fırsatları sunmak,
- e. Tüm ilgi gruplarını, gerek korunan alanlar için gerekse yöre halkı için sorumlu ve sürdürülebilir turizmi tesis edebilmek amacıyla aktif hale getirmektir,
- f. Korunan alandaki turizm faaliyetlerini denetim altına almak ve izleme sistemi kurmak,
- g. Alanı ziyaret eden turistleri, alanın değerlerine sahip çıkacak bilinç düzeyine getirmek,
- h. Turizmin sürdürülebilir geçim imkânları yaratmasının yanı sıra doğa korumaya katkısını sağlamak,
- i. Ziyaretçi yönetiminin mekanizmasını kurmak ve değişen koşullara uyum sağlayabilmek.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Gereç

Araştırma alanı olarak seçilen, Artvin iline bağlı Gürcistan'a bitişik olan Borçka ilçesindeki Camili havzasında 6 orman köyünde uygulanmakta olan GEF-II projesi kapsamında yürütülen ekoturizm etkinliğinin bu köylere ve köylerde ikamet eden köylülerde meydana getirdiği sosyal, ekonomik, eğitim, kültür, teknolojik ve çevresel değişimlerinin, onların kalkınmaları üzerindeki etkilerinin incelenmesine karar verilmiştir. Araştırma alanının sosyo-ekonomik etkilerini incelemek için yüz-yüze anket yapılmıştır. Köylülerin sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin olarak elde edilen bu bilgiler, çalışmanın birincil verisini oluşturmaktadır.

İkincil veriler ise şunlardır: Camili GEF-II projesi kayıtları, Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfının (TEMA) yürüttüğü çalışmalar, GEF-II ve TEMA yöneticileriyle yapılan görüşmeler, ekoturizm etkinlikleri ile ilgili diğer kaynaklardır.

Diğer kaynaklar; kırsal kalkınma, orman köylüsü, turizm, ekoturizm gibi konular hakkında yazılmış veya yayınlanmış her türlü kitap, makale, bildiri ve tezlerdir.

2.2. Yöntem

Bu çalışmada izlenen yöntem aşağıda özetlenmiştir.

2.2.1. Araştırma Alanının Seçilmesinin Nedenleri

Bu çalışmada, Artvin iline bağlı Gürcistan'a bitişik olan Borçka ilçesindeki Camili havzasına bağlı; Uğur, Maral, Efeler, Kayalar, Düzenli ve Camili köylerinden oluşan 6 adet orman köyünde uygulanmakta olan GEF-II ekoturizm projesi esas alınmıştır.

Çalışmada bu alanın seçilmesinin başlıca gerekçeleri şunlardır:

- Ekoturizm faaliyeti olan bir alan olması,
- Taşıdığı kültürel ve ekolojik zenginlikler,

- UNESCO'nun "İnsan ve Biyosfer Ağı"na (MAB) 29 Haziran 2005 tarihinde Türkiye'nin ilk Biyosfer Rezerv Alanı olarak ilan edilmesi,
- Korunan alanlar kapsamında yer alması,
- Doğal yaşlı ormanları bünyesinde barındırmasıdır.

2.2.2. Araştırma Anketlerinin Hazırlanması ve Uygulanma Tekniği

Bu araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan sorgulama kağıdı (anket formu), ülkemizde benzer amaçla ele alınan çalışmalar incelenerek, ülkemiz ve özellikle de araştırma bölgesinin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine göre düzenlenmiştir. Ayrıca, anket hazırlama esnasında birçok tez kaynaklarından da yararlanılmıştır.

Ekoturizm etkinliğinin araştırma alanındaki köylülere sağladığı sosyo-ekonomik, eğitim, kültür, teknolojik ve çevresel boyutta sağladığı katkılar, ekoturizm etkinliği öncesi ile sonrası karşılaştırılarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Anket soruları bu amaca yönelik olarak hazırlanmıştır. Anket soruları hazırlanırken şu ölçütler göz önüne alınmıştır:

- Sorular kolayca anlaşılabilir şekilde hazırlanmıştır.
- Cevaplanması zor ya da zaman alacak sorular sorulmamaya çalışılmıştır.
- Soruların amacı, ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin proje ile ilgili olarak bilgi toplamaktır.

-Doğru ve güvenilir cevap almak için, sorular anket yapılan ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişiler ile ilgili konulara yönelik olarak seçilmiştir.

Anket formu içerik bakımından 6 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, anket yapılan kişilerin şahsi bilgileri ile ilgili sorular yer almaktadır (Bkz: Ek 1).

İkinci bölüm 6 alt bölümden oluşmakta ve şu soruları içermektedir.

1. Alt Bölüm; ekoturizm etkinliği ile ilgili bilgi düzeyi, alanda yürütülen GEF-II ve TEMA tarafından yürütülen projeler hakkında görüş ve bilgi düzeyleri soruları,

2. Alt Bölüm; ekoturizm etkinliklerine katılımına orman köylülerinin ne zaman başladığı, orman köylülerinin katılmalarında etkili olan en önemli değişkenin ve amaçlarının ne olduğu, ne işle ilgilendikleri, yapılan işler sonucunda bu amaçların gerçekleşme düzeylerinin ölçülmesi ile ilgili soruları,

3. Alt Bölüm; ekoturizm etkinliklerinin başarı düzeyinin değerlendirilmesi ile ilgili soruları,

4. Alt Bölüm; yörede yaşanan mevcut sorunlar, köyden şehre göç olayı, araştırma alanındaki yol yoğunluğu ve yol kalitesi ile ilgili sorular ve orman köylüsünün, yörede yapılması düşünülen çeşitli projeler hakkındaki fikirleri ile ilgili soruları,

5. Alt Bölüm; ekoturizmin orman kaynakları ve ekoturistler ile ilişkilerini irdeleyen soruları,

6. Alt Bölüm ise; ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişiler ile ilgili kesimler arasındaki ilişkiler ile ilgili soruları,

Üçüncü bölüm, ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için hayvancılık, bal, tarım ürünleri, arazi, yöre el sanatları miktarlarındaki değişimin olup olmadığı var ise, nedenleri ile ilgili soruları içermektedir. Ayrıca bütün alt bölümlerde ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için ekoturizm etkinliğinin değişimdeki etkisi ile ilgili soruları da içermektedir.

Dördüncü bölümde, anket yapılan kişilerin ekoturizm etkinliklerinden sonra gelir düzeylerinin nasıl değiştiği, çeşitli geçim kaynaklarından elde ettikleri gelirden umulan ve tatmin edici gelir elde edip etmediği ve ekoturizm etkinliklerinin ek gelir elde etmede bir etkisi olup olmadığı veya yeteri kadar etkisi yoksa yaşanan eksikliklerin neler olduğu ve bunları arttırmaya yönelik nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili soruları içermektedir.

Beşinci bölümde, anket yapılan kişilerin ekoturizm etkinlikleri öncesi ve ekoturizm etkinlikleri sonrası için eşya kullanımında, konut tipinde, ana ev dışında kullanılan yapılarda, dam örtülüğünde meydana gelen hayat standartlarındaki değişim ile bu değişimde ekoturizm etkinliğinin etkisinin sorulduğu soruları içermektedir.

Altıncı bölümde ise, anket yapılan kişilere ekoturizm etkinliği öncesi ve sonrası için ısınmak, pişirmek, yıkanmak, temizlik yapmak vb. gibi ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılan yakıt cins ve miktarlarındaki değişim ile bu değişimde ekoturizm etkinliğinin etkisinin sorulduğu soruları içermektedir.

2.2.3. Anketin Uygulanacağı Denek Sayısının Belirlenmesi

Ekoturizm etkinliğinde bulunan kişiler tespit edilerek anket sorularının kimlere uygulanacağı belirlenmeye çalışılmıştır. Öncelikle araştırma evreni olarak, alan içerisinde 6 köyde araştırma yapılmasına karar verilmiştir. Daha sonra, bu amaca hizmet edecek köylerde ekoturizm etkinliği kapsamında katılan kişilerin az olmasından dolayı anketin uygulanacağı köylülerin seçiminde öncelikle köy muhtarları ve köyün ileri gelenleri ve pansiyon işletenler tercih edilmiştir. Bundan sonra da bu kişilerin yönlendirmesiyle kişiler

tamsayım yöntemiyle tespit edilmiştir. Buna göre Maral köyünde 10, Uğur köyünde 14, Düzenli köyünde 11, Camili köyünde 11, Efeler köyünde 12, Kayalar köyünde ise 3 kişi olarak belirlenmiştir.

2.2.4. İstatistiksel Değerlendirmelerde Kullanılan Yöntemler

Araştırmanın amacına ulaşmak için anket çalışmasıyla elde edilen verilerin çözümlenmesi aşamasında kullanılan; Yüzde, Khi-Kare, Eşlendirilmiş T Testi ve Wilcoxon çözümlenmelerine ilişkin temel bilgiler, aşağıda özetlenmiştir.

2.2.4.1. Yüzde Analizi Yöntemi

Ankete katılan ekoturizm etkinliğindeki kişilerin ekoturizm etkinliği öncesi ve sonrası ekonomik, sosyal, kültürel ve demografik özelliklerine ilişkin bilgiler, SPSS 17.0 paket programı yardımıyla, frekans incelemesi yapılarak, örnek büyüklüğü içerisinde bulunma sayısı ve yüzde oran şeklinde sonuçlar elde edilmiştir.

2.2.4.2. Khi-Kare Yöntemi

Veriler sınıflandırıldığında, frekans dağılımının gruplara dengeli eşit ihtimalle dağılıp dağılmadığını test etmek için, bir grupta Khi-Kare Testi (iki veya daha fazla evren oranlarının hipotez testi uygulanır) kullanılır (Kalaycı, 2006).

Bu çalışmada yapılan anket çalışması sonucu elde edilen grup niteliğindeki değişkenlerin, frekans dağılımlarının dengeli dağılıp dağılmadıklarını belirlemek amacıyla, SPSS 17.0 paket programı yardımıyla bir grupta Khi-Kare Testi yöntemi kullanılmıştır.

Bu yöntemle ilgili olarak aşağıda gösterildiği gibi önce H_0 ve H_1 hipotezleri oluşturulur (Kalaycı, 2006).

H_0 : Bir sınıflandırılmış değişkenin frekansları eşit dağılım göstermektedir.

H_1 : Bir sınıflandırılmış değişkenin frekansları eşit dağılım göstermemektedir.

Hipotezler oluşturulduktan sonra, sınıflandırılmış değişkene ilişkin frekans tablosu, gruplar için beklenen ve gözlenen değerleri veren tablo ve Khi-Kare ve anlamlılık düzeyini veren tablo SPSS 17.0 paket programı yardımıyla oluşturulmaktadır.

Uygulanan bu yöntem sonucu elde edilen önem düzeyi seçilen önem düzeyinden büyük ise H_0 kabul H_1 reddedilir. Bu durum grup değişkenin frekansları arasında fark olmadığı anlamına gelir. Yine uygulanan bu yöntem sonucu elde edilen önem düzeyi seçilen önem düzeyinden eşit ya da küçük ise H_0 red, H_1 kabul edilir. Bu durum grup değişkenin frekansları arasında birinin veya bir kaçının farklı olduğu anlamına gelmektedir (Kalaycı, 2006).

Bu çalışmada diğer istatistiki çözümlelerde olduğu gibi, SPSS 17.0 paket programından yararlanılmış ve önem düzeyi (anamlılık düzeyi) 0.05 olarak seçilmiştir. Bu nedenle, sonuçların yorumlanmasında kritik Khi-Kare değerleri yerine, bu değerlere ilişkin önem düzeyi değerleri dikkate alınmıştır. Şöyle ki, inceleme sonucu elde edilen önem düzeyi değeri, seçilen önem düzeyine ($\alpha = 0.05$) eşit ya da ondan küçükse, grup değişkenin frekansları arasında fark olduğunu ifade eden, H_0 hipotezi reddedilerek, grup değişkenin frekansları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade eden H_1 hipotezi kabul edilmektedir.

2.2.4.3. İki Eş Arasındaki Farkın Önemlilik (T Testi) Testi Yöntemi

İki eş arasındaki farkın önemlilik “T” testi yöntemi, iki grup arasındaki farkı test etmek için tasarlanmıştır. Uygun bir şekilde yapıldığı takdirde, ortalamaların karşılaştırılması konusunda çok faydalıdır (Kalaycı, 2006).

Bu çalışmada yapılan anket çalışması sonucu elde edilen ölçülebilir [oransal veya aralıklı ölçüm biçimi (kg, m², adet, bağ, vs)] iki grubun ortalamaları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla, aynı örneklem grubundan seçilmiş iki değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan eşlendirilmiş T testi, SPSS 17.0 paket programı yardımıyla kullanılmıştır.

2.2.4.4. Wilcoxon İşaretli Sıra Testi

Wilcoxon İşaretli Sıra Testi, verilerin normalden çok uzak ancak simetrik veya simetriğe yakın olduğu durumda, parametrik bir test olan “Eşleştirilmiş İki Grupta T Testine” seçenek olarak uygulanan ve parametrik olmayan iki grup arasındaki farkı test etmek için tasarlanmıştır (Kalaycı, 2006).

Parametrik olmayan eşleştirilmiş iki grupta T testi, değerlendirmede verilerin aritmetik ortalamasını kullanırken, seçenek olarak kullanılan ve parametrik olmayan bu testte ise karşılaştırmada medyan kullanılır. Bu çalışmada yapılan anket çalışması sonucu elde edilen ölçülebilen [oransal veya aralıklı ölçüm biçimi (kg, m², adet, bağ, vs)] iki grubun medyanları arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla, aynı örneklem grubundan seçilmiş iki değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesinde kullanılan Wilcoxon İşaretli Sıra Testi SPSS 17.0 paket programı yardımıyla kullanılmıştır.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma amacına ulaşmak için, elde edilen verilerin istatistikî çözümlenmeleri sonucu elde edilen bulgular ve değerlendirmelere yer verilecektir.

Araştırmaya katılanların % 86.9'unu erkekler, % 13.1'ini ise bayanlar oluşturmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu % 34.4'ü ilkokul mezunu olmak üzere, diğerleri ortaokul ve lise mezunudurlar.

3.1. Hane Halkı Sayısının İkameti ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Ekoturizm etkinliği kapsamına giren kişiler ile yapılan anket sonucunda, ekoturizm etkinlikleri öncesi yörede ikamet eden hane halkının % 59'u sürekli, % 41'i geçici ikamet gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası % 65.6' sının sürekli, % 34.4'ünün geçici ikamet gösterdiği tespit edilmiştir. Ekoturizm etkinliğine bağlı olarak köylerde sürekli kalma durumu artış gösterirken; bunun ile ters orantılı olarak, geçici ikamet gösterme durumunda azalış meydana geldiği söylenebilir. Bu duruma bağlı olarak, araştırma alanında yapılan ekoturizm etkinliği neticesinde göç olgusunun durduğu hatta etkinliklere bağlı olarak geriye dönüşlerin meydana geldiği söylenebilir.

3.2. Hane Başına Düşen Kişi Sayısı (Ekoturizm öncesi ve sonrası için) ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına düşen kişi sayısı ortalama 4,79 iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama 4,80 olarak tespit edilmiştir. Ekoturizimin hane sayısı değişimi üzerine etkili olup olmadığını belirlemek üzere yapılan iki eş arasındaki farkın önemlilik testi için çizelge 1'de görüldüğü gibi Ho hipotezi kabul edilerek, ekoturizm öncesi ve sonrası hane halkındaki sayılarının istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap= -,299, p>0.05) belirlenmiştir.

Çizelge 1. Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına kişi sayısı (ekoöncesi) ile günümüzde (ekosonrası) hane başına kişi sayısı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
Ekoönce-ekosonra	-,016	,428	,055	-,126	,093	-,299	60	,766

Yani, yapılan “T” testi sonucu, anlamlılık düzeyinin 0,05’den büyük çıkması ekoturizm etkinliklerinin öncesine göre günümüzde hane başına kişi sayısında istatistiki açıdan fark olmadığını göstergesidir.

Köyde bulunan esnaf kesiminin çoğu, şehirlere göç etmiştir. Ayrıca hayvancılıktan elde edilen gelir köylüleri tatmin edecek düzeyde değildir. Hayvancılığın oldukça ilkel yöntemlerle yapılmasının, ağır iş şartlarına sebebiyet vermesi ve her zaman olduğu gibi şehir yaşantısının köy yaşantısına göre daha cazip hale gelmesi ailedeki kişi sayısının azalmasına neden olarak gösterilebilir. Ekoturizm etkinliklerinin uygulamaya konulmasıyla, hane başına ortalama kişi sayısında az da olsa bir artma olduğunu söylenebilir.

Ekoturizm etkinliği ile doğrudan ilgili hane halkı kişi sayısının % 46.75’inin ekoturizm etkinlikleri ile ilgili olduğu anlaşılmıştır.

Ekoturizm etkinlikleri öncesinde elde edilen gelirin köylüleri tatmin etmemesi, gizli işsizlik, köylü insanının eğitim, sağlık, sorunları ve doğayla olan ilişkilerindeki zorluklar, insanları kente iten kırsal güçlükler olarak belirtilebilir. Ayrıca, sırasıyla; kentte iş bulma, zenginleşme ve kentin rahatlığı, hayat düzeyinin yüksek olması, çocukları okutma, geçim sıkıntısı gibi nedenler ikinci derecede etkenlerdir. Köyde bulunan esnaf kesimin çoğu, ilçeye ve şehirlere göç etmiştir. Köylerde ekoturizm etkinliklerinin tatmin edici olmaya başlamasıyla, araştırma alanında hane başına kişi sayısının daha da düşmesini engellemektedir.

3.3. Meslek ve Öğrenim Durumu ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Yapılan anket sonucu köylünün meslek gruplarına dağılımlarının bütün gruplara eşit dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Khi-Kare uygunluk testi ile çizelge 2'de görüldüğü gibi kişilerin istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi reddedilerek meslek gruplarına göre cevaplar arasında anlamlı farklılık olduğu (Khi-Kare hesap=41,787, $p<0.05$); % 42,6'sının çiftçi, % 11,5'inin memur ve ev hanımı, % 4,9'unun işçi ve serbest meslek, % 9,8' inin emekli ve esnaf, % 6,6'sının öğrenci olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 2. Ekoturizm etkinliğindeki kişilerin meslek gruplarına göre dağılımının Khi-Kare testi sonuçları

Meslek	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
2	2	10,2	-8,2
3	3	10,2	-7,2
4	4	10,2	-6,2
6	12	10,2	1,8
7	14	10,2	3,8
26	26	10,2	15,8
Toplam		61	
Khi-Kare		41,787	
Serbestlik Derecesi		5	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Bu sonuca göre, mesleklerle ilgili frekansların dağılımının bütün gruplara eşit dağılmadığı anlaşılmaktadır. Yani sorgulama formunda oluşturulan meslek gruplarının eşit dağılmaması, meslek grupları arasında yoğunluğun çiftçi gruplarında toplandığının istatistiki açıdan bir göstergesidir.

Bunun yanında ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin öğrenim düzeyleri dağılımlarının eşit dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Khi-Kare uygunluk testi ile çizelge 3'de gösterilmiştir. Kişilerin istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi reddedilerek öğrenim düzeylerine eşit dağılamayıp (Khi-Kare hesap=41,787, $p<0.05$); % 3,3'ü okur-yazar değil, % 3,3'ü sadece okur yazar, % 34,4'ü ilkokul mezunu, % 21,3'ü ortaokul mezunu, % 26,2'si lise mezunu, % 3,3'ü yüksek okul mezunu ve % 8,2'si üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 3. Öğrenim düzeylerine göre ekoturizm etkinliğindeki kişilerin öğrenimlerinin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları

Öğrenim düzeyi	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Bitirmemiş	6	12,2	-6,2
Üniversite	5	12,2	-7,2
Orta	13	12,2	,8
Lise	16	12,2	3,8
İlk	21	12,2	8,8
Toplam	61		
		Öğrenim düzeyi	
Khi-Kare		52,194	
Serbestlik Derecesi		4	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Bu sonuca göre, öğrenim düzeyleri ile ilgili frekansların dağılımının bütün sınıflara eşit dağılmadığı anlaşılmaktadır. Yani sorgulama formunda oluşturulan öğrenim düzeylerinin sınıflarının eşit dağılmaması, öğrenim düzeyleri sınıfları arasında yoğunluğun ilkokul mezunu düzeyinde toplandığının istatistikî açıdan bir göstergesidir.

Türkiye’de orman köylerinde yerleşim birimlerinin eğiminin fazlalığı, yerleşimin genelde dağınık özellik göstermesi ve iklim şartlarının elverişsizliği, eğitimi olumsuz yönde etkileyen özelliklerin başında gelmektedir. Araştırma alanındaki 6 köyde, öğrenci sayısı yeterli olsa bile, en büyük etken olarak iklim koşullarının zorluğu eğitim düzeyini etkilemektedir. Bu nedenle, kişiler ya ilçelere ya da büyük şehirlere göç etmektedir. Köyde kalanlar ise, merkez köy olarak bilinen Camili Köyüne gidilerek eğitimini sürdürmeye çalışmaktadır. Ekoturizm etkinliklerinin de belki bir ölçüde etkisiyle merkezi Camili köyündeki okulun yatılı okul haline getirilmesi kararlaştırılmıştır. Sonuç itibariyle, Camili havzasındaki ekoturizm etkinliklerine katılan kişilerin eğitim seviyeleri düşüktür.

3.4. Ekoturizm ile İlgili Bilgi Düzeyi İle İlgili Bulgular ve Tartışma

Ekoturizm etkinlikleri öncesi “Sizce ekoturizm ne anlam ifade ediyordu ?” sorusuna sorulan cevabının yüzdelikleri % 78.7’si fikrim yoktu, % 8.2’si doğayı anlayan ve anlatan turizm, % 3.3’ü daha fazla gelir elde etme imkanı veren turizm, yöre halkının kültürel değerlerini yansıtan turizm ve orman kaynaklarını koruyan turizm, % 1.6’sı çevre dostu turizm cevabını gösterir iken; ekoturizm vb. etkinlikleri sonrası “ Ekoturizm ne anlam

ifade ediyor?” sorusuna % 45.9’u daha fazla gelir elde etme imkanı veren turizm, % 26.2’si hem çevreyi koruyan hem de yöre halkının refahını gözeten turizm, % 9.8’i yöre halkının kültürel değerlerini yansıtan turizm, % 8.2’si orman kaynaklarını koruyan ve gözeten turizm, % 6.6’sı daha fazla üretim yapmaya imkan sağlayan turizm, % 1.6’sı doğayı anlayan ve anlatan turizm ve hem kendim hem de organizatörlerin daha fazla gelir kazanmasını sağlayan turizm cevapları verilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için çizelge 4’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm teriminin ne anlam ifade ettiği ile ilgili soruya ekoturizm öncesi ile ekoturizm sonrasının karşılaştırılmasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap=10,623, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 4. Ekoturizm etkinlikleri öncesi ekoturizmin ne anlam ifade ettiği (ekoöncesi) ile günümüzde (ekosonrası) ekoturizmin ne anlam ifade ettiği arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce – ekosonra	4,934	3,628	,465	4,005	5,864	10,623	60	,000

Yani, yapılan “iki eş arasındaki farkın önemlilik testi” sonucu, anlamlılık düzeyinin 0,05’den küçük çıkması, ekoturizm etkinliklerine katılmadan önce ekoturizmin ne anlama geldiği sorusu ile, ekoturizm etkinliklerinden sonra ekoturizmin ne anlama geldiği ile ilgili soruya verilen cevaplarda anlamca bir değişiklik olduğu, istatistiki açıdan fark olduğunun göstergesidir.

Demek ki, ekoturizm etkinlikleri öncesinde ekoturizmin ne olduğuna dair hiçbir fikirleri bulunmayan kişilerin (% 78), ekoturizm etkinlikleri kapsamında ve sonrasında etkinlik kapsamındaki kişilerin gelirlerindeki artışa bağlı olarak etkinliklere katıldığını ve bu etkinliklerden daha fazla gelir elde etme imkânı sağladıkları söylenebilir. Bu araştırma alanında yapılan ekoturizm etkinliğinde çevreyi koruma bilincinin de geliştiği sonucuna varılabilir.

Ancak, burada dikkate alınması gereken bir başka husus da ekoturizm etkinlikleri öncesinde ekoturizmin ne olduğuna dair hiçbir fikirleri bulunmayan kişilerin ekoturizm etkinlikleri kapsamında ve sonrasında ekoturizm ile ilgili fikirlerin değiştiği, ekoturizm etkinliğinin ne olduğuna dair olan bu fikrin, “daha fazla gelir elde etme imkânı veren turizm” ve “hem çevreyi koruyan hem de yöre halkının refahını gözetten turizm” olarak değişime uğradığı söylenebilir. Fakat burada dikkate alınacak konu, ekoturizm etkinlikleri sadece bu iki fikir arasında yoğunlaşsa da, tam olarak ekoturizmin fikri yeterince yerleşmemiştir. Ekoturizm etkinliği orman köylüleri için daha fazla gelir elde etme imkânı verdiği için kişilerce uygulanan bir etkinliktir. Aslında ekoturizm etkinliğinin ne olduğuna dair yeterli bilgiye sahip olmadıkları da söylenebilir. Nitekim; Akın (2006) “Türkiye’de ekoturizmin sürdürülebilir gelişimi; Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği” ile ilgili yaptığı araştırmasında, ankete katılanların büyük çoğunluğunun ekoturizm konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını tespit etmiştir. Bu durum yıllar itibariyle hâlâ devam etmektedir.

Ekoturizmin uzun dönemdeki etkileri; doğal çevreyi koruyarak, koruma bilincini geliştirerek, yöre halkının bir taraftan tarıma dayalı faaliyetlerini korurken öte yandan onlara ilave bir gelir sağlayarak sürdürülebilir olmasını sağlamaktır. Böylelikle bu uzun süreli etkileri de yavaş yavaş elde ettiği söylenebilir. Ekoturizm, kaynakların tüketilmeden kullanılmasını gerektiren bir turizm faaliyeti çeşidi olarak da tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımla ekoturizm, yöre topluluğunu kapsamı, çevresel eğitimi teşvik etmesi ve gelir yaratması bakımından doğal alanları korumaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006).

Ayrıca, ekoturizm etkinlikleri öncesi kişilerin çok az bir kısmı (% 1.6) ekoturizmi; çevre dostu turizm olarak ifade ettiklerini, ekoturizm etkinlikleri sonrası bu fikrin doğayı anlayan ve anlatan turizm olarak değişime uğradığı ifade edilmektedir.

3.5. Ekoturizm Etkinlikleri Kapsamında Yürütülmüş Olan Çeşitli Projeler Hakkında Köylülerin Ne Derece Bilgili Olduğu ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu alt başlık altında, yapılan anket çalışmasında sorulan sorulardan “Bugüne kadar yörenizde TEMA ve GEF-II tarafından yürütülen ve aralarında ekoturizmin de yer aldığı uygulamalardan ne ölçüde haberiniz vardı?”, “Köyünüzde ekoturizm ile ilgili etkinliklerin ne zaman başladığına dair bilginiz var mı?”, “Ekoturizm etkinliğindeki proje içeriğinin teknik, idari ve parasal vb. konuları hakkında bilgileriniz var mı?”, “Bugüne kadar

ekoturizm öncesinde ve sonrasında ekoturizm ile ilgili doğrudan verilmiş olan eğitim ve yayın hizmetlerine katıldınız mı? Kaç kez?” soruları ile ilgili bulgular verilecektir.

“Bugüne kadar yörenizde TEMA ve GEF-II tarafından yürütülen ve aralarında ekoturizmin de yer aldığı uygulamalardan ne ölçüde haberiniz vardı?” sorusuna, köylülerin % 16.4’ü az düzeyde, % 36.1’i orta düzeyde, % 47.5’i yeterli düzeyde; “Köyünüzde ekoturizm ile ilgili etkinliklerin ne zaman başladığına dair bilginiz var mı?” sorusuna, % 82’si evet, %18’i hayır; “Ekoturizm etkinliğindeki proje içeriğinin teknik, idari ve parasal vb. konuları hakkında bilgileriniz var mı?” sorusuna, % 49.2’si evet, % 41’i kısmen ve % 9.8’i hayır; “Bugüne kadar ekoturizm öncesinde ve sonrasında ekoturizm ile ilgili doğrudan verilmiş olan eğitim ve yayın hizmetlerine katıldınız mı? Kaç kez?” sorusuna % 55.8’ i evet, birkaç kez, % 29.5’i bugüne kadar bir kez, % 14.7’si hayır cevabını vermiştir. Bu sorulara verilen cevaplar göz önüne alındığında, ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin bilgilendirildiği, bu konu ile ilgili olarak yoğun bir faaliyet içinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ancak Akın (2006); “Türkiye’de ekoturizmin sürdürülebilir gelişimi; Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği” adlı çalışmasında, % 61.3’ü ekoturizm etkinlikleri ile ilgili bilgilendirilmediklerini ve yine aynı adlı çalışmada katılımcılara yaşadıkları alanlarla ilgili yapılan ekoturizm faaliyetlerinde kendilerinden de görüş alınıp alınmadığına ilişkin soruya ise; % 54,4 ‘ü “görüşlerinin alınmadığını” belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, alanda yapılan ekoturizm faaliyetlerinin yerel halkın iradesi ve bilgisi dışında geliştiği söylenebilir. Demek oluyor ki, ekoturizm etkinliklerinin yapılacağı alanda yaşayan yerel halkın bu konuda önceden bilgilendirilmesi ve alınacak kararlara da bu doğrultuda katılmalarını sağlamak gerekmektedir.

Ayrıca araştırma alanında yoğun bir faaliyet içinde bulunulmasına rağmen kişiler tarafından bazı sorunlar dile getirilmiştir. Yapılan açık uçlu sorularda alınan cevaplar neticesinde iki proje de ayrı ayrı değerlendirilecek olursa; her iki projede öncelikle ekoturizm etkinliklerinin öncesi ve sonrasında Camili’nin gelirini arttırması yönünde etkili olmuştur.

TEMA Vakfı çalışmasında; ekoturizm etkinlikleri için öncelikli olarak Camili havzasında arazi çalışması yaparak, yoğun eğitimler vermiştir. Ancak, verilen eğitimlerde köylünün ekoturizmi nasıl anlayabileceği düşüncesi üzerinde durulmamasından dolayı, kişilerin ekoturizmin neyi ifade ettiğini bilmeden ilgili etkinliklere katılımları istenmiştir

fakat bu durum beklendiği kadar etkili olmamıştır. Ayrıca ilk aşamalarda orman köylerini koruyan ve gözetenin köylü olduğu da göz ardı edilmiştir.

GEF-II projesinde ise; gerekli alt yapı sağlanmadan, yeterli arazi çalışmaları yapılmadan etkinliklerin gerçekleştirilmiş olması nedeniyle gerekli güven kazanılamamıştır. Bu açığın da giderilmesi amacıyla ilk maddi destek olarak para verilerek sorunun çözülebileceği düşünülmüştür. Ancak, sonraki aşamalarda yine yeteri kadar maddi destek sağlanmamıştır. Ülkemizde GEF desteğinden yeterince yararlanamama nedenleri; kamu yönetiminde siyasal ve bürokratik kadrolarda sürekliliğin olmayışı, gönüllü katılanların güçlü olmamasıdır.

3.6. Ekoturizm Etkinliklerine Katılım ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu alt bölümde ankete katılan kişilerin ekoturizm etkinliklerine hangi yıl katılmaya başladıklarının, katılmalarında etkili olan değişkenlerin katılım amacının ve ekoturizm etkinlikleri kapsamında yapılan faaliyetlerin neler olduğu ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.6.1. Ekoturizm Etkinliklerine Hangi Yıl Katılmaya Başlanıldığına Dair ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Ekoturizm etkinliklerine hangi yılda katılmaya başladınız?” ile ilgili soruya, köylülerin ortalama % 16.4’ü ekoturizm etkinliklerinin araştırma alanında ilk kez uygulandığı yıllarda (1998-2000), % 32.8’i ekoturizm etkinliklerinin zamanla ne olduğunun anlaşılma başlandığı yıllarda (2001-2004), % 50.8’i ekoturizm etkinliklerinin yeterince anlaşıldığı yıllarda ve etkinliklerinin ne düzeyde yararlar getirdiğinin anlaşıldığı yıllarda (2005-2008) katıldıkları cevaplarını vermiştir.

Denilebilir ki; köylülerin ekoturizm etkinliklerinin ilk uygulandığı yıllarda yeterli bilgilendirme olmaması ve ekoturizmin ne olduğunun tam olarak anlaşılmasından ötürü ekoturizmin etkinliklerine karşı şüpheler çok yaygındı. Bu şüpheler de , katılımın yeterli düzeyde olmasını engellemiş görünmektedir. Ancak bu fikirler zamanla değişime uğramış ve ekoturizm etkinliklerinin gelişmesi ile orman köylüsünün bilgi düzeyinin artması ile birlikte işgücü ve malzeme kullanımını da teşvik ettiği görülmüştür.

3.6.2. Ekoturizm Etkinliklerine Katılmakta Etkili Olan Değişkenler ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Ekoturizm etkinliklerine katılmanızda etkili olan en önemli değişken nedir?” sorusuna, ankete katılanların ortalama % 4,9’u Organizatörlerin sözleri ile katıldım, % 11,5’i radyo/tv/gazete aracılığı ile katıldım, % 16,4’ü arkadaşlarımın fikri ile katıldım, %19.7’si kendi isteğimle, ne olduğunu öğrenmek istediğim için katıldım, % 39,3’ü belli bir süre sonra ekoturizm etkinliğinde bulunanların gelirlerinde bir artış olmasıyla, % 4.9’u ekoturizmin yayın ve iletişim faaliyetleri sonucu, % 1.6’sı gelen ekoturistlerin bölgemize olan faydalarını gördükçe çalışmalara katıldım cevaplarını vermiştir.

Kişilerin ekoturizm etkinliklerine katılmasında etkili olan en önemli değişken cevaplarının miktarları arasında fark olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan çizelge 5’de görüldüğü gibi, Khi-Kare uygunluk testi ile istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile Ho hipotezi reddedilerek, ekoturizm etkinliklerine katılımındaki dağılımın dengeli dağılmadığı (Khi-Kare hesap=30.600, $p<0.05$) tespit edilmiştir.

Çizelge 5. Ekoturizm etkinliklerine katılmaktaki etkili olan değişkenlerin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları

Değişkenler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Turist fay.	1	10,0	-9,0
Organizatör	6	10,0	-4,0
Radyo	8	10,0	-2,0
Arkadaş	10	10,0	,0
Kendim	12	10,0	2,0
Gelir artışı	24	10,0	14,0
Toplam	61		
		Değişkenler	
Khi-Kare		30,600 ^a	
Serbestlik Derecesi		5	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Bu sonuca göre, ekoturizm etkinliklerine katılmakta etkili olan değişken ile ilgili frekansların dağılımının bütün sınıflara eşit dağılmadığı anlaşılmaktadır. Yani anket formunda oluşturulan “Ekoturizm etkinliklerine katılırken nelerin etken olduğu” sınıfları arasında yoğunluğun, “belli bir süre sonra ekoturizm etkinliğinde bulunanların gelirlerinde bir artış olmasıyla çalışmalara katıldım” cevabını vermesi istatistiki açıdan bir göstergedir.

Yapılan anket sonucunda, anket yapılan ekoturizm etkinliğindeki kişilerin % 39,3’ü belli bir süre sonra ekoturizm etkinliğinde bulunanların gelirlerinde bir artış olmasıyla çalışmalara katıldım cevabını vermesi; ekoturizm etkinliklerinin ilk alanda uygulandığı yıllarda bir şüpheyle yaklaşımın olduğunu ancak sonrasında proje kapsamındaki kişilerin gelirlerinde bir iyileşme olmasıyla bu girişime hiç düşünmeden katıldıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca, köylülerin % 21,3’ü kendi isteğimle, ne olduğunu öğrenmek istediğim için katıldım cevabını vermesi ilk katılanların oranını göstermektedir.

Buna bağlı olarak, anket yapılan kişilerin çok az bir kısmı “Ekoturizmin yayın ve iletişim faaliyetleri sonucu çalışmalara katıldım”, “Organizatörlerin sözleri ile katıldım” cevabını vermesi de ekoturizm etkinliklerinin kuruluş ve diğer dönemlerinde yayım ve iletişim faaliyetlerine yeteri kadar gereken önemi vermediğinin ve kişilerle yeteri kadar bilgilendirici bir iletişim kurulamadığının bir göstergesidir.

Ekoturizm etkinliklerinde temel öge, insandır. Yani ormanda yaşayan orman köylüsüdür. Bu kişilerin seviyelerine inemedikçe onların korkuları veya beklentilerini tam olarak karşılayamadıkça etkinliği yapılan alanları koruyan bu kişiler ikinci planda kaldıkça, yapılan ekoturizm etkinliklerinden de belli bir başarı elde edilmeyebilir.

3.6.3. Ekoturizm Etkinliğine Katılımdaki En Önemli Amaç ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Ekoturizm etkinliğine katılmaktaki en önemli 3 amaç nedir?” sorusuna, ankete katılanların ortalama % 77’si gelirimini yükseltmek için, % 27.9’u ürünümü daha iyi değerlendirebilmek için, % 13.1’i hayvanların yem ve kendimin de yiyecek ihtiyacını daha kolay karşılayabilmek için, % 34.4’ü yöremizin kültürel ve sosyal yönden gelişmesine katkıda bulunmak için, % 29.5’i turizmin gelişmesine katkıda bulunmak için, % 50.8’i yeni iş imkanlarının oluşturulmasına imkân sağladığı için, % 31.1’i ulaşım sorunlarına çözüm olabileceği için, % 29.5’i eğitim/ sağlık sorunlarını çözebileceği için, % 1.6’sı doğal, arkeolojik ve tarihi alanların korunmasına katkıda bulunacağı için, % 29.5’i orman

kaynaklarının korunmasına katkıda bulunacağı için, % 1.6'sı bitkilerin çeşitliliğinin korunmasına katkıda bulunacağı için, % 3.3'ü çevrem olsun ve % 1.6'sı heves olsun diye katıldım cevaplarını vermişlerdir. Ancak, burada önemli olan proje kapsamındaki kişilerin temel geçim kaynağı olan hayvancılıktan daha iyi gelir elde edemedikleri için ekoturizm etkinliği kapsamındaki projeleri tercih edip daha fazla ek gelir elde etmelerinde yardımcı olmalarıdır.

Köylülerin verdiği bu cevaplardan anlaşılacağı gibi, hayatını oldukça zor şartlar altında sürdürmeye çalışan köylüler; ekoturizm etkinliğinin uygulamaya konulmasını, zor şartlardan kurtuluş yolu olarak görmüşlerdir. Bu kapsamda sorulan amacın gerçekleşip gerçekleşmediği sorusuna, ekoturizm etkinliklerine katılmaktaki amacın gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgili soruya % 32.8'i evet, % 50.9'u kısmen, % 16.3'ü ise, hayır cevabı vermiştir. Ekoturizm etkinliğine katılmakla, köylüler yeteri kadar ek gelir elde etmekte ve böylelikle yeni iş imkânlarına kavuşabilmekte oldukları söylenebilir.

3.6.4. Ekoturizm Etkinliklerinde Yapılan Faaliyetlerle İlgili Bulgular ve Tartışma

“Ekoturizmin gelişmesine hem katkıda bulunmak hem de ek gelir temin etmek amacıyla aşağıdaki faaliyetlerden hangisi ya da hangilerini yapıyorsunuz?” sorusuna, ankete katılanların ortalama yüzdeleri % 56.7'si bal satma, % 33.3'ü ekoturistlere rehberlik etme, % 20'si pansiyonculuk, % 16.7'si el sanatları yapıp satma, yöresel yemekleri pazarlama, % 15'i dolmuş taşımacılığı, % 1.7'si pekmez, konserve satma işlerini yaptıklarını söylemişlerdir.

Genelde bütün gelir imkânı sağlayacak işlere yönelik faaliyetlerin yapıldığı görülmektedir. Ama yine de diğer gelir kalemlerine yönelik olarak, etkinliklerin daha da artırılması gerekmektedir.

Ekoturizmin olumlu etkilerinden biri de, yöre ekonomisinde çeşitlilik yaratarak, özellikle tarıma dayalı faaliyetlerden yeterli istihdam sağlayamayan orman köylüsüne doğrudan veya dolaylı olarak yeni iş imkânları yaratmaktır. Ekoturistlerden elde edilen gelirle, orman köylüsüne doğrudan bir ekonomik katkı sağlamaktır (Öztaş, 2007). Ancak çalışma alanında bu tür ekonomik katkı sağlayacak çeşitli gelir yollarının tam olarak eyleme geçmediği, çoğunluk olarak bölgede önceden beri süregelen arıcılığın (% 56.7) yaygın olarak yapıldığı söylenebilir. Pansiyonculuğun % 20 ile sınırlı olması ise, araştırma

alanında tam donanımlı pansiyon evlerin yer almayışı, pansiyon evlerin çok uzak yollarda bulunuşu ve pansiyon evlerle ilgili gerekli tabela ve bilgilendirme olmayışından dolayı talepte bulunulmadığı göze çarpmaktadır.

Ekoturizmin olumlu etkilerinden biri de, yöreye has el sanatları ve yiyecekler gibi yörenin ürünlerine olan talebi arttırmaktır. Yöre halkına kültürel öğeleri taşıyan el sanatları ürünlerini satma fırsatı yaratarak, sağladığı ekonomik katkı ile yörenin kültürünün de korunmasına katkı sağlamaktadır. El sanatları yapıp satma ve yöresel yemekleri pazarlama (% 16.7), pekmez ve konserve (% 1.7) satma işlerinin az miktarlarda bulunması ise bu konuda tam bir bilgilendirmenin olmadığı söylenebilir. Var olan bu ürünleri farklılaştırma yoluna gidilmesi ve bu ürünleri geliştirmeyle gelir elde etmenin daha farklı yolları elde edilebilir. Ev ürünleri imalatı ile ilgili gerekli bilinç henüz oluşmamıştır. Bu yönden Camili’de büyük bir potansiyel oluşturan sebze tarımının organize edilmesi ile yörenin kalkınma girişimlerinden biri olabileceği söylenebilir.

3.7. Ekoturizm Etkinliğinin Değerlendirilmesi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Sizce alanda yapılan ekoturizm etkinlikleri çalışması başarılı mıdır ” sorusu ile, ankete katılanların bu soruya hayır cevabı vermesi durumunda “Ekoturizm etkinliğinin başarısız olması sizce neye bağlı?” soruları ile ilgili bulgular verilecektir.

“Sizce alanda yapılan ekoturizm çalışması başarılı mı?” sorusuna, ankete katılanların % 36.1’i evet, % 45.9’u kısmen ve % 18’i hayır cevabını vermiştir.

Ankete katılan ekoturizm etkinliğindeki kişilerin çoğunluğu genel olarak ekoturizm etkinliğini başarılı bulsa da, ekoturizm etkinliğini başarısız bulanların ifadeleri de önem teşkil etmektedir. Ankete katılanların % 18’i ekoturizm etkinliklerinin günümüze kadar ki faaliyetlerini başarısız bulmuştur.

“Ekoturizm çalışmasının başarısız olması sizce neye bağlı?” sorusuna, ankete katılanların % 9.1’i ulaşım sorunlarına çözüm getirilmemesi, ekoturizm konusunda yeteri kadar bilgilendirilmeyişleri, etkili bir pazarlama stratejisinin olmaması, çalışmalarda faal bir rol üstlenemeyişleri, ürettiği ürünlerin satılmasına izin verilmemesi, kesimler arası çatışma yaşanması, ormanlık alanlara zarar vermesi; % 18.2’si tur düzenleyicilerinin etkin ve dürüst çalışmaması, çalışma karşılığı ücretin alınmaması; % 27.3’ü paydaşlar arası dayanışmanın olmaması ve % 9.1’lik kısmı ile pansiyonculuğun geliştirilmemesi ve rehber yetersizliği cevaplarını vermiştir.

Gerçekten de araştırma alanına bakıldığı zaman her ne kadar çeşitli dernekler yer alsada bu dernekler arasındaki kişilerin toplu olarak birleştikleri zaman birbirleri arasında çok fikir ayrılıklarına düştükleri gözlemlenmiştir. Ayrıca bazı köyler arasındaki mesafenin çok uzak olması, bu yüzden de gerekli irtibatın sağlanamadığı göze çarpmaktadır. Oysaki ekoturizmin gelişmesinde bütün birimler arasında bir eşgüdüm sağlanması gerekmektedir.

Ekoturizm etkinliklerinin yöre halkına istihdam sağlanması açısından önemli bir faydası vardır ama karar alma ve plânlamada etkin olmanın yerine geçemez. Bu nedenle, kırsal alanların etkin olduğu bölgelerde gerçekleştirilen ekoturizm etkinliklerinde, kırsal alanda yaşayan orman köylüsü gerçekten karar alma süreçlerinde etkin olmalıdır. Yani bazı konuların danışılmasından öte, kendi geleceklerine kendilerinin karar verebilmelerini de kapsamalıdır. Ekoturizmin gelişme süreçlerinde yerel toplumun katılımı ile, çevrenin korunması ve arzu edilen toplumsal gelişme sağlanabilir.

3.8. Ekoturizmin Sosyo-Ekonomik Etkilerinin Ölçülmesi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Ekoturizm etkinlikleri öncesi yörede yaşanan mevcut sorunların yüzdeleri; ankete katılan köylülerin % 86.9'u kışın yolların kapalı olması ve ulaşımın Gürcistan'dan sağlanması, % 52.5'i eğitim/sağlık sorunları, % 24.6'sı elektrik kesintisi, % 23'ü elde edilen gelirlerin yetersizliği, % 11.5'i köy yolunun yetersizliğini, % 6.6' sını hayvan ve tarım ürünlerinin azlığı, % 1.6'sı ise haberleşme sorunu ile su sorununu öncelik gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası yörede yaşanan mevcut sorunları yüzdeleri % 85.2'si kışın yolların kapalı olması ve ulaşımın Gürcistan'dan sağlanması, % 49.2'si eğitim/sağlık sorunları, % 9.8'i elektrik kesintisi ile elde edilen gelirlerin yetersizliği ve % 6.6'sını köy yolunun yetersizliğini sorun olarak cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 6'da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce yörede yaşanan mevcut sorunlar ile ekoturizm etkinlikleri sonrası yörede yaşanan mevcut sorunlar arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap=2,497, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 6. Ekoturizm etkinlikleri öncesi yörede yaşanan mevcut sorunlar ile ekoturizm etkinlikleri sonrası yörede yaşanan mevcut sorunlar arasındaki değişimin karşılaştırılması ile ilgili T testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoöncesi – ekosonrası	57,016	178,343	22,834	11,341	102,692	2,497	60	,015

Yani, yapılan “iki eş arasındaki farkın önemlilik testi” sonucu, anlamlılık düzeyinin 0,05’den büyük çıkması ekoturizm etkinliklerinin öncesine göre yörede yaşanan mevcut sorunlar arasında istatistiki açıdan fark olmadığını göstergesidir. Ancak ekoturizm etkinliklerinin öncesine göre günümüzde yörede yaşanan sorunlar hâlâ devam etmesine rağmen, sorunların miktarında bir azalmanın meydana geldiğinin göstergesidir. Yani ekoturizm etkinlikleri, bu sorunların azaltılmasında bir etkiye sahip olmuştur. Çünkü ekoturizm etkinlikleri neticesinde gelirlerde artış meydana gelmesiyle ve buna bağlı olarak ekoturizm etkinliklerine olan ilginin artmasıyla mevcut sorunlarda bir azalma meydana gelmiştir.

Ekoturizm etkinliklerinin yapılmaya başlanmasıyla “Yörenizde yaşanan mevcut sorunların çözümünde etkili olmuş mudur?” ile ilgili soruya, ankete katılan köylülerin % 26.2’si evet, % 42.6’sı kısmen, % 31.1’i hayır cevabı vermiştir.

Ekoturizm, korumacılığı geliştiren ve yöre ekonomisinde yaşanan sorunları en alt seviyeye indirmenin en iyi yolunu arayan, doğal çevre temeline dayalı ve bulunduğu bölgedeki yöre insanlarına toplumsal katılımlı gelişme fırsatları sağlayan umut verici yeni bir yaklaşımdır. Yukarıda ifade edilen bulgular neticesinde bu yaklaşımı az da olsa sağladığı dile getirilebilir.

3.8.1. Köyden Kente Göç Etme Nedenleri ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Ekoturizm etkinlikleri öncesi köyden kente göç etme nedenleri nelerdir?” sorusuna yüzdeler olarak, ankete katılan köylülerin % 29.3’ü çocukların daha iyi eğitim imkanlarına kavuşabilmesi; % 65.3’ü ulaşımda yaşanan sıkıntıları; % 30.7’si sağlık tesisi imkanlarının

kısıtlılığı; % 18.7'si iş imkanlarının daha çok olması; % 12'si daha iyi gelire sahip olabilmeyi; % 6.7'si daha iyi hayat koşullarına sahip olabilmeyi; % 1.3' ü tarıma elverişli toprak azlığı ve verimsizliği, engebeli arazi yapısının varlığı, ormanlardan sınırlı yararlanmayı öncelik gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası köyden kente göç etme nedenlerinin yüzdeliklerinde ankete katılan köylüler % 36.1'i çocukların daha iyi eğitim imkanlarına kavuşabilmesini, % 82'si ulaşımda yaşanan sıkıntıları, % 26.2'si sağlık tesisi imkanlarının kısıtlılığını, % 6.6'sı iş imkanlarının daha çok olmasını, % 3.3' ü daha iyi gelire sahip olabilmeyi ve % 1.6'sı daha iyi hayat koşullarına sahip olabilmeyi gerekçeleri olarak tespit edilmiştir.

Bunun nedeni ekoturizmden değil; eğitimin, sağlığın ve ulaşımın hâlâ köyden kente göç etme nedenlerinin en önemli nedenleri olarak yer aldığı söylenebilir. Anlaşılabacağı gibi, araştırma alanında en önemli sorun, ulaşım sorunudur. Bunu takiben birbiri ile değişmeli olarak, eğitim ve sağlık sorunları gelmektedir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 7'de görüldüğü gibi, iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 red edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce köyden kente göç etme nedenleri ile ekoturizm etkinlikleri sonrası köyden kente göç etme nedenleri arasındaki nedenlere cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= 2,595, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 7. Ekoturizm etkinlikleri öncesi köyden kente göç etme nedenleri ile ekoturizm etkinlikleri sonrası köyden kente göç etme nedenleri arasındaki değişimin karşılaştırılması ile ilgili T testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)	
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.					
				Alt	Üst				
ekoönce ekosonra	-	209,426	630,251	80,695	48,011	370,841	2,595	60	,012

Yani, yapılan "T" testi sonucu, anlamlılık düzeyinin 0,05'den küçük çıkması, ekoturizm etkinliklerinin öncesine göre köyden kente göç etme nedenleri arasında istatistiki açıdan fark olduğunun göstergesidir.

Ankete katılan köylülere sorulan açık uçlu sorularda da, verilen cevaplara göre alandaki en önemli sorunun, yol sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Altı ay yaz, altı ay kış

mevsiminin yaşandığı bir yerde her şeyden mahrum olarak yaşanan bir bölgedir. Hayat şartlarının oldukça çetin şartlarda geçmesi bunu daha da açık bir şekilde ifade etmektedir. Bu araştırma alanında, öncelikli olarak bu sorunun yaşanması ve diğer sorunların da buna bağlı olarak gelişmesiyle, köylüler araştırma alanından uzaklaşmaktadırlar. Yeni iş imkânlarına kavuşabilmek ve daha iyi hayat koşullarına sahip olabilmek için orman köylüleri köyden kente göç etmektedirler.

Yani denilebilir ki; yukarda söylenen etkenler göç olayının meydana gelmesine sebep teşkil etmektedir. Ekoturizm etkinliklerinden önce de göç vardı. Ancak göç etme nedenlerini, ekoturizm etkinlikleri sonrasında azalmaya başlamasıyla, göçte gerileme meydana gelmiştir. Bu durumda ekoturizm etkinlikleri göçü tam anlamı ile engelleyemese bile, yöre halkının ekoturizm etkinliklerine katılımları sonucunda elde ettikleri gelir sayesinde istihdam sorununa çözüm sağlanmıştır. Ekoturizm etkinlikleri ile köylülerin geçim kaynaklarına yeni iş sahaları eklenmesiyle kazandıkları gelir sayesinde daha iyi hayat koşullarına da sahip olabilmişlerdir. Buna bağlı olarak, ekoturizmin kırsal alanlarda oluşturacağı ekonomik fırsatlarla yöre halkının köyden kente göç etmesini engelleyebileceği düşünülebilir.

3.8.2.Ekoturizmin Karayolu Kalitesinin Arttırılmasındaki Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Ekoturizmin Borçka-Camili karayolunun kalitesinin arttırılmasında bir etkisi olmuş mudur?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 19.7’si evet, % 34.4’ü kısmen, % 45.9’u hayır cevabını vermiştir.

Bu noktadan hareketle, bu yolların çoğunlukla toprak berkitme yol olması gerektiği dile getirilmektedir. Çünkü zaten yolun 20 senedir yapıldığının ancak 6 ay kış 6 ay yaz mevsiminin yaşandığı bir yerde yazın yapılan asfalt yolun kışın başarısızlığa uğradığını, haliyle bu durumun sürekli bu şekilde devam ettiğini dile getirmişlerdir.

3.8.3. Borçka-Camili Karayoluna Çözüm Olarak Uygulanması Gereken Yolun Ne Olduğu ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Sizce Borçka-Camili arasındaki ulaşım sorunlarına çözüm olarak nelerin uygulanması gerekir?” sorusuna, ankete katılan köylülerin ortalama % 52.5’i ulaşımı kolaylaştırmak için yıllardan beri yapılacağı söylenen tünel yapılmalı, % 19.7’si mevcut yolların onarımı sağlanmalı, % 18’i Gürcistan üzeri yol yapılmalı, % 8.2’si teleferik düzeneği kurulmalı ve % 1.6’sı Muratlı’dan kestirme yol yapılmalı cevabını vermişlerdir.

Borçka-Camili arasındaki ulaşım sorunlarına çözüm olarak nelerin uygulanması gerekir ile ilgili oluşturulan gruplarda elde edilen değerlerin frekanslarının dengeli dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Khi- Kare uygunluk testi sonucu Çizelge 8’de görüldüğü gibi istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi reddedilerek cevapların eşit dağılmadığı (Khi- Kare hesap=46,787, $p<0.05$) tespit edilmiştir.

Çizelge 8. Borçka-Camili karayolunda ulaşım sorununa uygulanması düşünülen çözüm yollarının dağılımının Khi-Kare testi sonuçları

Çözüm yolları	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Muratlı’dan kestirme yol	1	12,2	-11,2
Teleferik	5	12,2	-7,2
Gürcistan üzeri yol	11	12,2	-1,2
Mevcut yol onarımı	12	12,2	-,2
Dehliz	32	12,2	19,8
Toplam	61		
		Çözüm yolları	
Khi-Kare		46,787 ^a	
Serbestlik Derecesi		4	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Bu sonuca göre Borçka-Camili arasındaki ulaşım sorunlarına çözüm olarak nelerin uygulanması gerekir ile ilgili frekansların dağılımının bütün sınıflara eşit dağılmadığı anlaşılmaktadır. Yani anket formunda oluşturulan “Borçka-Camili arasındaki ulaşım sorunlarına çözüm olarak nelerin uygulanması gerekir” sorusuna verilen sınıfların eşit dağılmaması, oluşturulan sınıflar arasında yoğunluğun ulaşımı kolaylaştırmak için yıllardan beri yapılacağı söylenen “dehliz” yapılmalı ifadesinde toplandığının istatistiki açıdan bir göstergesidir.

Ankete katılan köylülere sorulan cevaplardan anlaşıldığı gibi; iklim koşullarının zor olması, hayat şartlarının oldukça çetin koşullarda yaşanıyor olması araştırma alanındaki en önemli sorunlardır. Araştırma alanında 4 mevsimin yaşanması gerekirken, sadece yaz-kış olarak iki mevsimin yaşanması, en önemli olumsuz etkisidir. Sağlık koşullarının yetersizliği de eklenince alanda yaşamak, hayatı yaşanmaz hale getirmektedir ve dolayısıyla göçün yoğun şekilde yaşanmasına neden olmaktadır.

3.8.4. Ekoturizmin Yörede Yaşanan Yol Sorununun Çözümüne Kavuşturulması İçin Ağırlık Verilmeli midir? Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Ekoturizmin yörede yaşanan yol sorununun çözüme kavuşturulması için ağırlık verilmeli midir?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 34.4’ü evet, % 41’i kısmen, % 24.6’sı hayır cevabını vermiştir.

Ekoturizmin yörede yaşanan yol sorununun çözüme kavuşturulması için ağırlık verilmeli midir ile ilgili oluşturulan gruplarda elde edilen değerlerin frekanslarının dengeli dağılıp dağılmadığı konusunda yapılan Khi-Kare uygunluk testi sonucu Çizelge 9’da görüldüğü gibi istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi kabul edilerek cevapların eşit dağıldığı (Khi- Kare hesap=2,492, $p>0,05$) tespit edilmiştir.

Çizelge 9. Ekoturizmin yörede yaşanan yol sorununun çözülmesine ağırlık verilmeli midir sorusu ile ilgili bulguların dağılımının Khi-Kare testi sonuçları

Cevaplar	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Hayır	15	20,3	-5,3
Evet	21	20,3	,7
Kısmen	25	20,3	4,7
Toplam	61		
		Cevaplar	
Khi-Kare		2,492 ^a	
Serbestlik Derecesi		2	
Anlamlılık Düzeyi		,288	

Bu sonuca göre ekoturizmin yörede yaşanan yol sorununun çözüme kavuşturulması için ağırlık verilmeli midir ile ilgili frekansların dağılımının bütün sınıflara eşit dağıldığı anlaşılmaktadır.

Bu soru ile ilgili sorulan açık uçlu sorularda da, köylülerin “*Ekoturizmin yörede yaşanan yol sorununun çözüme kavuşturulması için ağırlık verilmelidir*” cevabını vermelerine rağmen bazı hususlara dikkat edilmesi gerektiğini de ifade etmişlerdir. Eğer alanda “Doğa Turizmi” yapılıyorsa doğanın bozulması, ekoturistlerin gelmemesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle alanda yollar yapılırken doğaya zarar vermeden, tahrip edilmeden ve koruma-kullanma dengesi içerisinde, ulaşım sorununun halledilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu anlamda köylülerde de ekoturizm bilincinin “Doğaya zarar vermeden turizm” şeklinde oluştuğu görülmektedir. Yol yapımı için asfalt yola tercihen berkitme yol yapımının, ekoturizm etkinliği kapsamında daha uygun olacağı düşüncelerini dile getirilmiştir. Böylelikle, hem yol yapımı doğaya zarar vermeden sağlanmış hem de ekoturistlerin daha rahat bir şekilde Camili’ye gelmeleri sağlanmış olabilecektir.

3.8.5. Hidroelektrik Enerji Santralleri (HES) Projesinin Ekoturizmi Nasıl Etkileyeceği ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu konuyla ilgili olarak sorulan açık uçlu sorularda, ekoturizm etkinliğindeki köylülerin çoğunlukla HES projelerine karşı görüşlü oldukları görülmektedir. HES projelerinin; ülke ekonomisine fayda getireceğini, elektrik-su tüketimi için kolaylıklar sağlayacağını dile getirmişlerdir. Ancak doğaya zarar vererek yapılan çalışmalara, karşı oldukları cevaplarını vermişlerdir. HES yapılırsa, ekoturizm ile ilgili yapılan bütün etkinliklerin de gereksiz olduğunu, çünkü HES projelerinin bunu mahvedip, yapılan hiçbir şeyin anlamı kalmayacağını söylemişlerdir.

HES projeleri için en başta söylenen sözlerin tutulmaması sonucu, köylülerde güven eksikliğini oluşturmuştur. Ayrıca yapım aşamasında çalışma alanlarında enerji ürettiği kadar, çevre tahribatı, yöreye özgü olarak yetişen kırmızı benekli alabalık türü ile diğer balık türlerinin azalmasına, bitki çeşitliliğinin bozulmasına ve görüntü kirliliğine şimdiden neden olduğunu söylemişlerdir. O yüzden ekoturizm etkinliğine katılan köylüler, HES projelerine karşıdır.

Aslında, ekoturizmin tanımında “çevreye ve doğaya karşı sorumlu seyahattir” ifadesi yer alır. Demek ki, alanda yapılacak her türlü çalışmada, işin sosyo-ekonomik yönü kadar çevresel boyutu da dikkate alınmalıdır. Bu yüzden bu tür alanlarda benzeri çalışmalar yapılmadan önce çevresel etki değerlendirilmesi de göz önüne alınmalıdır.

3.9.Ekoturizmin Orman ve Diğer Kaynaklar ile İlişkisiyle İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde ekoturizm etkinlikleri sonucu ortamda meydana gelen olumsuz etkilerin neler olduğu ile ilgili ve bölgeyi ziyarete gelen ekoturistlerin neden bölgede az kaldıklarına dair ile ilgili bulgular verilecektir.

3.9.1. Bugüne Kadar Ekoturizm Etkinliklerinin Yaşanılan Çevre Üzerindeki En Önemli Olumsuz Etkisi Nedir Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Yapılan anket sonucu, köylülerin % 8.2'si orman tahribatını ve arazi kullanım sorununu, % 3.3'ü avlanmanın yasaklanması ile tarım arazilerinin yok olmasını, % 41'i derelerin kirlenmesini, % 11.5'i toprak ve bitki hasarını, % 23'ü atık madde sorununu sebep olarak gösterdiği görülmektedir.

Ekoturizm etkinliklerinin yaşanılan çevre üzerindeki en önemli olumsuz etkisinin neler olduğunun sınıflandırılması sonucu ile ilgili oluşturulan sınıflarda elde edilen değerlerin frekanslarının dengeli dağılıp dağılmadığı amacıyla yapılan Khi-Kare uygunluk testi sonucu Çizelge 10'da görüldüğü gibi istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi red edilerek cevaplar arasında anlamlı farklılık olduğu (Khi-Kare hesap=24,984, $p<0.05$) tespit edilmiştir.

Çizelge 10. Ekoturizm etkinliklerinde yaşanılan çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları

Olumsuz etkiler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Avlanma	2	12,2	-10,2
Tahribat	10	12,2	-2,2
Toprak hasarı	8	12,2	-4,2
Atık madde	16	12,2	3,8
Dere kirliliği	25	12,2	12,8
Toplam	61		
		Olumsuz etkiler	
Khi-Kare		24,984 ^a	
Serbestlik Derecesi		4	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Bu sonuca göre, ekoturizm etkinliklerinin yaşanan çevre üzerindeki en önemli olumsuz etkisi nedir ile ilgili frekansların dağılımının bütün sınıflara eşit dağılmadığı anlaşılmaktadır. Yani anket formunda oluşturulan ekoturizm etkinliklerinin yaşanan çevre üzerindeki en önemli olumsuz etkisinin sınıflarının eşit dağılmaması, yoğunluğun atık madde ve dere kirliliği düzeyinde toplandığının istatistiki açıdan bir göstergesidir.

Altanlar (2007)' da, "Akçakoca'da seçenekli turizm olanaklarının araştırılması" ile ilgili yaptığı araştırmasında, kişilerin % 56,6'sının, "Çöp ve diğer katı atıklarla denizin kirlenmesi" yargısına % 63,4'ü "çok sorun" olarak cevap verdikleri tespit etmiştir.

Her ne kadar çalışmada ekoturizmin ekonomik boyutu incelense de, çevresel boyutu da önemlidir. Pansiyonculuğun geliştirilmesi için verilen maddi destekler yeterli gelmemektedir. Pansiyonculuğa uygun kanalizasyon sistemleri oluşturulmadığı için de derelerin kirlenmesi ve atık madde sorunu yaşanmaktadır.

3.9.2. Bugüne Kadar Bölgeye Gelen Ekoturistlerin Konaklama Sürelerinin Kısa Olma Nedenleri Nelerdir Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma

"Bugüne kadar bölgeye gelen ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olma nedenleri nelerdir?" sorusuna, ankete katılan köylülerin % 27.9'u ekoturizm etkinliği kapsamındaki kesimler arası yeterli işbirliği, güç birliği ve dayanışma bilincinin eksikliğini, % 24.6'sı ekoturistlerin tur acentaları ile anlaşmalı gelmelerini, % 16.4'ü gerekli yayın ve iletişim hizmetlerinin olmayışını, % 14.8'i tanıtımın etkin bir şekilde yapılmamış olmasını, % 11.5'i sadece yılın belirli aylarında etkinliklerin yoğunlaşmış olmasını, % 3.3'ü alandaki sosyal etkinliklerin az olmasını, % 1.6'sı gelen ekoturistlerin tatil anlayışlarının farklı olmasını neden olarak gösterdiği görülmektedir.

Ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olması nedenlerinin sınıflandırılması sonucu ile ilgili oluşturulan sınıflarda elde edilen değerlerin frekanslarının eşit dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Khi-Kare uygunluk testi sonucu Çizelge 11'de görüldüğü gibi istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi red edilerek cevapların homojen dağılmadığı (Khi-Kare hesap=24,951, $p<0.05$) tespit edilmiştir.

Çizelge 11. Ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olmasının nedenleri ile ilgili bulguların dağılımının Khi- Kare testi sonuçları

Nedenler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Sosyal etkinlikler az	1	8,7	-7,7
Ekoturistlerin tatil anlayışı	2	8,7	-6,7
Yılın belirli ayları yoğunluk	7	8,7	-1,7
Tanıtım yok	9	8,7	,3
İletişim yok	10	8,7	1,3
Tur acentaları	15	8,7	6,3
Kesimler arası dayanışma yok	17	8,7	8,3
Toplam	61		
		Nedenler	
Khi-Kare		24,951 ^a	
Serbestlik Derecesi		6	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

Bu sonuca göre, ekoturistlerin konaklama süreleri ile ilgili frekansların dağılımının bütün sınıflara eşit dağılmadığı anlaşılmaktadır. Yani sorgulama formunda oluşturulan ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olması nedenleri ile ilgili sınıflarının eşit dağılmaması, ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olması nedenlerinin sınıfları arasında yoğunluğun kesimler arası dayanışma eksikliği olduğunun istatistikî açıdan bir göstergesidir.

Bu durumda, araştırma alanında yaşanan bu eksikliklere yönelik olarak bazı kararların alınması gerekir. Bu hususta ekoturizmin daha iyi gelişebilmesi için hem ulusal hem de yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Öncelikle, belli sınırlamalar altında bir denge oluşturulmalıdır ve bunların etkili ve sürekli denetimi olmalıdır (Liu, 2000). Bütün Camili havzasındaki köylüler tek bir merkez birim altında birleşmelidir. Böylelikle yöre halkı da kendi geleceklerini tayin etme ve yönetebilme hakkını kullanarak ekoturizmin geliştirilmesine de katkıda bulunabilecektir. Ekoturistlerin dışarıdan acentalarla anlaşmalı olarak gelmemesi için, bölgenin tanıtımı için daha çok teşvikler yapılmalıdır. Bu sayede yeni teşvikler geliştirerek kültürünün tanıtılmasına imkân verilip böylelikle bazı yeni iş alanları sağlanıp, çeşitlilik üretilebilir.

3.10.Ekoturizm ile İlgili Kesimler Arası İlişkiler ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde ekoturizm etkinlikleri kapsamındaki ekoturistler ve gezi tertipleycileri ile ilgili bilgiler, çalışma amacı doğrultusunda verilecektir.

3.10.1. Ekoturizm Etkinlikleri İçin Gelen Ekoturistlerle İlişkileriniz Nasıl? Sorusu ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Ekoturizm etkinlikleri için gelen ekoturistler ile ilişkileriniz nasıl?” sorusuna, ankete katılan köylülerin ortalama % 39.3’ü işim gereği doğrudan temas halindeyim, % 14.8’i evimde misafir ediyorum, % 32.8’i kişilerle sınırlı temas halindeyim, % 13.1’i çok az ya da hiç ilgim yok cevaplarını vermiştir.

Ekoturizm etkinlikleri için ekoturistler ile ilişkiler kapsamında oluşturulan sınıflardan elde edilen değerlerin frekanslarının dengeli dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Khi- Kare uygunluk testi sonucu Çizelge 12’de görüldüğü gibi istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi kabul edilerek cevapların eşit dağıldığı (Khi-Kare hesap=12,508, $p>0.05$) tespit edilmiştir.

Çizelge 12. Ekoturizm etkinlikleri için gelen ekoturistler ile ilgili ilişkiler kapsamındaki cevapların dağılımının Khi- Kare testi sonuçları

İlişkiler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Çok az yada hiç ilgi	8	15,3	-7,3
Evimde misafir	9	15,3	-6,3
Sınırlı temas	20	15,3	4,8
İş gereği	24	15,3	8,8
Toplam	61		
		İlişkiler	
Khi-Kare		12,508 ^a	
Serbestlik Derecesi		3	
Anlamlılık Düzeyi		,006	

Bu sonuca göre ekoturizm etkinlikleri için gelen ekoturistler ile ilgili ilişkiler kapsamında oluşturulan sınıflar sonucu oluşan frekansların dağılımının bütün sınıflara eşit dağıldığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca, ekoturizm etkinliğindeki kişilerin gelen ekoturistlere karşı anlayışlı, sevecen ve güler yüzlü davrandıkları gözlemlenmiştir. Kişilerle yapılan anket görüşmelerin de bile, her gidilen evde sıcakkanlı bir karşılamanın olması ve hemen yemeğe davet edilmesi de bunun bir göstergesidir.

3.10.2. “Ekoturizm Etkinliklerinde Gezi Tertipleycileri ile Çatışmalar Yaşıyor musunuz?” Sorusu İle İlgili Bulgular ve Tartışma

"Ekoturizm etkinliklerinde gezi tertipleycileri ile çatışmalar yaşıyor musunuz?" sorusuna, ankete katılan köylülerin % 18'i evet, % 82'si hayır cevabını vermiştir.

Toplam 61 kişi içersinden 11 kişinin ne tür çatışmalar yaşadığına dair sorulan soruda, köylülerin yüzdelikleri, % 27.3'ü çıkar çatışmalarını, isteklerinin dikkate alınmamasını ve organizasyon eksikliğini, % 18.2'si yiyeceklerin dışarıdan getirilmesini cevap olarak vermişlerdir.

Ekoturizm etkinlikleri için gelen gezi tertipleycileri ile ilişkiler kapsamında oluşturulan sınıflarda elde edilen değerlerin frekanslarının dengeli dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Khi- Kare uygunluk testi sonucu Çizelge 13'de görüldüğü gibi istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile H_0 hipotezi red edilerek cevapların eşit dağılmadığı (Khi- Kare hesap=4.455, $p<0.05$) tespit edilmiştir

Çizelge 13. Ekoturizm etkinliğindeki gezi tertipleycileri ile yaşanan çatışmaların nedenlerinin dağılımının Khi- Kare testi sonuçları

Nedenler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Dışardan yiyecek getirilmesi	2	5,5	-3,5
Organizasyon eksikliği	9	5,5	3,5
Toplam	11		
		Nedenler	
Khi-Kare		4,455 ^a	
Serbestlik Derecesi		1	
Anlamlılık Düzeyi		,035	

3.11. Ekoturizm Etkinliklerinin Hayvan Ürünleri Üretimi Üzerine Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için hayvancılıktaki değişim; gerek hayvancılıktan elde edilen ürün çeşit ve miktarları açısından, gerekse hayvancılık için kullanılan büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayıları ile ilgili bulgular ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.11.1. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Büyükbaş Hayvan Sayısındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama büyükbaş hayvan sayısı 11 iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama büyükbaş hayvan sayısı 3 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 14’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testinin seçeneği olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası hane başına ortalama büyükbaş hayvan sayısının cevaplarının istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap=-5,526, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 14. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama büyükbaş hayvan Sayısı (EÖBS) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESBS) hane başına ortalama büyükbaş hayvan sayısı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
EÖBS- ESBS	Negatif Ranklar	39 ^a	24,82	968,00
	Pozitif Ranklar	5 ^b	4,40	22,00
	Bağ	17 ^c		
	Toplam	61		
		EÖBS-ESBS		
Z		-5,526 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,000		

a.ESBS<EÖBS b.ESBS>EÖBS c.ESBS=ESBS

Bu sonuç, iki değer arasında fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde ortalama büyükbaş hayvan sayısında değişimin olduğu yukarıda da ifade edildiği gibi, Çizelge 14’e göre yapılan istatistiki

çözümlemesi sonucu ortaya konulmuştur. Buna göre ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde ortalama büyükbaş hayvan sayısında azalma olduğu istatistiki açıdan kanıtlanmıştır.

Büyükbaş hayvan sayısının azalması; hayvancılığın günümüzde tercih edilmemesi, kişilerin yaş düzeyinin artmasına bağlı olarak hayvancılıkla ilgilenmeyişi olarak söylenebilir. Ancak hayvan sayısı azalmasına rağmen daha iyi verimli hayvan cinslerine sahip olunması, ekoturizm etkinlikleri sonucunda köylüler yeterli düzeyde gelir elde edebilmiştir.

3.11.2. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Küçükbaş Hayvan Sayısındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama küçükbaş hayvan sayısı 6,79 iken ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama küçükbaş hayvan sayısı 1,57 olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 15’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testinin seçeneği olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası hane başına ortalama küçükbaş hayvan sayısının karşılaştırmasının cevaplarının istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap= -3,357, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 15. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama küçükbaş hayvan sayısı (EÖKS) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESKS) hane başına ortalama küçükbaş hayvan sayısı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESKS-EÖKS	Negatif Ranklar	20 ^a	10,60	212,00
	Pozitif Ranklar	1 ^b	19,00	19,00
	Bağ	40 ^c		
	Toplam	61		
ESKS-EÖKS				
Z		-3,357 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,001		

a.ESKS<EÖKS b.ESKS>EÖKS c.ESKS=ESKS

Bu sonuç, iki değer arasında fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde ortalama küçükbaş hayvan sayısında değişimin olduğu yukarıda da ifade edildiği gibi, Çizelge 15'e göre yapılan istatistiki çözümleme sonucu ortaya konulmuştur. Buna göre ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde ortalama küçükbaş hayvan sayısında bir azalma olduğu istatistiki açıdan kanıtlanmıştır.

Küçükbaş hayvan sayısının azalması; hayvancılığın günümüzde tercih edilmemesi, kişilerin yaş sınırının artmasına bağlı olarak hayvancılıkla ilgilenilmeyiş, yeteri kadar gelir elde edilmesine imkân tanımamasıdır.

Ekoturizm etkinliklerinin sürdürülebilir gelişmesi için bütün kaynakların verimli kullanımının devamını da sağlamalıdır. Öncelik ekoturistlerin ihtiyaçlarından ziyade, yöre halkının ihtiyaçlarına da yönelik olmalıdır. Bu sayede ekoturizm etkinlikleri, tüm kaynakların uygun kullanımını vurgulayarak yöre halkının ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması ile toplumun gelişmesini ön plana çıkarır. Böylelikle ekoturizm etkinlikleri sayesinde yöre halkında yok olmaya yüz tutan hayvancılıkta gelişme sağlanabilir.

Yapılan anket sonucu ekoturizm etkinliği kapsamındaki köylülere sorulan, "Ekoturizm uygulamalarından sonra daha verimli hayvan cinslerine sahip olabildiniz mi? Bu duruma ekoturizmin etkisi var mı?" sorusuna, % 41'i evet, % 23'ü kısmen, % 36.1'i hayır cevabını vermiştir.

3.11.3. Ekoturizm Etkinliği Öncesi ve Sonrası Süt Üretim Miktarlarındaki Değişimin Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama süt üretim miktarı 3799,5 kg/yıl iken ekoturizm etkinliği sonrası hane başına düşen ortalama süt miktarı 4105,5 kg/yıl olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 16'da görüldüğü gibi, iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce ortalama hane başına düşen yıllık süt miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama hane başına düşen yıllık süt miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak %95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap= -,780, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 16. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına üretilen ortalama süt miktarı ile günümüzde hane başına üretilen ortalama süt miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	ser.dr	Anl · Dü z.
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- - 305,98 4	3065,018	392,435	-1090,971	479,004	-,780	60	,43 9

Bu sonuç, iki değer arasında fark olmadığı anlamına gelir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık süt miktarları arasında istatistiki açıdan fark olmadığına bir göstergesidir. Hayvan sayısının çok düşmesine rağmen, süt üretimi o oranda azalmamıştır. Demek ki, ekoturizm etkinliklerinden sonra hane başına gelirlerde artış meydana gelmesiyle alınan yeni ırkların, hayvan cinslerinin verimli olduğu söylenebilir.

“Sizce süt üretimindeki değişiklikte ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 27.9’u evet, % 24.6’sı kısmen, % 47.5’i hayır cevabını vermiştir.

3.11.4. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Binek Hayvan Sayısındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına ortalama binek hayvan sayısı 0,75 iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama binek hayvan sayısı 0,75 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç, iki değer arasında fark olmadığı anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre, günümüzde ortalama binek hayvan sayısında değişimin olmadığı görülmektedir.

Katırla taşımacılık, yaylalar arasında bir geçiş yoludur. Ancak, binek hayvan sayısında bir değişimin olmaması; bu alanda bununla ilgili bir çalışmanın ve bilgilendirmenin olmaması ve katır hayvan sayısının günden güne azalması, neden olarak gösterilebilir.

“Ekoturizm etkinliklerinde ek iş olarak yaptığınız binek hayvanı taşımacılığınan yeteri kadar ek gelir elde edebildiniz mi?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 41.7’si evet, % 25’i kısmen, % 25’i ise hayır cevaplarını vermiştir.

3.11.5. Ekoturizm Etkinliklerinin Suni (Yapay) Gübre Kullanım Miktarı Değişikliği Üzerindeki Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Sizce suni (yapay) gübre kullanım miktarındaki değişiklikte ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 55.7’si hayır cevabını vermiştir. Arıcılık faaliyetlerinin yaygın olmasından dolayı, tarımsal faaliyetlerde kimyasal gübre kullanılmamaktadır. Buna dayalı olarak, yörede organik tarım yapılmaktadır. Ekoturizm etkinliği öncesinde ve sonrasında da tarım arazilerinde suni gübre kullanılmaktadır. Bu durum ekoturizm etkinliği açısından düşünülürse, herşeyin doğal olmasını isteyen ekoturistler için lezzetli ve sağlıklı ürünler elde edebilme imkânı demektir. Ancak, organik tarım konusunda, belgelendirme (sertifikalandırma) olgusu henüz tam olarak yerleşmemiştir. Araştırma alanında bu olgu ile çalışmaların yapılması ile ekoturizm etkinliklerinden köylülerin daha çok gelir elde etme fırsatına sahip olabileceği söylenebilir.

“Sizce ekoturizmin organik tarım ürünleri satmanızda etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 80.3’ü evet ve kısmen cevaplarını vermiştir. Ankete katılan köylülerin hiçbir ürününde, ne ekoturizm öncesi ne de ekoturizm sonrasında yapay gübre kullanılmadığından, bu soruyla ilgili bir değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Üretilen ürünlerin hepsi organik ürün niteliğindedir. Ancak böylesine doğal olarak elde edilen ürünler elde edilmesine rağmen, buna yönelik olarak hiçbir etkinlik yapılmamıştır. Organik tarım konusunda proje valiliğe gitmiş ama hala sonuç alınmamıştır. Bu durumda da hiç kimse bundan gelir elde edememektedir. O yüzden, bu konuya yönelik olarak çalışmalar hızlandırılmalı ve bu konuda belgelendirme (sertifikalandırma) yoluna gidilmelidir.

3.11.6. Ekoturizm Etkinliklerinin Bal Üretimi Üzerine Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde gerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için kovan sayısındaki değişim gerekse ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası yılda üretilen bal miktarı ile ilgili bulgular ve tartışması ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.11.6.1. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Toplam Kovan Sayısındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına ortalama kovan sayısı 32.11 iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama kovan sayısı 76.22 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler, normal dağılım gösterdiklerinden dolayı Wilcoxon testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının denetimi için Çizelge 17'de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testinin seçeneği olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası kişi başına ortalama kovan sayısı miktarının karşılaştırılması cevaplarında istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu ($Z_{hesap} = -2,097$, $p < 0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 17. Ekoturizm etkinliği öncesi kişi başına ortalama kovan sayısı (EÖKS) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESKS) kişi başına ortalama kovan sayısı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESKS-EÖKS	Negatif Ranklar	14 ^a	21,39	299,50
	Pozitif Ranklar	29 ^b	22,29	646,50
	Bağ	2 ^c	-	-
	Toplam	45	-	-
		ESKS-EÖKS		
Z		-2,097 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,036		

a.ESKS<EÖKS b.ESKS>EÖKS c.ESKS=EÖKS

Bu sonuç, iki değer arasında istatistikî açıdan fark olduğu anlamına gelir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde kişi başına ortalama kovan sayısı miktarı ile

günümüzde kişi başına ortalama kovan sayısı arasında istatistiki açıdan bir fark vardır. Yukarıda ifade edildiği gibi, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde kişi başına ortalama kovan sayısı miktarında artma olduğu tespit edilmiştir.

3.11.6.2. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Fenni Arıcılık İçin Kullanılan Kovan Sayısındaki Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi fenni arıcılık için kullanılan kovan sayısı miktarı kişi başına ortalama 9 iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası fenni arıcılık için kullanılan kovan sayısı miktarı kişi başına ortalama 68.27 olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 18’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testine seçenek olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için fenni arıcılık için kullanılan kovan sayısı miktarının cevaplarının istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu ($Z_{hesap} = -3,894$, $p < 0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 18. Ekoturizm etkinliği öncesi fenni arıcılık için kullanılan kovan sayısı miktarı (EÖFS) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESFS) fenni arıcılık için kullanılan kovan sayısı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESFS-EÖFS	Negatif Ranklar	5 ^a	15,50	77,50
	Pozitif Ranklar	30 ^b	18,42	552,50
	Bağ	10 ^c	-	-
	Toplam	45	-	-
		ESFS-EÖFS		
Z		-3,894 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,000		

a.ESFS<EÖFS b.ESFS>EÖFS c.ESFS=ESFS

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde ortalama kişi başına fenni arıcılık kovan sayısı miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama fenni arıcılık kovan sayısı miktarı arasında istatistiki açıdan fark vardır. Yukarıda ifade edildiği gibi, ekoturizm etkinlikleri

öncesine göre günümüzde kişi başına ortalama fenni arıcılık için kovan sayısı miktarında artma olduğu tespit edilmiştir. Bu artışın nedeni, ekoturizm etkinlikleri kapsamında arıcılık projelerine yer verilmesidir.

3.11.6.3. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Karakovan Arıcılık İçin Kullanılan Kovan Sayısındaki Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi karakovan arıcılık için kullanılan kovan sayısı miktarı kişi başına ortalama 23.11 iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası karakovan arıcılık için kullanılan kovan sayısı miktarı kişi başına ortalama 7.96 olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 19’da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 hipotezi kabul edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için karakovan arıcılık için kullanılan kovan sayısı miktarının cevaplarının istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap=1,665, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 19. Ekoturizm etkinlikleri öncesi karakovan arıcılık için kullanılan kovan sayısındaki miktarlar ile günümüzde karakovan arıcılık için kullanılan kovan sayısındaki miktarlar arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce – ekosonra	15,156	61,056	9,102	-3,188	33,499	1,665	44	,103

Bu sonuç iki değer arasında istatistiki açıdan fark olmadığı anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde ortalama kişi başına karakovan arıcılık için kovan sayısı miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama karakovan arıcılık için kovan sayısı miktarı arasında istatistiki açıdan fark yoktur denilebilir. Bunun nedeni, üretimde balın verimi daha da arttırılmasına rağmen, uygun olmayan iklim koşulları, ayıların

saldırılarının sıklığı ve uygun pazar koşullarının bulunamayışından dolayı sorunların baş göstermesidir.

3.11.6.4. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Yıllık Bal Üretimi Değişiminin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına ortalama yıllık bal üretimi 668.9 kg/yıl iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama yıllık bal üretimi 928.9 kg/yıl olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 20’de görüldüğü gibi, iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce ortalama yıllık bal üretimi ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama yıllık bal üretimi arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -2,590, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 20. Ekoturizm etkinliği öncesi yıllık bal üretimi değişimi ile günümüzde yıllık bal üretimi değişimi arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce – ekosonra	-260,000	673,296	100,369	-462,280	-57,720	-2,590	44	,013

Bu sonuç, iki değer arasında fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde ortalama yıllık bal üretiminde değişim bulunmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, çizelge 21’e göre yapılan istatistiki çözümleme sonucu ortaya konulmuştur. Buna göre ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde ortalama bal üretiminde artma meydana geldiği istatistiki açıdan kanıtlanmıştır. Karakovan sayısında fark olmamasına rağmen, bal üretiminde fark gözlemlenmiştir. Ekoturizm etkinlikleri sonucunda, kovan başına bal üretimindeki değişiklik, verimliliğin artmasını sağlaması gibi olumlu bir etki meydana getirmiştir.

Yapılan anket sonucu 45 köylüye sorulan “Sizce bal üretimindeki değişiklikte ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, % 86.7’si evet, % 13.3’ü hayır cevabını vermiştir.

3.12. Ekoturizmin Tarım Ürünleri Üretimi Üzerine Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu alt bölümde, ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için tarımdaki değişim ve çeşitli tarım ürünlerinden elde edilen konserve, reçel ve pekmez vb. gibi ürünlerin ekoturizm etkinlikleri ve öncesi için ortalama üretim miktarındaki değişim ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.12.1. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Tarım Ürünleri Üretimindeki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık fasulye miktarı 200.3 kg iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen ortalama üretilen yıllık fasulye miktarı 211.6 kg olarak tespit edilmiştir. Bu değerler, normal dağılım göstermediklerinden dolayı, bu değerler arasında t testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 21’de görüldüğü gibi, iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce hane başına ortalama üretilen fasulye miktarı ile, ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama üretilen fasulye miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap=1,988, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 21. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık fasulye miktarı ile günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık fasulye miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekosonra ekoönce –	11,279	44,305	5,673	-,068	22,626	1,988	60	,051

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olmadığı anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde hane başına ortalama üretilen yıllık fasulye miktarı ile günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık fasulye miktarı arasında istatistiki açıdan fark olmadığının bir göstergesidir.

3.12.2. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Mısır Üretimindeki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama üretilen mısır miktarı 427.80 kg iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen ortalama üretilen mısır miktarı 361.05 kg olarak tespit edilmiştir. Bu değerler, normal dağılım göstermediklerinden dolayı, bu değerler arasında T testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 22’de görüldüğü gibi, iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce hane başına ortalama üretilen mısır miktarı ile, ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama üretilen mısır miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap= -1, 34, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 22. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen mısır miktarı ile günümüzde hane başına ortalama üretilen mısır miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekosonra ekoönce	- - 66,754	388,866	49,789	- 166,347	32,839	- 1,341	60	,185

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olmadığı anlamına gelmektedir. Yani ekoturizm etkinlikleri öncesinde hane başına ortalama üretilen yıllık mısır miktarı ile günümüzde hane başına üretilen ortalama yıllık mısır miktarı arasında istatistiki açıdan fark olmadığı söylenebilir.

3.12.3. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Fındık Üretimindeki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık fındık miktarı 751.23 kg iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen ortalama üretilen yıllık fındık miktarı 854.10 kg olarak tespit edilmiştir. Bu değerler, normal dağılım gösterdiklerinden dolayı Wilcoxon testi uygulandı.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 23’de görüldüğü gibi, iki eş arasındaki farkın önemlilik testinin alternatifi olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası hane başına ortalama fındık miktarının karşılaştırılması cevaplarında istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap= - 3,754, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 23. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık fındık miktarı (EÖFM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESFM) hane başına ortalama üretilen yıllık fındık miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESFM-EÖFM	Negatif Ranklar	1 ^a	19,50	19,50
	Pozitif Ranklar	23 ^b	12,20	280,50
	Bağ	37 ^c	-	-
	Toplam	61	-	-
		ESFM-EÖFM		
Z		-3,754 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,000		

a.ESFM<EÖFM b.ESFM>EÖFM c.ESFM=ESFM

Bu sonuç, iki değer arasında istatistikî açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde hane başına ortalama üretilen yıllık fındık miktarı ile günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık fındık miktarı arasında istatistikî açıdan fark olduğunun bir göstergesidir.

“Ekoturizm etkinlikleri sonucunda tarım ürünleri üretim miktarındaki değişiklikte sizce ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 32.8’i evet, % 32.8’i kısmen, % 34.4’ü hayır cevabını vermiştir.

Ekoturizm etkinliği kapsamındaki köylüler ile yapılan anket çalışmasında, tarım ürünleri ile ilgili elde edilen verilerde ekoturizm etkinliği öncesinde tarım ürünleri üretiminin, ekoturizm etkinliği sonrasındaki tarım ürünleri üretimine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Yalnız ekoturizm etkinliği öncesine göre, ekoturizm etkinliği sonrası üretimi fazla olan ürünler fasulye ve fındıktır. Fasulye üretiminin ekoturizm etkinliği sonrası fazla olmasının nedeni, ekoturistlere yöresel yemeklerin ikramı için sunulmasıdır. Fındık üretiminin ekoturizm etkinliği sonrası fazla olmasının nedeni ise, ekoturizm etkinliklerinden sonra bal gibi fındığa olan talebin de artmasıdır.

Ekoturizm etkinliğindeki köylülerin, ekoturizm etkinliği öncesinde kendi ihtiyaçları için daha az tarım ürünü üretmelerinin iki temel nedeni vardır. Bunlar; ekoturizm etkinliği öncesinde hane başına ortalama kişi sayısının az olması ve ekoturizm etkinliği öncesinde gelir seviyesinin günümüz şartlarına bakıldığında daha düşük olmasıdır. Bu nedenle köylüler de, temel besin maddelerini tarım alanlarından karşılamaya çalışmaktadırlar.

Bunun yanında, ekoturizm etkinliğindeki köylüler ile yapılan anket sonucunda tarım alanından elde edilen ürünler; ekoturizm etkinlikleri öncesinde sadece ev ihtiyaçları için

kullanılmakta iken, ekoturizm etkinlikleri sonrasında hem ev ihtiyaçları için hem de bu ürünlerden bir gelir elde etme amaçlı kullanılmaktadır. Buna rağmen, pazar piyasasında tarım ürünleri kullanılmamaktadır. Bunun temel nedenleri, tarım yapılacak arazilerin oldukça kısıtlı ve engebeli olması ve buna bağlı olarak üretilen tarım ürünleri ile köylülerin ancak kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmasıdır.

3.12.4. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Konserve, Reçel, Pekmez vb. gibi Ürünlerin Üretimindeki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama üretilen konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin yıllık ortalaması 13.52 kg iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarı 18.85 kg olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 24’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama üretilen konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama üretilen konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -3, 856, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 24. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünler ile günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarları arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- 5,328	10,792	1,382	-8,092	- 2,564	- 3,856	60	,000

Bu sonuç, iki değer arasında istatistikî açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde hane başına ortalama üretilen yıllık

konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarı ile günümüzde hane başına ortalama üretilen yıllık konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin miktarı arasında istatistiki açıdan fark olduğunun bir göstergesidir.

Ancak, bu etkinliğe yönelik olarak ekoturizmden daha fazla gelir elde edebilmek için bu konu ile ilgili olarak da bilgilendirilme yoluna gidilmelidir. Bilgilendirme fazla olmamasına rağmen, bu seviyede olumlu bir izlenim de gözlemlenmektedir. Bununla ilgili de belgelendirme yoluna gidilmelidir.

“Konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin ortalama üretim miktarındaki sizce ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 24.6’sı evet, % 19.7’si kısmen, % 55.7’si hayır cevaplarını vermiştir.

“Sizce ekoturizmin organik tarım ürünleri satmanızda etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 62.3’ü evet, % 18’i kısmen, % 19.7’si hayır cevaplarını vermiştir.

3.13. Ekoturizm Etkinliklerinin Arazi Kullanımı Üzerine Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde, ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için hem tarım ürünleri için hem de hayvan ürünleri için kullanılan arazilerin kullanım şekli ve büyüklük açısından değişim hem de ormanlardan yararlanma da en öncelikli yararlanma şekli ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.13.1. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Toplam Arazi Miktarlarındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama arazi miktarı 39.57 dönüm iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen ortalama arazi miktarı 36.10 dönüm olarak tespit edilmiştir. Bu değerler normal dağılım gösterdiklerinden dolayı Wilcoxon testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 25’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testinin alternatifi olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası hane başına düşen

ortalama arazi miktarının cevaplarının istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap= -17,603, p<0.05) belirlenmiştir.

Çizelge 25. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama arazi toplamı (EÖAT) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESAT) hane başına ortalama arazi toplamı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESAT-EÖAT	Negatif Ranklar	399 ^a	326,00	130074,00
	Pozitif Ranklar	126 ^b	63,50	8001,00
	Bağ	1677 ^c	-	-
	Toplam	2202	-	-
ESAT-EÖAT				
Z		-17,603 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,000		

a.ESAT<EÖAT b.ESAT>EÖAT c.EÖAT=ESAT

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Yani, ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama arazi miktarı ile günümüzde hane başına ortalama arazi miktarı arasında istatistiki açıdan fark vardır. Ekoturizm etkinlikleri öncesi ve günümüz için yukarıda verilen hane başına ortalama arazi miktarlarından da anlaşılacağı üzere, günümüzde kullanılan arazi miktarı, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre azalmıştır.

Ekoturizm etkinliğindeki köylüler ile gerçekleştirilen anket sonucunda, günümüzde arazi miktarının ekoturizm etkinliği öncesine göre % 1.1 oranında azaldığı belirlenmiştir. Bu azalış, daha çok göç olgusunun yaşanmasından dolayıdır.

3.13.2. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Tarım Ürünleri İçin Kullanılan Arazi Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi tarım ürünleri için kullanılan arazi miktarı hane başına ortalama 33.97 dönüm iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası tarım ürünleri için kullanılan arazi miktarı hane başına ortalama 34.67 dönüm olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 26'da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testine seçenek olarak Wilcoxon T testi ile H₀ hipotezi red edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için tarım ürünleri için

kullanılan arazi miktarının cevaplarının istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap= -9,238, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 26. Ekoturizm etkinliği öncesi tarım ürünleri için kullanılan arazi miktarları ile (EÖTA) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESTA) tarım ürünleri için kullanılan arazi miktarları değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESTA-EÖTA	Negatif Ranklar	254 ^a	542,57	137812,00
	Pozitif Ranklar	666 ^b	429,20	285848,00
	Bağ	589 ^c	-	-
	Toplam	1509	-	-
		ESTA-EÖTA		
Z		-9,238 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,000		

a.ESTA<EÖTA b.ESTA>EÖTA c.EÖTA=ESTA

Bu sonuç iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde ortalama hane başına tarım ürünleri arazi miktarı ile günümüzde hane başına ortalama tarım ürünleri arazi miktarı arasında istatistiki açıdan fark vardır. Yukarıda verildiği gibi ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde, hane başına ortalama tarım ürünleri arazi miktarında artma olduğu tespit edilmiştir.

Bu durumu temelde iki nedene bağlamak mümkündür: Birincisi, ekoturizm etkinliği öncesine göre hane başına kişi sayısının artması, ikincisi ise, ekoturizm etkinliği öncesinde köylünün yiyecek ihtiyacını tarım arazilerinden karşılamasıdır. Günümüzde köylülerin, tarımcılıktan kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak ve ekoturizm etkinlikleri ile gelir elde etmek amacıyla tarım ürünlerinin tüketilmesi gibi nedenler, hane başına tarım arazi miktarının artmasına neden olmuştur denilebilir.

3.13.3. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Hayvan Ürünleri İçin Kullanılan Arazi Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarı hane başına ortalama 59.5 dönüm iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarı hane başına ortalama 50.5 dönüm olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 27’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinliklerinden önce hane başına ortalama hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= 11, 659, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 27. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına ortalama hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarı ile günümüzde hane başına ortalama hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarları arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)	
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.					
				Alt	Üst				
ekoönce ekosonra	-	9,004	16,938	,772	7,487	10,522	11,659	480	,000

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Yani, ekoturizm etkinlikleri öncesinde hane başına ortalama hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarı ile günümüzde hane başına ortalama hayvan ürünleri için kullanılan arazi miktarı arasında azalma olduğunun istatistiki açıdan bir göstergesidir.

Ekoturizm etkinliğindeki köylüler ile yapılan anket çalışması sonucunda, günümüzde ekoturizm etkinliği öncesine göre hayvan ürünleri için kullanılan çayırılık arazi miktarı, yaklaşık % 1.1 oranında azalmıştır. Ekoturizm etkinliğindeki kişilerin hayvancılık için daha az araziye ihtiyaç duymasının temelinde nedenleri şunlardır: Yaşlılık, göç ve artık eskisi kadar gelir elde edememiş ve köylülerin ekoturizm etkinliği kapsamında pansiyonculuğa yönelmesiyle hayvancılığa olan ilginin azalmasıdır.

“Sizce arazi kullanımını değişikliğinde ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 34.4’ü evet, %42.6’sı kısmen, % 24.6’sı hayır cevaplarını vermiştir. Ekoturizm etkinliğindeki köylülerin çoğunluğunun evet ve kısmen cevaplarını vermesi,; ekoturizm etkinliğinin araştırma alanında ziraati ön plana çıkararak, köylünün arazilerini daha çok tarımsal faaliyetler için kullanıp arttırmalarının bir göstergesidir denilebilir.

3.13.4. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Ormanlardan Yararlanma Şeklinin Karşılaştırılması ve Tartışılması

“Ekoturizmin öncesi ve sonrası için ormanlardan yararlanmada en öncelikli yararlanma şekliniz hangisidir?” sorusuna, ankete katılan köylülerin yüzdeleri % 93.4’ü kışlık yakacak odun ihtiyacının karşılanmasını, % 6.6’sı hayvancılıkla uğraşmak için otlatma yeri olduğunu cevaplarını öncelik gösterir iken; köylüler ekoturizm etkinlikleri sonrası ormanlardan yararlanmada öncelik nedenlerinin yüzdelerini % 75.4’ü kışlık yakacak odun ihtiyacının karşılanmasını, % 6.6’sı hayvancılıkla uğraşmak için otlatma yeri olduğunu, % 18’i ağaç- oymacılık işlerinde hammadde teminini sağlama cevaplarını tespit etmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 28’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinliklerinden önce ormanlardan yararlanma öncelikleri ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ormanlardan yararlanma öncelikleri arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -3, 536, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Yani, yapılan “T” testi sonucu, anlamlılık düzeyinin 0,05’den küçük çıkması ekoturizm etkinliklerinin öncesine göre en öncelikli olarak ormanlardan yararlanma şekilleri arasında istatistiki açıdan fark olduğunun göstergesidir.

Çizelge 28. Ekoturizm etkinlikleri öncesi ormanlardan yararlanmada en öncelikli şekil ile günümüzde ormanlardan yararlanmada en öncelikli şekil arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	-	,797	,102	-,565	-,157	- 3,536	60	,001

“Sizce ormanlardan yararlanma şekillerinin değişiminde ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 32.8’i evet, % 24.6’sı kısmen, % 42.6’sı hayır cevaplarını vermiştir.

“Yörede orman idaresi tarafından uygulanan zati yapacak ihtiyacının karşılanması ile dikili satışların uygulanması ekoturizmi nasıl etkiler?” ile ilgili açık uçlu soruda, ankete katılan köylüler, dikili satışların ekoturizm etkinliklerini olumsuz yönde etkileyebileceğini dile getirmişlerdir.

Örneğin, ağaç kesimi ile bal yapımı için gerekli kestane ağaçlarının kesilmesi neticesinde arıcılıkta azalma meydana getirecektir. Ekoturizm açısından ise ağaç kesimi ile toplam ormanlık alan miktarında bir azalma meydana gelecektir. Doğal güzellikleri için araştırma alanına gelen ekoturist o zaman niye gelsin? Ancak Camili’de her 5-10 senede bir açık alanların kendini yenileme özelliği vardır. Açık alanların hemen orman olma özelliği bulunmaktadır.

3.14. Ekoturizm Etkinliklerinin Yöre El Sanatları Kullanımı Üzerindeki Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde, ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için yöresel el sanatlarına dair ortalama üretim miktarındaki değişiminin karşılaştırılması ve bu değişiklikte ekoturizmin etkisi ile ilgili sorular hem de ekoturizm etkinlikleri neticesinde yeteri kadar ek gelir elde edip etmediklerine dair sorular sorularak ekoturizmin etkinliği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.14.1. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Yöresel El Sanatları İçin Ortalama Üretim Miktarındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına yöre el sanatları için ortalama üretim miktarı 15.45 adet iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası kişi başına yöre el sanatları için ortalama üretim miktarı 37.55 adet olarak tespit edilmiştir. Bu değerler normal dağılım gösterdiklerinden dolayı, Wilcoxon testi uygulandı.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının denetimi için Çizelge 29’da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testinin seçeneği olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce kişi başına ortalama üretim miktarı ile, ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama üretim miktarı arasında

uygulanan istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap=-2,940, p<0.05) belirlenmiştir.

Çizelge 29. Ekoturizm etkinliği öncesi kişi başına ortalama yöresel el sanatları üretim miktarı (EÖYM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESYM) kişi başına ortalama yöresel el sanatları üretim miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESYM-EÖYM	Negatif Ranklar	0 ^a	,00	,00
	Pozitif Ranklar	11 ^b	6,00	66,00
	Bağ	0 ^c	-	-
	Toplam	11	-	-
ESYM-EÖYM				
Z		-2,940 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,003		

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Yani, ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına ortalama üretim miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama üretim miktarı arasında istatistiki açıdan fark vardır. Yukarıda ifade edildiği gibi, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde, kişi başına ortalama yöresel el sanatları üretim miktarında artma olduğu tespit edilmiştir.

Yalnız ekoturizm etkinliği öncesine göre, ekoturizm etkinliği sonrası üretimi fazla olan el sanatları çorap, çanak vb. gibi diğer ürünlerdir. Çorap ve çanak vb. gibi ürünlerin üretiminin ekoturizm etkinliği sonrası fazla olmasının nedeni, ekoturistlerin ilgisini çekmesi ve bayanlar tarafından daha çok yapıp ekoturistlere sunulmasıdır.

Köylüler, ekoturizm etkinliği öncesinde sadece kendi ihtiyaçları için daha az yöresel el sanatlarını üretmekteydiler. Bunun yanında ekoturizm etkinliğindeki köylüler ile yapılan anket sonucunda; ekoturizm etkinlikleri öncesinde yöresel el sanatları sadece ev ihtiyaçları için kullanılmakta iken, ekoturizm etkinlikleri sonrasında hem ev ihtiyaçları için hem de bu ürünlerden bir gelir elde etme amaçlı kullanılmaktadır. Pazarda yöresel el sanatlarının bir payı oluşmuştur. Ancak bu pay yeterli değildir. Daha da arttırılma yollarına gidilmelidir. Bu tür yöresel el sanatlarının çeşidini daha da fazla zenginleştirip, doğru bir tanıtım ve destekleme yolu sağlanmalıdır. Bu tür etkinliklere yönelik olarak eğitim kursları etkinleştirilmeli ve bölge bayanlarının daha çok katılımının sağlanmalıdır. Böylelikle, yöresel el sanatları için bir pazar payı oluşabilir.

“Ekoturizm etkinliklerinde ek iş olarak yaptığınız ahşaba dayalı el sanatlarından yeteri kadar ek gelir elde edebildiniz mi?” sorusuna, ankete katılan köylülerin tamamı yeteri kadar ek gelir elde edebildiklerini ifade etmişlerdir. Ancak, araştırma alanında sepet, çanak vb. gibi ürünler kolayca üretilmesine rağmen, bu ürünler tam anlamıyla bir pazar payı oluşturmamıştır. Bu tür ağaç işlerinin zenginleştirilip ve çeşitli maketler yapılmaya başlanmasıyla bir pazar payı oluşturulabilir.

3.14.2. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Üretilen Sepet Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına üretilen sepet miktarı ortalama 10.45 adet iken, ekoturizm etkinlikleri sonrası kişi başına üretilen sepet miktarı ortalama 27.21 adet olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının denetimi için Çizelge 30’da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testinin seçeneği olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi red edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce kişi başına sepet üretim miktarı ile, ekoturizm etkinlikleri sonrası sepet üretim miktarı arasında uygulanan istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap= -11,959, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 30. Ekoturizm etkinliği öncesi kişi başına ortalama sepet miktarı (EÖSM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESSM) kişi başına ortalama sepet miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESSM-EÖSM	Negatif Ranklar	0 ^a	,00	,00
	Pozitif Ranklar	189 ^b	95,00	17955,00
	Bağ	0 ^c	-	-
	Toplam	189	-	-
		ESSM-EÖSM		
Z		-11,959 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,000		

a.ESSM<EÖSM b.ESSM>EÖSM c.EÖSM=ESSM

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde ortalama kişi başına sepet miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama sepet miktarı arasında istatistiki açıdan fark vardır.

3.14.3. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Üretilen Çorap Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi üretilen çorap miktarı kişi başına ortalama 3.09 adet iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası üretilen çorap miktarı kişi başına ortalama 11 adet olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistiki açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 31’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testine seçenek olarak Wilcoxon T testi ile H_0 hipotezi reddedilerek ekoturizm etkinliklerinden önce kişi başına çorap miktarı ile, ekoturizm etkinlikleri sonrası çorap miktarı arasında uygulanan istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (Zhesap= - 2, 023, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 31. Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına üretilen çorap miktarı (EÖÇM) ile ekoturizm etkinliği sonrası (ESÇM) kişi başına üretilen çorap miktarı değişiminin karşılaştırılmasında kullanılan Wilcoxon işaretli sıra testi sonuçları

		N	Ortalama Rank	Rankların Toplamı
ESÇM-EÖÇM	Negatif Ranklar	0 ^a	,00	,00
	Pozitif Ranklar	5 ^b	3,00	15,00
	Bağ	6 ^c	-	-
	Toplam	11	-	-
		ESÇM-EÖÇM		
Z		-2,023 ^a		
Anlamlılık Düzeyi		,043		

a.ESÇM<EÖÇM b.ESÇM>EÖÇM c.EÖÇM=ESÇM

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Yani, ekoturizm etkinlikleri öncesinde kişi başına üretilen çorap miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama üretilen çorap miktarı arasında istatistiki açıdan arttığının bir göstergesidir.

3.14.4. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Üretilen Çanak vd. El Sanatları Miktarlarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi üretilen çanak vb. el sanatları miktarı kişi başına ortalama 4,46 adet iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası üretilen çanak vb. el sanatları miktarı kişi başına ortalama 5,59 adet olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 32’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinlikleri öncesinde kişi başına üretilen çanak miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama üretilen çanak miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -2, 059, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 32. Ekoturizm etkinlikleri öncesi kişi başına ortalama üretilen çanak miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama üretilen çanak miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- 1,131	4,291	,549	-2,230	-,032	- 2,059	60	,044

Bu sonuç, iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Yani, ekoturizm etkinlikleri öncesinde kişi başına üretilen çanak miktarı ile günümüzde kişi başına ortalama üretilen çanak miktarı arasında istatistiki açıdan arttığının bir göstergesidir.

“Sizce yöresel el sanatları üretim miktarındaki değişiklikte ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 90.9’u evet ve kısmen cevaplarını, % 9.1’i hayır cevabını vermiştir.

“Ekoturizm etkinliklerinde ek iş olarak yaptığınız ahşaba dayalı el sanatlarından yeteri kadar ek gelir elde edebildiniz mi?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 45.5’i evet, % 45.5’i kısmen, % 9.1’i hayır cevaplarını vermiştir.

3.15. Ekoturizm Etkinliklerinde Gelir ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu başlık altında yapılan anket sonucu özellikle ekoturizm etkinlikleri ile ilgili olarak elde edilen gelirin ne derece tatmin edici olduğu ve ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için ekoturizmden elde edilen gelirin toplam aile geliri içindeki payının ne olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.15.1. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Toplam Gelir Miktarlarındaki Değişimin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına ortalama gelir 3245.90 TL iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına ortalama gelir 7097.87 TL olarak tespit edilmiştir. Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için, eşlendirilmiş T testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 33’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinliklerinden önce ortalama hane başına gelir miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ortalama hane başına gelir miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= - 6, 227, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 33. Ekoturizm etkinliği öncesi ortalama hane başına gelir miktarı ile günümüzde hane başına gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Düz.
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce – ekosonra	- 3851,967	4830,980	618,544	- 5089,239	- 2614,696	- 6,227	60	,000

Bu sonuç iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde hane başına düşen gelir miktarı arasında istatistiki açıdan fark

vardır. Yukarıda ifade edildiği gibi ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde, hane başına ortalama gelir miktarında artma olduğu tespit edilmiştir.

Yalnız ekoturizm etkinliği öncesine göre, ekoturizm etkinliği sonrası geliri fazla olan gelir kaynakları arıcılık ve ekoturizm faaliyetleri kapsamında sağlanan gelirlerdir. Tarım, hayvancılık ve ticaretle de bir gelir artışı gözlemlenmesine rağmen, diğerlerine göre bir farkındalık yoktur. Ancak tarım, hayvancılık ve ticaretle ekoturizm etkinliklerinden dolayı olarak etkilenmişlerdir. Bu gelir kalemlerinde artışların meydana gelmesinin nedeni ek gelir elde etmede ekoturizmin etkisinin bulunmasıdır.

“Ekoturizm etkinliklerine katılmaya başlamadan önce temel geçim kaynaklarınızdan elde ettiğiniz gelir yeterli miydi?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 57.4’ü hayır cevabını vermiştir. Demek oluyor ki; elde edilen gelir yeterli olmadığından dolayı bir yönelim sonucu, ekoturizm etkinliklerine katılım başlanmıştır.

Yine yapılan anket sonucu kapsamındaki köylülere sorulan, “Ekoturizm etkinliklerine katılmaya başladıktan sonra gelir durumunuz nasıl değişti?” sorusuna, % 86.9’u arttı cevabını vermiştir.

Bir başka anket kapsamındaki “Sizce ekoturizmin ek gelir elde etmenizde bir etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 88.5’i evet ve kısmen cevaplarını da vermişlerdir.

3.15.2. Ekoturizm Etkinliklerinin Tarım Ürünlerinden Elde Edilen Gelir Üzerindeki Değişikliklerin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına düşen tarım ürünleri açısından ortalama gelir 1056.56 TL iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen tarım ürünleri açısından ortalama gelir 1118.03 TL olarak tespit edilmiştir. Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için, eşlendirilmiş T testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 34’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce tarım ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası tarım ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap= -,698, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 34. Ekoturizm etkinliği öncesi tarım ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde tarım ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- -61,475	687,774	88,060	- 237,622	114,672	- ,698	60	,488

Bu sonuç, iki değer arasında istatistikî açıdan fark olmadığı anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde tarım ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde hane başına düşen gelir miktarı arasında istatistikî açıdan fark yoktur.

3.15.3. Ekoturizm Etkinliklerinin Hayvancılıktan Elde Edilen Gelir Değişikliklerinin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına düşen hayvancılıktan elde edilen ortalama gelir 357.38 TL iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen hayvancılıktan elde edilen ortalama gelir 363.11 TL olarak tespit edilmiştir. Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için, eşlendirilmiş T testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 35’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce hayvan ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası hayvan ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap= -,059, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 35. Ekoturizm etkinliği hayvan ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde hayvan ürünlerinden ortalama hane başına düşen gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- -	758,183	97,075	-199,917	188,442	- ,059	60	,953

Bu sonuç iki değer arasında istatistiki açıdan fark olmadığı anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde hayvancılıktan elde edilen ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde hane başına düşen gelir miktarı arasında istatistiki açıdan fark yoktur.

3.15.4. Ekoturizm Etkinliklerinin Arıcılıktan Elde Edilen Gelir Değişikliklerinin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına düşen arıcılıktan elde edilen ortalama gelir 750.82 TL iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen arıcılıktan elde edilen ortalama gelir 2222.95 TL olarak tespit edilmiştir. Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için, eşlendirilmiş T testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 36’da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinliklerinden önce arıcılıktan elde edilen ortalama gelir miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası arıcılıktan elde edilen ortalama gelir miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= - 3,277, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 36. Ekoturizm etkinlikleri öncesi arıcılıktan elde edilen ortalama gelir ile günümüzde arıcılıktan elde edilen ortalama gelir arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- - 1472,1 31	3509,09 0	449,29 3	- 2370,85 1	- 573,41 2	- 3,27 7	60	,002

Bu sonuç iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde arıcılıktan elde edilen ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde hane başına düşen gelir miktarı arasında istatistiki açıdan fark vardır. Yukarıda verildiği gibi ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde, hane başına ortalama gelir miktarında artma olduğu tespit edilmiştir.

3.15.5. Ekoturizm Etkinliklerinin Ticaretten Elde Edilen Gelir Değişikliklerinin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına düşen ticaretten elde edilen ortalama gelir 375.41 TL iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen ticaretten elde edilen ortalama gelir 393.44 TL olarak tespit edilmiştir. Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için, eşlendirilmiş T testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 37’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce ticaretten elde edilen ortalama gelir miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ticaretten elde edilen ortalama gelir miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap= -,383, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 37. Ekoturizm etkinliği öncesi ticaretten elde edilen ortalama gelir miktarı ile günümüzde ticaretten elde edilen ortalama gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					t	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	-	-18,033	367,654	47,073	-	76,128	-	,703
					112,193		,383	

Bu sonuç iki değer arasında istatistiki açıdan fark olmadığı anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde ticaretten elde edilen ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde hane başına düşen gelir miktarı arasında istatistiki açıdan fark yoktur.

3.15.6. Ekoturizm Etkinliklerinin Ekoturizmden Elde Edilen Gelir Değişikliklerinin Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinlikleri öncesi hane başına düşen turizmden elde edilen ortalama gelir 24.59 TL iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası hane başına düşen ekoturizmden elde edilen ortalama gelir 3420 TL olarak tespit edilmiştir. Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için, eşlendirilmiş T testi uygulanmıştır.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 38’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce turizmden elde edilen ortalama gelir miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ekoturizmden elde edilen ortalama gelir miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -6,424, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 38. Ekoturizm etkinliği öncesi turizmden elde edilen ortalama gelir ile günümüzde ekoturizmden elde edilen ortalama gelir miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce – ekosonra	- 339 5,41 0	4128,00 9	528,53 7	- 4452,64 2	- 2338,17 8	- 6,42 4	60	,000

Bu sonuç iki değer arasında istatistiki açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, ekoturizm etkinlikleri öncesinde turizmden elde edilen ortalama hane başına düşen gelir miktarı ile günümüzde hane başına düşen gelir miktarı arasında istatistikî açıdan fark vardır.

“Ekoturizm etkinliklerine katılmaya başlamadan önce temel geçim kaynaklarınızdan elde ettiğiniz gelir yeterli miydi?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 3.3’ü evet, % 39.3’ü kısmen, % 57.4’ü hayır cevabını vermiştir.

3.15.7. Ekoturizm Etkinliklerinde Yeteri Kadar Ek Gelir Elde Edememekle Yaşanan Eksiklikler ile İlgili Bulgular ve Tartışma

“Sizce ekoturizm etkinliklerinden yeteri kadar ek gelir elde edememekte yaşanan eksiklikler hangisi veya hangileri olabilir?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 1.6’sı yabancı dil eksikliğini, % 27.9’u maddi imkanların yetersizliğini, % 34.4’ü ekoturizm ile ilgili bilgi eksikliğini, % 3.3’ü ailem ya da eşimin soğuk bakmasını, % 16.4’ü isteklerimizin göz ardı edilmesini, % 4.9’u talebin daha çok tur acentalarının sağladığı hizmetlere kaymasını, % 9.8’i devlet desteği olmayışını, % 4.9’u kapasite darlığı sorununu, % 6.6 ‘sı kişiler arası iletişim eksikliğini, % 1.6’sı sınır bölge sorununu sorun olarak cevap vermiştir.

Yapılan anket sonucu ekoturizm kapsamına dâhil kişiler ile yapılan eksikliklerinde dağılımlarının eşit olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Çizelge 39’da Khi-Kare uygunluk testi ile kişilerin istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile Ho hipotezi

reddedilerek ek gelirin yeterli olmamasında yaşanan eksikliklerin dengeli dağılmadığı (Khi-Kare hesap=78,311, $p<0.05$) tespit edilmiştir.

Çizelge 39. Ekoturizm etkinliğindeki ek gelir elde edememekte yaşanan eksikliklerin neler olduğuna dair nedenlerin dağılımının Khi-Kare testi sonuçları

Nedenler	Gözlenen Değer	Beklenen Değer	Artık
Dil	1	4,4	-3,4
Maddi imkân	13	4,4	8,6
Bilgi eksikliği	17	4,4	12,6
Eş durumu	2	4,4	-2,4
İstek	10	4,4	5,6
Tur acentaları	3	4,4	-1,4
Devlet	3	4,4	-1,4
Kapasite	3	4,4	-1,4
Kişiler arası	3	4,4	-1,4
Sınır	1	4,4	-3,4
23	2	4,4	-2,4
37	1	4,4	-3,4
237	1	4,4	-3,4
278	1	4,4	-3,4
Toplam	61		
		Nedenler	
Khi-Kare		78,311 ^a	
Serbestlik Derecesi		13	
Anlamlılık Düzeyi		,000	

3.16. Ekoturizm Etkinliklerinin Orman Köylülerinin Hayat Standartlarına Muhtemel Etkisi ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrası için hayat standartlarındaki değişim; gerek eşya kullanımı açısından, gerekse konutların tipi ile dam örtülüğü tipindeki değişimler açısından ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Ekoturizm projesi kapsamına dâhil olan köylüler ile yapılan anket sonucunda, ekoturizm etkinlikleri öncesi kullanılan eşya türlerinin yüzdelerinde % 31.1'i renksiz tv, % 70.5'i renkli tv, % 95.1'i buzdolabı, % 52.5'i çamaşır makinesini, % 90.2'si ütü,

% 9.8'i fırın, % 54.1'i teyp-müzik seti, % 31.1'i radyo, % 8.2'si video, bulaşık makinesi ve telefonu, % 16.4'ü cep telefonunu öncelik gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası kullanılan eşya türlerinin yüzdelerine % 3.3'ü renksiz tv, % 95.1'i renkli tv, % 100'ü buzdolabı, % 91.8'i çamaşır makinesini, % 96.7'si ütü, % 67.2'si fırın, % 78.7'si teyp-müzik seti, % 31.1'i radyo, % 42.6'sı video, % 36.1'i bulaşık makinesi, % 14.8'i telefonu, % 91.8'i cep telefonu, % 21.3'ü bilgisayar-internet kullandığı tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 40'da görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm etkinliklerinden önce kullanılan eşyalar ile ekoturizm etkinlikleri sonrası kullanılan eşyalar arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -2, 470, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 40. Ekoturizm etkinliği öncesinde kullanılan eşya türleri ile günümüzde kullanılan eşya türleri arasındaki farkı belirlemek için uygulanan "T" testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Düz.
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- - 2,0421 4	6,4581 4	8,2691 3	- 3,6961 4	- 3,88413	- 2,470	60	,016

Yani, yapılan "iki eş arasındaki farkın önemlilik testi" sonucu, anlamlılık düzeyinin 0,05'den küçük çıkması ekoturizm etkinliklerinin öncesine göre kullanılan eşyalar arasında istatistikî açıdan fark olduğunun göstergesidir.

Özellikle araştırma alanına ekoturizm etkinliklerinin işlerlik kazanmasıyla beyaz eşya-lüks tüketim mallarında hızla artış olmuştur. Demek oluyor ki; ekoturizm etkinliklerinin artmasıyla gelirden bir artış meydana getirmiştir. Gelir artışı anlamlı, hayat standardındaki değişim anlamlı olduğu gözlemlenmiştir. O halde ekoturizm etkinliklerinin kalkınmada olumlu etkisi olduğu saptanmış ve bu araştırma ile ölçülmüştür. Ancak, beyaz eşya-lüks tüketim mallarında meydana gelen artışın nedenlerinden birisi olarak da, teknolojik özelliklerin artması da söylenebilir.

“Ekoturizmin eşya kullanımındaki değişiminde etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 34.4’ü evet, % 50.8’i kısmen, % 16.4’ü hayır cevabını vermiştir.

3.16.1. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Yaşanılan Konut Tipi Değişiminin Karşılaştırılması ve Tartışılması

“Ekoturizm etkinliklerinden önce yaşadığınız konut tipi neydi?” sorusuna; ankete katılan köylüler, ekoturizm etkinliklerinden öncesinde % 95.1’i ahşap, % 1.6’sı betonarme, % 3.3’ü karkas cevaplarını öncelik gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası konut tipi değişim yüzdelerini % 96.7’si ahşap, % 1.6’sı betonarme ve karkas konut tiplerini kullandıkları cevaplarını vermişlerdir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 41’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce yaşanılan konut tipi ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ekoturizmden etkinliklerinden sonra yaşanılan konut tipi arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap= ,814, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 41. Ekoturizm etkinliği öncesi yaşanılan konut tipi ile günümüzde yaşanılan konut tipi arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce - ekosonra	,033	,314	,040	-,048	,113	,814	60	,419

Yani, yapılan “T” testi sonucu, anlamlılık düzeyinin 0,05’den büyük çıkması ekoturizm etkinliklerinin öncesine göre yaşanılan konut tipi değişimleri arasında istatistiki açıdan fark olmadığını göstergesidir.

Ekoturizm etkinlikleri neticesinde gelir arttı ama ahşap evden vazgeçilmemiştir. Bu durumda iki bulgu arasında ters bir ilişki söz konusudur. Ancak, bu iki bulgu arasındaki ters ilişki ekoturizm etkinlikleri açısından bakıldığında mantıklı bir ilişki olarak göze çarpmaktadır.

Konut tipi de, hayat standardının önemli bir göstergesidir. Ekoturizm etkinliğindeki köylüler ile yapılan anket çalışmasında, araştırma alanındaki konut tipleri değişimine bölgede bulunan konut tipleri göz önüne alınarak sınıflar oluşturulmuştur. Üç çeşit konut tipi göz önüne alınmıştır. Bunlar ahşap, betonarme ve karkas konut tipleridir. Buna göre, ekoturizm etkinliği öncesinde konutların çoğu % 95.1'i ahşap konut tipinde iken, günümüzdeki ahşap konutların çoğu yine % 96.7'lik kısmını oluşturmaktadır. Bu durum, ekoturistlerin doğa turizmi adı altında doğanın doğallığı için geldiklerinin ve her şeyin doğal kalmasından yana olduklarına dikkat ettiklerinin göstergesidir.

Öte yandan, konut tipindeki değişimde ekoturizm etkinliğinin etkisini ortaya çıkarmak amacıyla sorulan, "Ekoturizmin konut tipi değişiminde etkisi var mıdır?" sorusuna, % 24.6'sı evet, % 29.5'i kısmen, % 45.9'u hayır cevabını vermiştir. Ekoturizm etkinliğindeki kişilerin çoğunun evet ve kısmen (% 54.1) cevabını vermesi de, hayat standartlarının önemli bir göstergesi olan konut tipindeki olumlu gelişmede ekoturizm etkinliğinin gerektiği gibi uygulandığı anlaşılmaktadır.

3.16.2. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Ev Yapılarında Kullanılan Dam Örtülüğünün Değişiminin Karşılaştırılması ve Tartışılması

"Ana ev ve diğer yapılarınızda dam örtülüğü için çoğunlukla ne kullanıyordunuz?" sorusuna; ankete katılan köylülerin ekoturizm etkinliklerinden öncesinde % 88.5'i hartama (pedevra), % 11.5'i galvanizli oluklu saç cevaplarını öncelik gösterir iken; ekoturizm etkinlikleri sonrası dam örtülüğü değişim yüzdelerini % 50.8'i hartama (pedevra), % 49.2'si galvanizli oluklu saç cevapları tespit etmişlerdir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 42'de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 red edilerek ekoturizm etkinliklerinden önce kullanılan dam örtülüğü ile ekoturizm etkinlikleri sonrası ekoturizmden etkinliklerinden sonra kullanılan dam örtülüğü arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -6,026, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 42. Ekoturizm etkinliği öncesi kullanılan dam örtülüğü ile günümüzde kullanılan dam örtülüğü arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- ,377	,489	,063	-,502	-,252	- 6,026	60	,000

Yani, yapılan “t” testi sonucu, anlamlılık düzeyinin 0,05’den küçük çıkması ekoturizm etkinliklerinin öncesine göre kullanılan dam örtülüğü değişimleri arasında istatistiki açıdan fark olduğunu göstergesidir.

Ayrıca ekoturizm etkinliği öncesinde dam örtülüğü olarak kullanılan hartamanın hammaddesinin odun olması, köylünün çevre ormanlardan usulsüz yararlanmalarının günümüze göre daha fazla olduğunu bir göstergesidir. Çalışma alanında artık hartamanın daha az kullanılması da, ormanlara olan baskının azalmasını sağlamıştır.

“Sizce ekoturizm etkinliklerinin kullanılan dam örtülüğündeki değişimde etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 19.7’si evet, % 42.6’sı kısmen, % 37.7’si hayır cevabını vermiştir.

3.17. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Yakıt Cins ve Miktarlarındaki Değişimin Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde ekoturizm etkinlikleri öncesi ve sonrasında kullanılan yakıt cinslerindeki miktarın değişimi ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.17.1. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Kullanılan Yıllık Yakacak Odun Miktarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Ekoturizm etkinliklerinden önce hane başına yakacakta yıllık ortalama kullanılan odun miktarı 13.93 ster iken, günümüzde hane başına yıllık ortalama kullanılan odun miktarı 13.52 ster olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 43’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 kabul edilerek ekoturizm etkinlikleri öncesinde yıllık ortalama hane başına tüketilen odun miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrasında yıllık ortalama hane başına tüketilen odun miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olmadığı (thesap= ,882, $p>0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 43. Ekoturizm etkinliği öncesi hane başına tüketilen odun miktarı ile günümüzde hane başına tüketilen odun miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)	
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.					
				Alt	Üst				
ekoönce ekosonra	-	,410	3,630	,465	-,520	1,340	,882	60	,381

Bu sonuç iki değer arasında istatistikî açıdan fark olmadığı anlamına gelmektedir. Yani, yapılan bu test ile, günümüzde yıllık ortalama hane başına tüketilen odun miktarı arasında istatistikî açıdan fark olmadığı belirlenmiştir. Ancak, ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde yakıt için kullanılan odun miktarı azalmıştır.

Ekoturizm etkinliğinin öncesine göre günümüzde odun kullanımının azalması, köylülerin araştırma alanındaki ormanlardan yararlanmalarını oldukça azaltmıştır. Ancak, bu durumun köylünün ormanlar üzerinde baskısının olmadığı anlamına gelmemektedir.

3.17.2. Ekoturizm Etkinlikleri Öncesi ve Sonrası Kullanılan Yıllık Tüpgaz Miktarının Karşılaştırılması ve Tartışılması

Öte yandan, ekoturizm etkinliklerinden önce hane başına yıllık ortalama kullanılan tüpgaz miktarı 2.02 adet iken; günümüzde hane başına yıllık ortalama kullanılan tüpgaz miktarı 3.51 adet olarak tespit edilmiştir.

Bu değerler arasında istatistikî açıdan fark olup olmadığının testi için Çizelge 44’de görüldüğü gibi iki eş arasındaki farkın önemlilik testi ile H_0 reddedilerek ekoturizm

etkinlikleri öncesinde yıllık ortalama hane başına tüketilen tüpgaz miktarı ile ekoturizm etkinlikleri sonrasında yıllık ortalama hane başına tüketilen tüpgaz miktarı arasında uygulanan cevapların istatistiksel olarak % 95 güven düzeyi ile farklı olduğu (thesap= -6,631, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Çizelge 44. Ekoturizm etkinliği öncesinde yıllık ortalama hane başına tüketilen tüpgaz miktarı ile günümüzde yıllık ortalama hane başına tüketilen tüpgaz miktarı arasındaki farkı belirlemek için uygulanan “T” testi sonuçları

	İkili Farklılıklar					T	Ser. Der. (df)	Anl. Dü. (sig. Level)
	Ort.	Std. Sap.	Ort. Std. Ha	%95 Eşl. İki Örn. Gü. Ar.				
				Alt	Üst			
ekoönce ekosonra	- -1,492	1,757	,225	-1,942	- 1,042	- 6,631	60	,000

Bu sonuç iki değer arasında istatistikî açıdan fark olduğu anlamına gelmektedir. Yani, yapılan bu test ile, ekoturizm etkinlikleri öncesinde yıllık ortalama hane başına tüketilen tüpgaz miktarı ile günümüzde yıllık ortalama hane başına tüketilen tüpgaz miktarı arasında istatistiki açıdan fark olduğu belirlenmiştir. Ekoturizm etkinlikleri öncesine göre günümüzde yakıt için kullanılan tüpgaz miktarı artmıştır.

Ekoturizm etkinliğinin öncesine göre; tüpgaz kullanım miktarının artması, ekoturizm etkinliklerinin işlerlik kazanmasıyla gelirlerinde bir artış olmasıyla daha çok tüketildiği gözlemlenmektedir.

“Sizce yakıt cins ve miktarlarındaki değişimde ekoturizmin etkisi var mı?” sorusuna, ankete katılan köylülerin % 31.1’i evet, % 26.2’si kısmen, % 42.6’sı hayır cevabını vermiştir. Bu cevaba göre, ekoturizm etkinliğinin öncesine göre günümüzde yakıt cins ve kullanımındaki değişimde ekoturizm etkinliğinin oldukça fazla bir etkisinin olduğu söylenebilir. Özetle; ekoturizm etkinliğinin öncesine göre günümüzde yakıt miktarının kullanımındaki değişiklikte bir etkisi olmuştur ama yakıt çeşidinin değişmesinde bir etkisi olmamıştır.

4.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Ekoturizm etkinliğinin öncesi ve sonrasında bu turizm çeşidinin orman köyleri kalkınmaları üzerindeki etkilerinin ölçümü için sosyo-ekonomik ölçütleri ortaya koyma amacıyla yapılan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

1. Ekoturizm etkinliğinin öncesine göre günümüzde hane başına kişi sayısında kayda değer önemli bir değişme meydana gelmemiştir. Yörede yaşanan mevcut sorunlar kısmında, köyden kente göç olayında etkili olan değişkenlerin geçerliliği değişmezken, yine de ekoturizm etkinliklerinin yavaş yavaş anlaşılmasıyla hane başına kişi sayısında bir değişim meydana getirdiği söylenebilir. Yani az da olsa nüfusun belli kısmının göç etmesini engellediğini ve kentten köye geri dönüşün meydana geldiği ifade edilebilir.

2. Ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilere sorulan “Ekoturizm çalışmalarına katılmanızdaki en önemli 3 amaç nedir” sorusu ile ilgili bulgularda cevaplar genellikle; yeni iş imkânlarının oluşturulmasına fırsat sağlamak ve yörenin kültürel ve sosyal yönden gelişmesine katkıda bulunmak ve en önemlisi gelirlerini yükseltmek cevaplarını verdikleri tespit edilmiştir. Bu durumda denilebilir ki; bu üç cevap da ekoturizmin yöre halkına fayda sağlamıştır. Ayrıca ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin ekoturizm etkinliklerine katılımları sonucunda kısmen de olsa beledikleri sonuçları elde ettikleri söylenebilir.

3. Ankete katılan kişilere sorulan ”Ekoturizm etkinliklerine katılmanızda kili olan en önemli değişken nedir?” sorusuna şıkların yoğunluğuna, “en fazla belli bir süre sonra ekoturizm etkinliğinde bulunanların gelirlerinde bir artış olmasıyla çalışmalara katıldım” cevabı verilmiştir. Bu da gösterir ki, ekoturizm etkinliğindeki kişilerin önceden ekoturizm etkinliklerine şüphayle yaklaşmış; ama bu düşünce zamanla ortadan kalkmıştır.

4. Ekoturizmin gelişmesine katkıda bulunmak ve ek gelir temin etmek amacıyla uğraşılan faaliyetlerin neler olduğuna dair alınan sonuçlarda, bölgede geçmişten beri faaliyet halinde olan arıcılığın daha da yaygınlaştığı ve pansiyonculuğun

yapıldığı ortaya çıkarılmıştır. Ekoturizm bağlamında gelir yaratması düşünülen çeşitli gelir kalemlerinin işlerlik kazanmadığı (reçel ve marmelat ürünleri, hediyelik eşya yapımı, yöreye has folklorik özellikler vb.) ve bu çeşitli gelir kalemlerine yönelik olarak eylem planlarının yapılması gerektiği söylenebilir. Daha farklı gelir kalemleri yaratılarak çeşitlilik sağlanmalıdır.

5. Yörede yaşanan mevcut sorunlar günümüzde de hala devam etmektedir. Ancak bu sorunların öncesine göre, günümüzde ekoturizmde meydana gelen gelir artışına bağlı olarak yüzdelerinde bir azalma olduğu görülmüştür.

6. Ekoturizm etkinliklerinin öncesinde ve sonrasında ormanlardan yararlanma şeklinin kışlık yakacak odun ihtiyacının karşılanması olarak ifade edilmesine rağmen, bu miktarın öncesine göre yüzdelerinde azalma meydana geldiği gözlemlenmiştir. Bu durumda köylülere sağlanan dikili satışların uygulamasıyla, kışlık yakacak odun ihtiyacında azalma meydana geldiği söylenebilir.

7. Ekoturizm ile ilgili olarak yürütülen projeler ve çalışmalar hakkında günümüze kadar, bilgilendirme yoluna gidildiği anlaşılmaktadır. Ancak ekoturizm ile ilgili bu bilgilendirme yolunun ilk zamanlarda yeterli düzeyde olduğunu ama daha sonraları kişilerde bilinç artmasına koşut olarak, ilginin daha çok artmasına rağmen gerekli bilgilendirmelerin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bunun sonucunda, gerek proje yöneticileri gerekse etkinlik kapsamındaki kişiler, ekoturizmin ek gelir elde etmede yeterli bir etkisini gördükçe (fikirlerinde meydana gelen değişime rağmen yeterli bilgiye sahip olmadıklarından) ekoturizm etkinliğinin faaliyetleri yeterli düzeyde değildir. Bu durumda ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin çoğunluğu projenin başarılı olduğunu savunmasına rağmen, bir kısmı da başarısız olduğunu savunmuşlar ve bu başarısızlığın nedeni olarak da, tur düzenleyicilerinin etkin ve dürüst çalışmaması, çalışma karşılığı ücretin alınmaması ve paydaşlar arası dayanışmanın olmamasına bağlamışlardır.

8. Eğer bir yerde ekoturizm etkinliğinin etkin bir şekilde yapılması isteniyorsa, asıl mevzu fakir alanlara daha çok nüfus edilebilmesidir. Ancak özellikle Uğur ve Maral köylerine ulaşımın zorluğundan kaynaklanan nedenlerle, gerekli haberleşmenin sağlanamadığı görülmektedir. Bu da, diğer köylerle bu köyler arasında gerekli iletişimin yoksunluğundan dolayı ekoturizm etkinliğinin daha verimli düzeyde gerçekleşemediği görülmektedir. Denilebilir ki; ekoturizm etkinliklerinde öncelikli olarak kişiler arasında uyumun yokluğu göze çarpmaktadır. Bu da kişiler arasında bir

sıkıntıya yol açmaktadır. Sıkıntı oluşturan nedenler arasında ekoturistlerden yana bir şikâyet yoktur ama köyler ve kişiler arasında yeterli uyumun olmayışından kaynaklanan bir iletişim eksikliği yaşanmaktadır.

9. Ekoturizm bağlamında köylere gelecek olan ekoturistler için denilebilir ki, köy halkının kendisinin bile zor şartlarda yaşadığı evlerde ekoturistlerin ağırlanması çok zor görünmektedir. Köylerde halk kendisine yeten, kapalı bir ekonomi ile varlığını sürdürmektedir.

10. Ekoturizm etkinliği kapsamında gelecek ekoturistler için kalacakları pansiyonlar ve gezecekleri yerler hakkında tam bir bilgilendirme yapılmadığı gözlenmiştir. Bazı alanlarda yer alan pansiyonlar çok güzel manzaralara sahip olmasına rağmen gerekli tabela veya bilgilendirme olmayışından dolayı, gelen ekoturistlerin bu tür yerleri göremeden gittikleri belirtilmiştir.

11. Köylüler henüz kendi gelişimleri açısından en iyi bildikleri tarım ve az da olsa hayvancılık alanında planlar yapmaktadırlar. Ancak ekoturizm konusunda zamanla fikirlerin de meydana gelen değişmeler koşut olarak bilgilenen köylülerin, ekoturizmi bir kalkınma seçeneği olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Ancak, yine de katılım yeterli düzeyde değildir.

12. Zorlu doğa şartlarında yaşayan Camililerin, sebze üretimlerini henüz kendi ihtiyaçlarını karşılayacak düzeylerde yaptıkları söylenebilir. Arıcılık faaliyetlerinin yaygın olmasından dolayı, tarımsal faaliyetlerde kimyasal gübre kullanılmamaktadır. Buna dayalı olarak, yörede organik tarım yapılmaktadır. Ancak bu konuda belgelendirme (sertifikalandırma) olgusu henüz tam olarak yerleşmemiştir. Araştırma alanında bu olgu ile çalışmaların yapılması halinde ekoturizm etkinliklerinden köylülerin daha çok gelir elde etme fırsatına sahip olabileceği söylenebilir.

13. Sebze, konserve, reçel-marmelat yapımı, pekmez yapımı konusunda pazarlamanın ticari anlamda etkin çalışmaların hız kazanmadığı, bu konuda tam bir bilgilendirmenin olmadığı ve çeşitliliğin ne şekilde sağlanabileceğine dair bilgilendirmenin bulunmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Ancak yine de bu tür ev ürünleri imalatlarından, henüz çok az miktarlarda bile olsa, bir gelir elde etme imkânı bulunduğu söylenebilir. Var olan bu ürünlerin farklılaştırma yoluna gidilmesi ve geliştirilmesiyle gelir elde etmenin daha farklı yolları bulunabilir. Aslında ekoturizm etkinliğindeki kişilerin ev ürünleri imalatı ile ilgili gerekli bilinç henüz oluşmamıştır.

Bu yönden Camili’de büyük bir potansiyel oluşturan sebze tarımının organize edilmesinin yörenin kalkınma dinamiklerinden biri olabileceği söylenebilir. Yörede tarihi süreç içinde “ev ekonomisinin” hayvancılığa dayalı olmasına rağmen, bugünkü şartlarda göç olgusu, yörede yaşanan mevcut sorunlar kapsamında eğitim-sağlık sorunları, hayvancılıktan elde edilen ürünlerin pazarlama imkânsızlıkları ve ulaşım sorunu eklenince hayatın da bu havzada bir “nevi” yok olduğu ifade edilmiştir.

14. Araştırma alanında kırmızı benekli doğal alabalık türü bulunmaktadır. Ancak araştırma alanında uygulanmakta olan HES projeleri neticesinde, kırmızı benekli doğal alabalık türünün yaşama alanları sekteye uğramaktadır. Bu türlerin üretimi için yavaş da olsa değerlendirmeye ve korunmaya tabi tutulması gerektiği söylenebilir.

15. Araştırma alanında ağaç işleme ürünlerinin ileri örnekleri mevcut olduğu söylenebilir. Araştırma alanında sepet, çanak vb. gibi ürünler kolayca üretilmelerine rağmen bunlar tam anlamıyla pazar payı oluşturmamıştır. Bu tür ağaç işlerinin zenginleştirilip ve çeşitli maketler yapılmaya başlanmasıyla bir pazar payı oluşturulabilir. Araştırma alanında Kafkas Bölgesi ezgi ve halk oyunlarının bütün karakteristik özelliklerine rastlanmaktadır. Bu karakteristik özelliklerin doğru bir tanıtımı ve destekleme yoluyla geleneksel el sanatlarının da devamlılığını sağlama yoluna gidilmelidir.

16. Ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin hayat standartlarını; eşya kullanımı, beyaz eşya-lüks tüketim malları değişimi açısından olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu da ekoturizm etkinliğinin kalkınma üzerinde olumlu etkisi olduğunu gösterebilir.

17. Ekoturizm etkinlikleri öncesinde her türlü yakıt ihtiyacı için sadece odun ve çok az miktarda tüpgaz kullanan köylü ile ekoturizm etkinliklerinin yapılmasıyla kişilerin gelirlerinin artması sayesinde, tüpgaz kullanımının artmasıyla çevre ormanlardan plansız yararlanmadan azalma sağlandığı söylenebilir.

Ülkemiz, barındırdığı kırsal nüfusun miktarı hala toplam nüfusun oranına göre yüksek olması nedeniyle, kırsal kalkınma bu denli önemlidir. Kırsal alanların yani dolayısıyla orman köylüsünün kalkınmasını sağlamada örgütlü ve dayanışma içerisinde hareket edilmesi bir gerekliliktir. Bu gereklilik ile, kırsal alanda ekoturizm uygulamaları bir amaçtan ziyade bir araç konumu niteliğinde olmaktadır.

4.2. Öneriler

Artvin ili Camili havzasında da ekoturizm etkinlikleri için tespit edilen bu sonuçlardan hareketle yukarıda ifade edildiği gibi, pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Gerek ülke genelinde ekoturizm etkinlik çalışmaları, gerekse ormancılık açısından orman köylerinin kalkındırılması, orman köylerinde yaşanan sorunlar ve araştırma konusu olan ekoturizm kavramı ile ilgili karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak dikkate alınması gereken öneriler şunlardır:

1. Ekoturizm etkinliğine bakış açısı, “kırsal yoksulluğu azaltmada, göçü önlemede ve ek gelir elde etmede bir amaçtan ziyade bir araç konumundadır” şeklinde değiştirilmelidir. Şöyle ki, nüfus büyüklüğü arttıkça kişilerin merak duyguları ile gezme-görme istekleri de arttığından, bir araç olarak ekoturizm olgusu benimsetilecek ise, ekoturizmin sistemli çalışması için devletin maddi ve manevi desteği, etkin bir rol oynamalıdır. Aynı şekilde, ekoturizm etkinlikleri siyasi bir araç değil, ekonomik sosyal ve kültürel kalkınma aracı olarak görülmelidir.

2. Araştırma alanında çalışmanın gerekçelerinden biri de, bölgenin Biyosfer Rezerv Alanı olarak kabul görülmesidir. Bu tür yerler biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik kalkınma ve kültürel değerlerin korunmasına dönük uygulamaların denendiği, seçildiği, sunulduğu ve geliştirildiği alanlar olarak bu özelliğin sürekli bir şekilde korunması gereklidir. Bu özelliğini koruması için geniş tedbirlerinin de alınması gereklidir. Ekoturizm etkinliğini sadece orman köylüleri için ekonomik bir ölçüt gibi değerlendirmek yerine ekolojik açıdan da değerlendirmek gerekir. Bu bağlamda bitki çeşitliliğine, tarihi ve kültürel kaynaklarına da önem verilmelidir. Söz konusu kaynakların daha iyi korunabilmesi için çalışma alanını (hem bitki hem de hayvan çeşitliliği açısından) daha iyi tanıyan iyi eğitilmiş yerel rehberlere ihtiyaç vardır. Ayrıca elde bulunan kaynakların hepsine yönelik “denetim mekanizmaları” oluşturulmalıdır.

3. Ekoturizm etkinliklerinin sürdürülebilir gelişmesi için bütün kaynakların verimli kullanımının devamı da sağlanmalıdır. Bu kaynaklar içerisinde önceden orman köylüsünün geçimini sağlayan hayvancılık kaynağını, azalmasına rağmen, daha da etkin hale getirmek gereklidir. Yapılacak çalışmada öncelik ekoturistlerin ihtiyaçlarından ziyade orman köylüsünün ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmalıdır. Bu sayede ekoturizm tüm kaynakların uygun kullanımını vurgulayarak orman köylüsünün ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerinin karşılanması ile orman köylüsünün

gelişmesini ön plana çıkarmaktadır. Böylelikle ekoturizm sayesinde yörede yok olmaya yüz tutan hayvancılıkta gelişme sağlanabilecektir. Ekoturizm etkinliklerinden sonra, hane başına gelirlerde artış meydana gelmesi ile hayvan sayısının azalmasına rağmen, daha verimli hayvan cinslerinin satın alındığı söylenebilir.

4. Pansiyonculuğun % 20 ile sınırlı olmasının nedeni ise, tam donanımlı pansiyon evlerin yer almayışı veya böyle evlerin çok uzak yollarda bulunuşu, gerekli tabela ve bilgilendirme olmayışıdır. Halkın bölgeye gelen ekoturistlerden daha fazla gelir elde edebilmesi için gelen kişilerin orman köylüsüne ait pansiyonlarda kalmaları sağlanmalıdır. Bu yüzden pansiyonların sayısı daha da artırılmalıdır. Ekoturizmin başarısı, yerel girişimlerin çokluğuna bağlıdır. Ekoturizm etkinliklerinde ne kadar küçük ölçekli girişimci olursa, doğal olarak yerel halkın ekoturizm etkinliklerinden faydalanma oranı da o oranda artacaktır. Ekoturizm etkinliklerini korumak ve verimliliğini arttırabilmek için yerel halkın yaptığı etkinliklere bir ilave değer ekleyebilmenin yollarını aramak gerekir: Yerel halka aşçılık, menü hazırlama, yöresel yemek yapmak gibi konulara yönelik daha çok mesleki eğitim kursları verilmelidir. Çünkü araştırma alanında pansiyon tarzı işletmeler çoğaldıkça ekoturizm etkinliğinin genişlemesi de o oranda fazla olabilecektir.

5. Yoksunluk yaşadığımız çağın en önemli sorunların başında yer almaktadır. Bu sorunların oluşmasında asıl etkenin “eğitimsizlik” olduğu söylenebilir. Camili yöresinde kırsal alanlarda yaşayan orman köylüsünde kırsal yoksulluk had safhadadır. Bu alanlarda orman köylüsünü ekoturizmin ne olduğu konusunda eğitmek, bu yönde bir düşünce düzeneğini yerleştirmek gereklidir.

6. Ekoturistlerin de gidecekleri alan ile ilgili bilgi verilmelidir. Böylelikle gezecekleri yerler hakkında ne tür kurallara uyması gerektiğini bilerek, çevre üzerindeki tahribat daha az olabilecektir. Ekoturistlere buldukları alanla ilgili tanıtım yapılmalı ve broşürler verilmelidir. Ekoturizm etkinliği kapsamında gelecek ekoturistler için kalacakları pansiyonlar ve gezecekleri yerler hakkında tam bir bilgilendirme yapılmadığı gözlenmiştir. Bazı alanlarda yer alan pansiyonlar çok güzel manzaralara sahip olmasına rağmen gerekli tabela veya bilgilendirme olmayışından dolayı gelen ekoturistlerin bu tür yerleri göremeden gittikleri belirtilmiştir. Tabelalar, alternatif gezi güzergâhları, farklı giriş noktaları ekoturistlerin kullanımı için önemlidir.

7. Camili Havzası'nın tanıtımı ve reklâmı aşamasındaki etkinliklerin yeterli düzeyde yapılmadığı göze çarpmaktadır. Bu etkinliğin az olması ekoturistlerin araştırma

alanı ile ilgili çok kısıtlı bilgilendirme yoluyla yöreyi ziyaret ettikleri göze çarpmaktadır. “Saklı Cennet” olarak bilinen bu alanın daha çok tanıtım ve reklâmının yapılması ile kişilerin akıllarında devamlı kalıcılığını sağlayabilme yollarını bulmak gereklidir. Bu hususta ekoturizmin daha iyi gelişebilmesi için hem ulusal hem de yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Bütün Camili havzasındaki köylüler tek bir çatı altında birleşmelidir. Böylelikle yöre halkı da kendi geleceklerini tayin etme ve yönetebilme hakkını kullanarak ekoturizmin geliştirilmesine de katkıda bulunabilir. Ekoturistlerin dışardan acentalarla anlaşmalı olarak gelmemesi ve bölgenin pazarlanması için daha çok teşvikler yapılmalıdır. Bu sayede yeni teşvikler geliştirerek kültürünün tanıtılmasına imkân verilip böylelikle bazı yeni iş alanları sağlanıp çeşitlilik yaratılabilir.

8. Ekoturizm etkinliklerinin gitgide artmasıyla köylerde doğal olarak enerji, su ve diğer kaynakların tüketim oranında da hızlı bir artış meydana gelmektedir. Bu nedenle kirlilik ve atık madde sorunu da yaşanmaktadır. Bu tür olumsuz sorunların daha da fazla artmaması için ve kaynakların doğru ve etkin bir şekilde yönetilmesi gereklidir. Bunlara altyapı yetersizliği de eklenince, ekoturistlerin daha uzun süre kalmaları veya buraya bir daha gelmeleri güçleşebilir. Maalesef ekoturizm etkinliklerinin yaşanan çevre üzerindeki olumsuz etkileri görülmeye başlanmıştır.

9. Ekoturizm etkinliklerinin yönetimindeki kişiler ve köylüler arasında oluşan veya oluşması muhtemel sorunların ve anlaşmazlıkların giderilmesi suretiyle, paydaşların ekoturizm etkinliklerine daha istekli ve daha inançlı katılımları sağlanmalıdır. Çünkü orman köylüsünün gönüllü olması önde gelen koşullardan biridir. Ekoturizm etkinlikleri sonucunda elde edilmesi beklenen fayda, orman köylüsüne anlatılmalıdır. Hatta bu anlatım işi sadece ekoturizm etkinliklerin ilk alanda etkinlik kazanacağı zamanda değil, etkinliği kazandığı zamandan sonra da anlatılmalıdır. Çünkü ekoturizm etkinlik çalışmaları sonucu oluşacak güven, kişilerde zamanla kazanılmaktadır. Orman köylüsü ile projeyi yürüten kişiler arasında dayanışma olmalıdır.

10. Gelişen teknolojide bacasız sanayi olarak nitelendirilen turizm de bir seçenek olarak oluşturulan doğaya saygılı ve yerel halkı koruyup gözetleyen ekoturizm için yatırım yapılmalıdır. Ancak burada ekoturizme yatırım denilirken herşeyi ile asıl bu etkinliği gerçekleştiren ormanı koruyan ve gözetten orman köylüsüne yatırım yapmak gerektiği söylenebilir. Özellikle ekoturizm etkinliklerinde kişiler arası ilişkilerin

geliştirilmesi için gerekli teşvik, teknik ve mali destek sağlanmalıdır. Yoksa günden güne gelişme gösteren turizm sektöründe bireyin hiçbir öneminin kalmayacağı söylenebilir.

11. Ekoturizm etkinliklerinde denetim sorunu için merkez bir birimin oluşturulup çözüme kavuşturulması gereklidir. Bunun için, merkez birimindeki denetim kurullarının bilinçli kişilerden oluşturulması veya denetim kurullarındaki kişilerin eğitilmesi gerekmektedir.

12. Ekoturizm etkinliği kapsamındaki kişilerin de kendi bünyesinde mutlaka bağımsız denetim sistemi kurmaları gereklidir. Kurulu bulunan denetim sistemlerindeki yetersizlikler de giderilmelidir. Tur ve kuruluşlar ile, ekoturizm alanlarını denetleyebilmek, gerektiğinde yeni çözümler üretebilmek amacıyla hem sivil toplum örgütleri, hem de idari birimler tarafından denetim mekanizması oluşturulmalıdır. Çünkü uzun vadede denetim yoksa ekoturizm etkinliğinin olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkilerinin çok fazla olacağını göz ardı edilmemesi gereklidir. Bu yüzden, doğa ve onu temsil eden kişiler olan orman köylüleri, ana ilkelere idarecilerle birlikte karar vermeli, işin icraatı ve idari sorumluluğunu bu konuda yetiştirilmiş, uzmanlaşmış kişilere bırakılmalıdır. Ancak denetim mekanizmaları oluşturulurken, en başta idarecilerin ve orman köylülerinin ortaklaşa bir ahenk içinde, temelini karşılıklı güven ve sevgiyle oluşturdukları bir işbirliğine dayanan sistem, en verimli ve kalıcı formül olarak görülebilir.

13. Ekoturizm etkinliklerinin ilk kabul edildiği yıllarda bilgilendirme eksikliği ve ekoturizmin ne olduğunun tam olarak anlaşılmasından ötürü şüphelerin çokluğu, katılımın yeterli düzeyde olmasını engellemiş görünmektedir. Ancak bu fikirler zamanla değişime uğramıştır. Ekoturizm etkinliklerinin gelişmesi ile orman köylüsünün bilgi düzeyinin artması ile birlikte işgücü ve gereç kullanımını da teşvik ettiği görülmüştür. Ekoturizm etkinlikleri sonucunda elde edilmesi beklenen fayda, orman köylüsüne anlatılmalıdır. Böylelikle yeterli bilgilendirme ve işgücünün de kullanılması ile topluma ekonomik fayda sağlayıp yerel ekonomisi için yüksek bir çoğaltan etkisi olduğu söylenebilmektedir.

14. Köylüler henüz kendi gelişimleri açısından en iyi bildikleri tarım ve az da olsa hayvancılık konusunda plânlar yapmaktadırlar. Ancak ekoturizm konusunda zamanla fikirlerinde meydana gelen değişimler sonucunda köylülerin, ekoturizmi bir kalkınma seçeneği olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Ancak yine de katılım yeterli

düzye değildir. Bu katılımın daha da etkili sonuçlar oluşturabilmesi için yüksek düzeyde katılım gereklidir. Katılım ne kadar yüksek olursa köylülerde güven duygusu o kadar çok gelişmiş olmaktadır. Bunun için köylülerle “güven” duygusunu oluşturabilmek adına duygudaşlık (empati) yeteneğinin geliştirilmesi gereklidir. Bu sayede hem gelirlerin dışarı sızması engellenmiş olabilecek hem de yaban hayatı ve diğer önem teşkil eden doğal kaynakların da korunması açısından bilgi birikimini sağlayabilecektir. Bu tür etkinliklerin doğrudan veya dolaylı olarak “kamu ciddiyeti” içinde gerçekleşmesi gerektiği söylenebilir.

15. Ekoturizm etkinlikleri için etkin eğitim programları olması gereklidir. Özellikle kırsal kesimde yaşayan halkın muhakkak eğitim ve öğretimine gereken önem verilmelidir. Ekoturizmin geliştirilip yönetilmesi için “eğitim faaliyetleri bir ön koşuldur” denilebilir. Dışarıdan destek almadan önce kişinin bu etkinlik konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Kişi ne yaptığına dair kendi bünyesinde bir fikir oluşturabilmeli ki herkes kendine düşen görevi bilinçli bir şekilde yapmış olsun.

16. Orman köylerini kalkındırmak, göçü önlemek, kaynak kullanımında ve amaçlara ulaşmada etkenlik sağlamak, orman kaynaklarının zarar görme sürecini durdurmak ve dolayısı ile ormancılık faaliyetlerini ve ekoturizm etkinliklerini başarılı kılmak için, tek bir gücün denetiminde ve eşgüdümünde örgütlenmesi gereklidir.

17. Ekoturizm etkinlikleri kapsamındaki kişilerle yapılan anket çalışması neticesinde sorulan açık uçlu sorularda; yeterli ve kaliteli tesis eksikliği, yeterli alt yapının olmaması gibi sorunlar olduğu belirtilmiştir.

18. Ekoturizm dört mevsime yayılmalıdır. Camili de yaz mevsiminin kısa olması, turizm sektörü açısından bir olumsuzluk gibi gözükse de, seçenekli turizm imkânları ile ekoturistlerin araştırma alanını farklı mevsimlerde tercih etmeleri sağlanıp daha uzun kalabilmeleri sağlanabilir.

19. Araştırma alanındaki sanat ürünlerinin, turizmin gelişmesiyle birlikte öz değerlerini koruyarak, sanatsal etkinliklerin temelinde yöre kültürünün yer alması gereklidir. Örneğin yöreye özgü halk oyunları, el sanatları, müzik ve yerel kıyafetlere özgü sunumlara yer verilmeli ve bunlarla ilgili etkinlikler, şenlikler düzenlenmelidir.

20. Araştırma alanında ekoturizm etkinliklerine katılımın artmasıyla ve hayat koşullarının zorlaşması neticesinde orman köylülerinin hayvancılığa verdiği önem azalmaktadır. Ekoturizm etkinlikleri uygulamadan kaldırılırsa, bütün gelir kaynaklarını ekoturizm etkinliklerine yönelten orman köylülerinin geçimini nasıl sağlayabilecekleri

bir muamma haline gelecek ve göç olgusu göreceli olarak daha yoğun bir şekilde yaşanacaktır. Bu olumsuz durum özellikle yerel halkı, daha sonra da ülke ekonomisini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu yüzden araştırma alanında hayvancılığı arttırmaya dair tedbirler alınıp, hayvancılığı azaltan etkenler açığa çıkarılmalı ve buna göre çözüm yolları bulunmalıdır. Aslında çalışma alanında yaşayan orman köylülerinin sadece hayvancılığı değil mevcut tüm geleneklerin ve yaşam biçimlerin olduğu gibi devam ettirilmeleri gereklidir.

5.KAYNAKLAR

- Ahipaşaoğlu, S. ve elttek, E., 2007. Sürdürülebilir Kırsal Turizm, Ankara: Gazi Yayınları
- Akıllı, H., 2004. Ekoturizmin Sosyo-Kültürel, Ekonomik, Yönetmel ve evresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi: Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Akın, H. M., 2006. Türkiye’de Sürdürülebilir Ekoturizmin Gelişimi; Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Akpınar, S., 2001. Türkiye’nin Turizm Merkezlerinde Ekoturizm Yaklaşımları, Ankara,
- Akşit, S., 2007. Doğal Ortam Duyarlılığı Açısından Sürdürülebilir Turizm, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23, 441-460.
- Altan, ř., 2006. Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Niğe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğe.
- Altanlar, A., 2007. Akçakoca Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Amaç, B., 2003. Bartın’ın Ekoturizm Olanakları, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Anomim, 2000. Türkiye’deki Korunan Alanlarda Sürdürülebilir Kalkınma İçin Bir Araç Olarak Turizme Stratejik Yaklaşım Camili Biyosfer Rezerv Alanı Taslak Sürdürülebilir Turizm Gelişim Stratejisi, GEF-II Biyoloji eşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Camili Bölgesi Sosyal Değerlendirme Raporu ve GEF Proje Belgeleri
- Anomim, 2006. World Ecotourism Summit Quebec City, Canada, 19-22 May 2002 Find Report
- Avcıkurt, C., 2003. Turizm Sosyolojisi, Balıkesir Detay Yayıncılık.
- Barkin, D., 1996. Ecotourism: A Tool for Sustainable Development in an Era of International Integration?, Yale F/ES Bulletin no. 99 in The Ecotourism Equation: Measuring the Impacts
- Baştanlar, D., 2001. Ekoturizmin Göksu Deltası Örneğinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baykan, E., 2007. Turizmin Yerel Kültür Üzerindeki Etkilerinin Yöre Halkı Tarafından Algılanması (Ürgüp Yöresine Yönelik Bir Uygulama), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Behrenfeld, S.M., 2003. Evaluating Monitoring Practices of Community-Based Ecotourism Projects, The Faculty of The Department of Environmental Studies, Master Thesis, San Jose State University, San Jose, California.
- Bekiroğlu, M., 2008. Uçmakdere'nin (Tekirdağ) Doğal ve Kùltürel Özelliklerinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Berle, P.A., 1990. Two Faces of Ecotourism, Audoban, 92,
- Beyhan, Ş., 2004. Kùltürel Süreklilik ve Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Kavramsal Modeli: Pamukkale Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Blamey, R.K., 2001. Principle of Ecotourism, The Encyclopedia of Ecotourism, New York: Cab International.
- Boo, E., 1991. Planning for Ecotourism, Parks, 3, 4-9.
- Boonzaier, E., 1996. Local Responses to Conservation in The Richtersveld National Park South Africa, Biodiversity and Conservation 5, 307-314
- Bozok, D., 2004. Ekoturizm ve Kaz Dağlarında Bir Uygulama, I. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, Balıkesir, 434-454
- Campbell, L., 1999. Ecotourism in Rural Developing Countries, Annals of Tourism Research, 26
- Carrier, J.G. ve Macleod, D., 2005. Bursting The Bubble: The Social-Cultural Context of Ecotourism, Oxford Brookers Indiana Universities, University of Glasgow
- Ceballos-Lascurain, H., 1983. The Future of Ecotourism, Mexico Journal, January, 13-14.
- Çakılcıoğlu, M., 2002. Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin; Sürdürülebilir Turizm, 10. Ulusal Bölge Bilimi/ Bölge Planlama Kongresi,
- Dasenbrock, J., 2002. The Pros and Cons of Ecotourism in Costa Rica, TED Case Studies Number 648, January,
- Daşdemir, İ., 2002. Türkiye'de Ormancılık Sektörünün Özellikleri, Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi, 6.
- Demir, C. ve Çevirgen, A., 2006. Turizm ve Çevre Yönetimi: Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Demir, C.ve Çevirgen, A., 2006. Ekoturizm Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Denizer, D., 1992. Turizm Pazarlaması, Ankara Yıldız Matbaacılık Sanayi, Ankara.

- Dilek, F. ve Şahin, Ş., 2002. Çevre Duyarlı Turizm Uygulamaları: Yeşil Otelcilik ve Ekoturizm, Kırsal Çevre Yıllığı, 97-116
- Dowling, R.K., 1997. Global Ecotourism: A Report on "World Ecotour"97, The First World Congresses and Exhibition on Ecotourism Rio De Janeiro, Brazil,
- Dowling, R.K.ve Fennell, D.A., 2003. The Context of Ecotourism Policy and Planning: Cabı Publishing, Oxon, 1-20
- Dönmez, S., 2008. Akdağ Tabiat Parkı'nda Ekoturizm, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- DPT, 2001. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayın No: 2531, ÖİK Yayın No: 547, Ankara
- Drumm, A. ve Moore, A., 2002. Ecotourism Development A Manual for Conservation Planners and Managers, Publications for Capacity Building, The Nature Conservancy, Worldwide Office, 4245 North Fairfax Drive, Arlington VA 22203, USA.
- Eagles, P.F., 2002. Trends in Park Ecotourism: Economics, Finance and Management, Journal of Sustainable Tourism 10, 32-53.
- Edmonds, J. ve Leposky, G., 1998. "Ecotourism and Sustainable Tourism Development in Southeast Asia" Tourism and Hotel Industry in Indo-Chino& Southeast Asia: Development, Marketing and Sustainability, Third International Conference, June, Phuket, Thailand, 1-7,
- Erdoğan, N., 2003. Çevre ve (Eko)turizm, Erk Yayınları, Ankara.
- Erkut, F.Ç., 2005. Ekoturizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi ve Madran Dağı'nın İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Geray, U., 1998. Ulusal Çevre Eylem Planı, Orman Kaynaklarının Yönetimi, Devlet Plânlama Teşkilâtı Yayını, Ankara
- Goodwin, H., 2002. Contribution of Ecotourism to Sustainable Development in Africa, Seminar of Planning, Development and Management of Ecotourism in Africa Regional Preparatory Meeting For The International Year of Ecotourism
- Gökdeniz, A. Çeken, H. ve Erdem, B., 2003. Turistlerin Değişen Seyahat Eğilimleri ve Sürdürülebilir Turizm Politikaları Çerçevesinde Ekoturizmin Pazarlama Olanakları, Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı
- Gönenç, S., 1995. Sürdürülebilir Turizm İçin Bir Örnek: Yayla Turizmi Planlama Yaklaşımı, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Önü Kollokyumu, MSÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, 412

- Gülçubuk, B., 2006. Uluslar arası Tarım Politikalarının Kırsal Yoksulluk Üzerine Etkileri, Ulusal Tarım Kurultayı, Kasım, Ankara.
- Hall, C.M., 1998. Sustainable Tourism, Prentice Hall
- Hoşcan, N., 2008. Orman Köylerinde Doğal ve Kültürel Değerlerin Ekoturizm Etkinliklerinde Kullanılması: Bolu İli Mudurnu İlçesinde Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İçöz, O., 1996. Turizm İşletmelerinde Pazarlama, Anadolu Yayıncılık, Ankara.
- İçöz, O., 2006. Turizm Ekonomisi, Turhan Yayıncılık, Ankara.
- İge, P. ve Tavmergen, E., 1999. Çevre Korumasına Yönelik Turizm Uygulamaları: Yeşil Otelcilik, Doğa Turizmi ve ISO 14000, Turizmde Seçme Makaleler, İstanbul, 9-15.
- İnan, Ç., 2007. Yıldız (Istranca) Dağları ve Çevresindeki Floradan Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma ve Ekoturizm Amacıyla Yararlanma Olanakları, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Kahraman, N., 1994. Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm, I. Turizm Sempozyumu, DEÜ Yayınları, Kasım, 137-145
- Kahraman, N. ve Türkay, O., 2006. Turizm ve Çevre, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kalaycı, Ş., 2006. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, Ankara
- Kalem, S., 2001. Doğal ve Kültürel Değerlerin Korunabilmesi İçin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde Bir Yöntem Yaklaşımı ve Kastamonu İli Kıyı Bölgesi ve Yakın Çevresinde Uygulanması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kerry, B.G., 1992. Tourism Alternatives: "Potentials and Problems in The Development of Tourism", Journal of Travel Research, University of Pennsylvania Press, 52,34.
- Keszi, J., 1998. Formulation of an Ecotourism Policy Framework for Manitoba, Master Thesis, Winnipeg, Manitoba, Canada.
- Lim, C. ve Mclae, M., 2004. Ecologically Sustainable Tourism Management, Scholl of Tourism and Hotel Management, Griffith University, PMB 50 Gold Coast mail Centre, Queensland 9726, Australia.
- Liu, C., 2000. Ecotourism, Economics and The Environment: Observations From China, Journal of Travel Research, 6, 2
- Mansuroğlu, S., 2006. Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 19, 1, 35-46.

- Nepal, K., 2000. Tourism in Protected Areas The Nepalese Himalaya, Annals of Tourism Research, 27
- Nilsson, N.O., 2006. Rural Development Through Ecotourism, Ekoscandica, Vttsjü, Sweden
- Orhan, T., 2008. Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Sınıflandırılması, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Oruç, O., 2004. Bir Alternatif Turizm Türü Olan Doğa-Atlı Spor Turizminin Kastamonu Örneği Üzerinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbey, F. R., 2002. Sustainable Tourism Development in Globalization Progress, Globalization and Sustainable Development, International Scientific Conference, Book:4, Varna/Bulgaristan 1-3, 135-150
- Öztaş, K. ve Karabulut, T., 2006. Turizm Ekonomisi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Pekçetinöz, B., 2006. Denizel Koruma Alanlarında Ekoturizmin Bir Segmenti Olarak Kuş Gözlemciliği Aktiviteleri ve İzmir Kuş Cennetinin Potansiyeli, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Pickering, C.M., 2007. Impacts of Recreation and Tourism on Plant Biodiversity and Vegetation in Protected Areas in Australia, Journal of Environmental Management, 791.
- Polat. A.T., 2006. Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Rahemtulla, Y.G. ve Wellstead, A.M., 2001. Ecotourism: Understanding Competing Expert and Academic Definitions, Infor Report, Canada.
- Rein, H., 2005. Ecotourism as a Market: Demands and Successes, İkinci Uluslararası Turizm, Çevre ve Kültür Sempozyumu, İzmir.
- Richards, G. ve Hall, D., 2002. Tourism and Sustainable Community Development, New York, 320.
- Ross, E.M., 1998. Community Integration in Ecotourism: A Comparative Case Study of Two Communities in Peru, Master Thesis, The Faculty of Graduate Studies of The University of Guelph, Canada.
- Şahin, M. ve Aksu, M., 2003. Sürdürülebilir Kalkınmada Turizmin Yeri ve Türkiye’de Sürdürülebilir Turizm Hareketleri, Standart Dergisi, 494, Ankara

- Şahin, S.H., 2007. Ulukışla İlçesi (Niğde) Doğal Kültürel Coğrafya Araştırmaları ve Ekoturizm Potansiyeli, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Şapcı, B., 2005. Edirne İli Keşan İlçesi Kuzey-Orta Saroz Bölgesinde Ekoturizm ve Agroturizm, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Tosun, C. ve Şahin, S.Z., 2006. "Gelişen ve Değişen Eğilim: Ekoturizm", 2. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, 20-22/ 4/ 2006 Bildiriler Kitabı, Balıkesir
- Türker, M.F. Öztürk, A. Pak, M. ve Durusoy, İ., 2002. Orman Kaynağından Geleneksel ve Çağdaş Yararlanma Şekilleri: Dünya ve Ülkemizdeki Durum, Kırsal Çevre Yıllığı, 30-56, Ankara
- Türker, M.F. Genç, C. ve Aydın Yeni, F., 2006. Beş Yıllık Kalkınma Planları Yardımı İle Ülkemiz Ormancılığının Sosyo-Ekonomik Kapsamlı Sorunları ve Bu Sorunları Doğuran Kök Sorunların İrdelenmesi, Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, Mayıs, Ilgaz, Çankırı, Bildiriler Kitabı, 527-539.
- URL-1, www.tarimsurasi.tarim.gov.tr/PDFLER/VIII.Komisyon.pdf, (03.04.2006).
- URL-2, tarimsurasi.tarim.gov.tr/PDFLER/VIII.Komisyon.pdf, (03.04.2006).
- URL-3, [www.orkoop.org.tr/uploads/.../Orkoop Tanitim Brosuru](http://www.orkoop.org.tr/uploads/.../Orkoop_Tanitim_Brosuru), (20.04.2009).
- URL-4, www.pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1034/1034-1.pdf, (26.03.2009).
- URL- 5, www.turizm.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx, (21.11.2009).
- URL-6, www.peopleandplanet.net . (06.02.2005)
- URL-7, www.isguc.org/arc_view.php?ex=222, (28.04.2004).
- Usta, Ö., 2001. Genel Turizm, Anadolu Matbaacılık, İzmir.
- Yalçınalp, E., 2005. Trabzon'da Bazı Turizm Merkezleri Ölçeğinde Yayla Turizminin Ekoturizm Kapsamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yalçın, G., 2007. Çiftlik İlçesi (Niğde) Doğal, Kültürel, Coğrafya Araştırmaları ve Ekoturizm Potansiyeli, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yılmaz, S., 2004. Serçeme Vadisinin Rekreasyonel Kullanım Potansiyelinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Yılmaz, H., 2008. Turizm Çeşitlendirmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye'deki Tatil Çiftliklerine Yönelik SWOT Analizi, Doktora Tezi, Afyon-Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yürük, E.Ö., 2002. Turizmin Geleceği: Ekoturizm, Ankara Üniversitesi, Çankırı Meslek Yüksekokulu Yayınları.
- Whelan, T., 1991. Nature Tourism, Managing for The Environment, Island Pres, California, 222
- WTO, 1998. Guide for Local Authorities on Developing Sustainable Tourism; World Tourism Organization, Madrid.

6.EKLER

EK 1: Anket Formu

BÖLÜM 1: GENEL SORULAR	
1. Yaşınız?	
2. İkamet ettiğiniz köy?	
<i>Ekoturizm Projesi/ Etkinliği öncesi</i>	<i>Ekoturizm projesi/ Etkinliği sonrası</i>
Sürekli ikamet ()	Sürekli ikamet ()
Geçici ikamet ()	Geçici ikamet ()
3. Hane halkı kişi sayısı?	
Ekoturizm etkinliği öncesi hane halkı kişi sayısı.....	
Ekoturizm etkinliği sonrası hane halkı kişi sayısı.....	
4. Ekoturizm etkinliği ile doğrudan ilgili hane halkı kişi sayısı?	
5. Cinsiyetiniz?	
6. Mesleğiniz?	
1. Çiftçi	
2. Memur	
3. İşçi	
4. Emekli	
5. Ev hanımı	
6. Öğrenci	
7. Diğer.....	
7. Öğrenim durumunuz?	
1. Okuma/yazma bilmiyor	
2. Okuma/ yazma biliyor ancak okul bitirmemiş	
3. İlkokul	
4. Lise	
5. Yüksekokul	
6. Üniversite	
BÖLÜM 2: EKOTURİZM	
(A) EKOTURİZM İLE İLGİLİ BİLGİ DÜZEYİ	
1. Sızce ekoturizm teriminin anlamı nedir?	
<i>Ekoturizm öncesi ne anlam ifade ediyordu? (Tek bir seçenek)</i>	
1. Doğayı anlayan ve anlatan turizm	
2. Çevre dostu turizm	
3. Hem çevreyi koruyan hem de yöre halkının refahını gözetten turizm	
4. Daha fazla gelir elde etme imkânı veren turizm	
5. Hem kendim hem de organizatörlerin daha fazla gelir kazanmasını sağlayan turizm	
6. Daha fazla üretim yapmaya imkan sağlayan turizm	
7. Yöre halkının kültürel değerlerini yansıtan turizm	
8. Hayat kültürümüze saygı duyan turizm	
9. Orman kaynaklarını koruyan ve gözetten turizm	
10. Toprağın verimliliğini sağlayan turizm	
11. Fikrim yoktu	
12. Diğer	
<i>Ekoturizm sonrası ne anlam ifade ediyor? (Tek bir seçenek)</i>	
1. Doğayı anlayan ve anlatan turizm	
2. Çevre dostu turizm	
3. Hem çevreyi koruyan hem de yöre halkının refahını gözetten turizm	

4. Daha fazla gelir elde etme imkânı veren turizm
5. Hem kendim hem de organizatörlerin daha fazla gelir kazanmasını sağlayan turizm
6. Daha fazla üretim yapmaya imkan sağlayan turizm
7. Yöre halkının kültürel değerlerini yansıtan turizm
8. Hayat kültürümüze saygı duyan turizm
9. Orman kaynaklarını koruyan ve gözeten turizm
10. Toprağın verimliliğini sağlayan turizm
11. Fikrim yok
12. Diğer.....
2. Bugüne kadar yörenizde TEMA vb. çeşitli STK' lar tarafından yürütülen ve aralarında ekoturizmin de yer aldığı uygulamalardan ne ölçüde haberiniz var?
1. Az düzeyde () 2. Orta düzeyde () 3. Yeterli düzeyde ()
3. Bugüne kadar yörenizde TEMA ve GEF-II gibi çevresel kuruluşların ekoturizme yönelik olarak yapmış olduğu projelerin yöre kalkınmasına katkılarını olumlu olarak nitelendirebilir misiniz?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
• Cevabınız evet veya kısmen ise nedenini kısaca açıkla mısınız?
• Cevabınız hayır ise nedenini kısaca açıkla mısınız?
4. Köyünüzde ekoturizm ile ilgili etkinliklerin ne zaman başladığına dair bilginiz var mı?
1. Evet () 2. Hayır ()
5. Ekoturizm etkinliğindeki proje içeriğinin teknik, idari ve parasal vb. gibi konuları hakkında bilginiz var mı?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
6. Bugüne kadar ekoturizmin öncesinde ve sonrasında ekoturizm ile ilgili doğrudan eğitim ve yayım hizmetleri oldu mu? Kaç kez?
1. Evet, birkaç kez () 2. Bugüne kadar bir kez () 3. Hayır ()
(B) EKOTURİZM ETKİNLİKLERİNE KATILIM
1. Ekoturizm etkinliklerine hangi yılda katılmaya başladınız?
2. Ekoturizm etkinliklerine katılmanızda etkili olan en önemli değişken nedir? (sadece bir seçenek işaretleyiniz)
1. Organizatörlerin sözleri
2. Radyo/TV/gazete
3. Arkadaşlarımdan fikri
4. Kendi isteğimle, ne olduğunu öğrenmek istedim
5. Belli bir süre sonra ekoturizm etkinliğinde bulunanların gelirlerinde bir artış olmasıyla çalışmalara başladım
6. Ekoturizmin yayın ve iletişim faaliyetleri sonucu çalışmalara katıldım
7. Diğer.....
3. Önem sırasına göre ekoturizm çalışmalarına katılmanızdaki en önemli 3 amacınız nedir?
• Gelirimi yükseltmek için
• Ürünümü daha iyi değerlendirebilmek için
• Hayvanlarımdan yem ve kendimin de yiyecek ihtiyacını daha kolay karşılayabilmek için
• Yöremizin kültürel ve sosyal yönden gelişmesine katkıda bulunmak için
• Turizmin gelişmesine katkıda bulunmak için
• Yeni iş imkânlarının oluşturulmasına imkân sağladığı için
• Ulaşım sorunlarına çözüm olabileceği için
• Eğitim/ sağlık sorunlarını çözebileceği için
• Doğal, arkeolojik ve tarihi alanların korunmasına katkıda bulunacağı için
• Orman kaynaklarının korunmasına katkıda bulunacağı için
• Bitkilerin çeşitliliğini sağlamaya devam edeceği için
• Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....
4. Ekoturizm etkinliklerine katıldıktan sonra bu amaçlarınız gerçekleşti mi?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()

5. Ekoturizmin gelişmesine katkıda bulunmak hem de ek gelir temin etmek amacıyla aşağıdaki faaliyetlerden hangisini veya hangilerini yapıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Pansiyonculuk
2. Katırla taşımacılık
3. Bal satma
4. Ekoturistlere rehberlik etme
5. El sanatları yapıp satma
6. Yöresel yemekleri pazarlama
7. Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....

(C) EKOTURİZM ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Sizce alanda yapılan ekoturizm çalışması başarılı mı?

1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()

2. Sizce ekoturizmin başarılı olmasının nedenleri nelerdir?

(Yalnızca 1. soruya evet, başarılı ve kısmen cevabını verenlere sorulacak)=birden fazla seçenek işaretlenebilir!

1. Paydaşlar arası dayanışmanın olması
2. Organizasyonların faaliyetler için maddi destek bulması
3. Tur düzenleyicilerinin etkin, dürüst çalışması
4. Çalışmalarda aktif bir görev üstlenmemiz, bizi yok saymamaları
5. Ürettiğimiz ürünlerin satılmasına izin verilmesi
6. Etkili bir pazarlama stratejisinin oluşturulması
7. Ekoturizm konusunda yeteri kadar bilgilendirilişimiz
8. Ulaşım sorunlarına çözüm getirilmesi
9. Sağlık sorunlarına çözüm getirilmesi
10. Çalışma karşılığı ücretin alınması
11. Kesimler arası çatışma yaşanmaması
12. Ormanlık alanlara zarar vermemesi
13. Organik fındık vb. ürünleri üretmek için yapılan bitki dikimlerin erozyon ve çığ önlemesi
14. İsteklerimizin dikkate alınması
15. Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....

(D) EKOTURİZMİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ

1. Yörenizde yaşadığımız mevcut sorunlar nelerdir? (Birden fazla cevap verilebilir)

<u>Ekoturizm öncesi</u>	<u>Ekoturizm sonrası</u>
Elektrik kesintisi	Elektrik kesintisi
Eğitim/sağlık sorunları	Eğitim/sağlık sorunları
Kışın yolların kapalı olması ve ulaşımın Gürcistan'dan sağlanması	Kışın yolların kapalı olması ve ulaşımın Gürcistan'dan sağlanması
Hayvancılık ve tarımdan elde ettiğimiz ürünleri pazarlama sıkıntıları vardı	Hayvancılık ve tarımdan elde ettiğimiz ürünleri pazarlama sıkıntıları
Tarıma elverişli toprağın azlığı	Tarıma elverişli toprağın azlığı
Köy yolu yetersizliği	Köy yolu yetersizliği
Elde ettiğimiz gelirler yeterli değildi	Elde ettiğimiz gelir yeterli değil
Diğer (varsa lütfen belirtiniz)	Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....

2.Sizce ekoturizm, yörenizde yaşadığımız mevcut sorunların çözümünde etkili olmuş mudur?

1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()

- Cevabınız evet veya kısmen ise nedenini kısaca açıkla mısınız?
- Cevabınız hayır ise nedenini kısaca açıkla mısınız?

3.Sizce köyden kente göç etme nedenleriniz nelerdir?

- Ekoturizm öncesi
1. Çocuklarımızın daha iyi eğitim imkânlarına kavuşabilmesi için
 2. Daha iyi gelire sahip olabilmek için
 3. Ulaşım da yaşadığımız sıkıntılardan dolayı
 4. Daha iyi hayat koşullarına sahip olabilmek için
 5. İş imkânlarının daha çok olması

6. Tarıma elverişli toprak azlığı ve verimsizliği
7. Engebeli arazi yapısının varlığı
8. Ormanlardan sınırlı yararlanma
9. Erozyon, sel taşkın ve çığ oluşumu gibi tabii afetler
10.Sınırlı sosyal hareketlilik
11. Sağlık tesisi imkanlarının kıtlığı
12.Diğer(varsa lütfen belirtiniz).....
<i>Ekoturizm sonrası</i>
1. Çocuklarımızın daha iyi eğitim imkânlarına kavuşabilmesi için
2. Daha iyi gelire sahip olabilmek için
3. Ulaşımında yaşadığımız sıkıntılardan dolayı
4. Daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek için
5. İş imkânlarının daha çok olması
6. Tarıma elverişli toprak azlığı ve verimsizliği
7. Engebeli arazi yapısının varlığı
8. Ormanlardan sınırlı yararlanma
9. Erozyon, sel taşkın ve çığ oluşumu gibi tabii afetler
10.Sınırlı sosyal hareketlilik
11. Sağlık tesisi imkânlarının kıtlığı
12.Diğer(varsa lütfen belirtiniz)....

4. Sizce ekoturizmin Borçka-Camili karayolunun kalitesinin arttırılmasında bir etkisi olmuş mudur?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
• Cevabımız evet veya kısmen ise nedenini kısaca açıkla mısınız?
• Cevabımız hayır ise nedenini kısaca açıkla mısınız?
5. Sizce Borçka-Camili arasındaki ulaşım sorunlarına çözüm olarak nelerin uygulanması gerekir?
1. Ulaşımı kolaylaştırmak için yıllardan beri yapılacağı söylenen tünel yapılmalıdır.
2. Mevcut yolların onarımı sağlanmalıdır.
3. Diğer (varsa lütfen belirtiniz)
6. Ekoturizm etkinliği açısından düşünürsek, yörenizde yaşamış olduğunuz yol sorununun çözüme kavuşturulmasına ağırlık verilmeli midir?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
• Cevabımız evet veya kısmen ise nedenini kısaca açıkla mısınız?
• Cevabımız hayır ise nedenini kısaca açıkla mısınız?
7. Yörenizde yapılması düşünülen projeler kapsamındaki HES projeleri hakkında fikriniz nasıldır? Sizce bu projeler ekoturizmi nasıl etkiler?

(E) EKOTURİZMİN ORMAN VE DİĞER KAYNAKLAR İLE İLİŞKİSİ

1.Sizce bugüne kadar ekoturizmin yaşadığınız çevre üzerindeki en önemli olumsuz etkisi nedir?
1. Su kirliliği
2. Alandaki endemik bitkilerin koparılması ile ormanın tahrip edilmesi
3. Avlanmanın yasaklanması
4. Erozyon ve çığ
5. Dere ve göllerin kirlenmesi
6. Betonlaşma
7. Toprak ve bitki hasarı
8. Hava kirliliği
9. Atık madde sorunu
10. Arazi kullanım sorunu
11. Diğer

2.Bugüne kadar bölgeye gelen ekoturistlerin konaklama sürelerinin kısa olmasının nedenleri sizce nelerdir?		
1. Ekoturistlerin tur acenteleri ile antlaşmalı olarak gelmiş olmaları		
2. Sadece yılın belirli aylarında etkinliklerin yoğunlaşmış olması		
3. Gerekli yayın ve iletişim hizmetlerinin olmayışı		
4. Kesimler arası yeterliği işbirliği, güç birliği ve dayanışma bilincinin eksikliği		
5. Tanıtımın etkin bir şekilde yapılmamış olması		
6. Diğer (varsa lütfen belirtiniz)		
(F) EKOTURİZM İLE İLGİLİ KESİMLER ARASI İLİŞKİLER		
1. Ekoturizm etkinlikleri için gelen ekoturistler ile ilişkileriniz nasıl?		
1. İşim gereği doğrudan temas halindeyim		
2. Evimde misafir ediyorum		
3. Kişilerle sınırlı temas halindeyim		
4. Çok az ya da hiç ilgim yok		
2.Ekoturizm etkinliklerinde gezi tertipleycileri (organizatörler) ile çatışmalar yaşıyor musunuz?		
1. Evet ()		
2. Hayır ()		
3. Yukarıdaki soruya cevabınız evet ise, ekoturizm etkinlikleri kapsamında çıkan gezi tertipleycileri (organizatörler) ile yaşadığımız çatışmaların nedenleri nelerdir? Bu çatışmaların çözüme kavuşturulması için neler yapılmalıdır?		
• Çıkar çatışmaları		
• Haksız sınırlamalar		
• Yiyeceklerin dışarıdan getirilmesi		
• Yöremizden elde edilen gelirin bize dönmemesi		
• Yöremizin sosyo-kültürel yapısına saygı duymamaları		
• Ormanı aşırı derecede kirletmeleri		
• Gerektiğinde yöremize hizmet etmemeleri		
• İsteklerimizin dikkate alınmaması		
• Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....		
BÖLÜM 3: PAZARLAMA VE ÜRETİM İLE İLGİLİ SORULAR		
(A) EKOTURİZMİN HAYVAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ ÜZERİNE MUHTEMEL ETKİSİ		
1. Ekoturizm çalışmalarından önceki büyükbaş hayvan sayısı neydi?..... adet		
2. Ekoturizm çalışmalarından sonra büyükbaş hayvan sayısı nedir?..... adet		
3. Ekoturizm çalışmalarından önceki küçükbaş hayvan sayısı neydi?..... adet		
4. Ekoturizm çalışmalarından sonra küçükbaş hayvan sayısı nedir?..... adet		
5. Ekoturizm uygulamalarından sonra daha verimli hayvan cinslerine sahip olabildiniz mi? Bu duruma ekoturizmin etkisi var mı?		
1. Evet ()		
2. Kısmen ()		
3. Hayır ()		
6. Ekoturizm uygulamalarından önce yılda ne kadar süt üretiyordunuz?		
.....kg/yıl		
7. Ekoturizm uygulamalarından sonra yılda ne kadar süt üretiyorsunuz?		
.....kg/yıl		
8. Sizce süt üretimindeki değişiklikte ekoturizmin etkisi var mı?		
1. Evet ()		
2.Kısmen ()		
3. Hayır ()		
9. Ekoturizm etkinliklerinden önceki binek hayvanı sayınız neydi?.....adet		
10. Ekoturizm etkinliklerinden sonraki binek hayvanı sayınız nedir? adet		
11. Ekoturizm etkinliklerinde ek iş olarak yaptığınız binek hayvanı taşımacılığından yeteri kadar ek gelir elde edebildiniz mi?		
1.Evet ()		
2. Kısmen ()		
3. Hayır ()		

12. Ekoturizm öncesi ve sonrası için hayvan ürünleri üretimi için kullandığınız arazilerde suni(yapay) gübre kullanım miktarındaki değişimi karşılaştırınız?		
<u>Ekoturizm öncesi</u>	<u>Ekoturizm sonrası</u>	
Sunı (yapay) gübre.....kg/dönüm	Sunı (yapay) gübre.....kg/ dönüm	
13. Sizce suni (yapay) gübre kullanım miktarındaki değişiklikte ekoturizmin etkisi var mı?		
1. Evet ()	2. Kısmen ()	3. Hayır ()
(B) EKOTURİZMİN BAL ÜRETİMİ ÜZERİNE MUHTEMEL ETKİSİ		
1. Ekoturizm çalışmalarından önceki kovan sayısı neydi?		
Fenni arıcılık.....adet	Karakovan arıcılık.....adet	
2. Ekoturizm çalışmalarından sonra kovan sayısı nedir?		
Fenni arıcılık.....adet	Karakovan arıcılık.....adet	
3. Ekoturizm uygulamalarından önce yılda ne kadar bal üretiyordunuz?		
.....kg/yıl		
4. Ekoturizm uygulamalarından sonra yılda ne kadar bal üretiyorsunuz?		
.....kg/yıl		
5. Sizce bal üretim miktarındaki değişiklikte ekoturizmin etkisi var mı?		
1. Evet ()	2. Kısmen ()	3. Hayır ()
(C) EKOTURİZMİN TARIM ÜRÜNLERİ ÜZERİNE MUHTEMEL ETKİSİ		
1. Ekoturizm öncesi ve sonrası için tarım ürünleri ortalama üretim miktarındaki değişimi nedir?		
<u>Ekoturizm öncesi(kg/yıl)</u>		
1.	Fasulye	
2.	Kabak	
3.	Mısır	
4.	Fındık	
5.	Lahana	
6.	Patlıcan	
7.	Sebze (soğan, sarımsak, maydanoz, kinzi, reyhan, nane)	
8.	Meyve	
9.	Diğer.....	
<u>Ekoturizm sonrası(kg/yıl)</u>		
1.	Fasulye	
2.	Kabak	
3.	Mısır	
4.	Fındık	
5.	Lahana	
6.	Patlıcan	
7.	Sebze (soğan, sarımsak, maydanoz, kinzi, reyhan, nane)	
8.	Meyve	
9.	Diğer.....	
2. Tarım ürünleri üretim miktarındaki değişiklikte sizce ekoturizmin etkisi var mı?		
1. Evet ()	2. Kısmen ()	3. Hayır ()
3. Ekoturizm öncesi ve sonrası için konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin ortalama üretim miktarındaki değişimi nedir?		
<u>Ekoturizm öncesi(kg/yıl)</u>		
Konserve	<u>Ekoturizm sonrası(kg/yıl)</u>	
Reçel	Konserve	
Pekmez	Reçel	
Diğer.....	Pekmez	
	Diğer.....	

4. Konserve, reçel, pekmez vb. gibi ürünlerin üretim miktarındaki değişiklikte sizce ekoturizmin etkisi var mı?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
5. Ekoturizm etkinlikleri öncesinde tarım arazilerinizde organik tarım ile ilgileniyor muydunuz?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
6. Ekoturizm etkinliklerinden sonra tarım arazilerinizde organik tarım ile ilgileniyor musunuz?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
7. Sizce ekoturizmin organik tarım ürünleri satmanızda etkisi var mı?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
(D) EKOTURİZMİN ARAZİ KULLANIMI ÜZERİNDE ETKİSİ
1. Ekoturizm etkinliğinden önce sahip olduğunuz arazinizi ne şekilde kullanıyordunuz?
1. Tarım ürünleri için.....dönüm
2. Hayvancılık ürünleri için.....dönüm
2. Ekoturizm etkinliğinden sonra sahip olduğunuz arazinizi ne şekilde kullanıyorsunuz?
1. Tarım ürünleri için.....dönüm
2. Hayvancılık ürünleri için.....dönüm
3. Arazi kullanımındaki değişiklikte ekoturizmin etkisi var mı?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
4. Ekoturizmin öncesi ve sonrası için ormanlardan yararlanma şekillerinin değişimini karşılaştırdınız?
<i>Ekoturizm öncesi</i>
1. Kışlık yakacak odun ihtiyacının karşılanması
2. Hayvancılıkla uğraşanların otlatma yeri
3. Ağaç, oymacılık işlerinde hammadde teminini sağlama
4. Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....
<i>Ekoturizm sonrası</i>
1. Kışlık yakacak odun ihtiyacının karşılanması
2. Hayvancılıkla uğraşanların otlatma yeri
3. Ağaç, oymacılık işlerinde hammadde teminini sağlama
4. Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....
5. Sizce ormanlardan yararlanma şekillerinin değişiminde ekoturizmin etkisi var mı?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
6. Yörenizde orman idaresi tarafından uygulanmakta olan zati yapacak ihtiyaçlarınızın karşılanması için dikili satışların uygulanması sizce ekoturizmi nasıl etkiler?
(E) EKOTURİZMİN YÖRE EL SANATLARI KULLANIMI ÜZERİNDEKİ MUHTEMEL ETKİSİ
1. Ekoturizm öncesi ve sonrası için yöresel el sanatları için ortalama üretim miktarındaki değişimi karşılaştırdınız?
<i>Ekoturizm öncesi(adet/kg)</i>
1. Sepet
2. Kaşık
3. Hedik
4. Çeşitli maketler
5. Kilim
6. Şal
7. Yazma
8. Çorap
9. Diğer.....
<i>Ekoturizm sonrası(adet/kg)</i>
1. Sepet
2. Kaşık
3. Hedik

4.Çeşitli maketler
5.Kilim
6.Şal
7.Yazma
8.Çorap
9. Diğer.....
2. Yöresel el sanatları üretim miktarındaki değişiklikte sizce ekoturizmin etkisi var mı?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
3.Ekoturizm etkinliklerinde ek iş olarak yaptığımız ahşaba dayalı el sanatlarından yeteri kadar ek gelir elde edebildiniz mi?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
BÖLÜM 4: GELİR İLE İLGİLİ SORULAR
1. Yıllık geliriniz?
<i>Ekoturizm öncesi</i> <i>Ekoturizm sonrası</i>
0- 717 YTL
718- 2335 YTL
2336 YTL ve üstü
2. Alandaki geçim kaynaklarınıza göre ekoturizm etkinliği öncesinde yıllık geliriniz yaklaşık ne kadardı?
<u>TOPLAM.....YTL</u>
1. Tarım YTL
2. Hayvancılık YTL
3. Süt ürünleri.....YTL
4. Arıcılık.....YTL
5. Esnaf/ Ticaret.....YTL
6. Turizm.....YTL
7.Ormancılık.....YTL
8.Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....YTL
3. Alandaki geçim kaynaklarınıza göre ekoturizm etkinliği sonrasında yıllık geliriniz yaklaşık ne kadardır?
<u>TOPLAM.....YTL</u>
1. TarımYTL
2. Hayvancılık YTL
3. Süt ürünleri.....YTL
4. Arıcılık.....YTL
5. Esnaf/ Ticaret.....YTL
6. Ekoturizm.....YTL
7.Ormancılık.....YTL
8.Diğer (varsa lütfen belirtiniz).....YTL
4.Ekoturizm etkinliklerine katılmaya başlamadan önce temel geçim kaynaklarımızdan elde ettiğiniz gelir yeterli miydi?
1.Evet () 2.Kısmen () 3. Hayır ()
5.Ekoturizm etkinliklerine katılmaya başladıktan sonra gelir durumunuz nasıl değişti mi?
1. Arttı () 2. Değişiklik olmadı () 3. Azaldı ()
6. Sizce ekoturizmin ek gelir elde etmenizde bir etkisi var mı?
1. Evet () 2.Kısmen () 3. Hayır ()
• Cevabınız evet ve kısmen ise nedenini açıkla mısınız?
• Cevabınız hayır ise nedenini açıkla mısınız?
7. Sizce ekoturizm etkinliklerinden yeteri kadar ek gelir elde edememekte yaşanan eksiklikler hangisi veya hangileri olabilir?
1. Yabancı dil eksikliği
2. Maddi imkanların yetersizliği
3. Ekoturizm ile ilgili bilgi eksikliği
4. Ailem ya da eşimin soğuk bakması

5. İsteklerimizin göz ardı edilmesi
6. Talebin daha çok tur acentalarının sağladığı hizmetlere kayması
7. Diğer(arsa lütfen belirtiniz).....
8.Sizce ekoturizm etkinliklerinden temin ettiğiniz gelirinizi arttırmak için neler yapılmalıdır?
9. Bunları yaparken nelere dikkat edilmesi gerektiğini söyler misiniz?
10.Bölgenizin ekoturizm potansiyelinin yöreniz için yeteri kadar gelir sağlayacak seviyede olduğunu söyleyebilir misiniz?
BÖLÜM 5: HAYAT STANDARTI İLE İLGİLİ SORULAR
1. Ekoturizm uygulamalarından önce hangi tür eşyaları kullanıyordunuz?
<i>Beyaz eşya-Lüks tüketim malları(adet)</i>
1. Renksiz televizyon
2. Renkli televizyon
3. Buzdolabı
4. Çamaşır makinesi
5. Ütü
6. Elektrikli fırın/süpürge
7. Radyo
8. Teyp-müzik seti
9. Video
10. Bulaşık makinesi
11. Telefon
12. Cep telefonu
13. Bilgisayar/internet
14. Diğer
2. Ekoturizm uygulamalarından sonra hangi tür eşyaları kullanıyorsunuz?
<i>Beyaz eşya-Lüks tüketim malları(adet)</i>
1.Renksiz televizyon
2.Renkli televizyon
3.Buzdolabı
4.Çamaşır makinesi
5.Ütü
6.Elektrikli fırın/süpürge
7.Radyo
8.Teyp-müzik seti
9.Video
10.Bulaşık makinesi
11.Telefon
12.Cep telefonu
13. Bilgisayar/internet
14. Diğer
3. Ekoturizmin eşya kullanımındaki değişimde etkisi var mı?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
4. Ekoturizm uygulamalarından önce yaşadığınız konut tipiniz neydi?
1. Ahşap () 2. Betonarme () 3. Karkas ()
5. Ekoturizm uygulamalarından sonra yaşadığınız konut tipiniz nedir?
1. Ahşap () 2. Betonarme () 3. Karkas ()
6. Ekoturizmin konut tipi değişiminde etkisi var mıdır?
1. Evet () 2. Kısmen () 3. Hayır ()
7.Ekoturizm etkinliklerinden önce ana ev ve diğer yapılarınızda çoğunlukla dam örtülüğü için ne kullanıyordunuz?
1. Hartama
2. Galvanizli oluklu saç

ÖZGEÇMİŞ

İnci Zeynep AYDIN, 07.06.1980, Samsun doğumludur. Lise öğrenimini Samsun-19 Mayıs Lisesi'nde tamamlamıştır. 2000 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümünü kazanmıştır. 2007 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Ekonomisi Anabilim Dalında Yüksek Lisans programına başlamıştır. Ayrıca Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü 3.sınıfta okumaktadır. Orta derecede İngilizce bilmektedir. Selçuk Üniversitesi işbirliği ile TÜBİTAK tarafından desteklenen 20-31 Temmuz 2009 tarihlerinde uygulanmış olunan "Beyşehir Gölü Milli Parkı ve Konya Çevresinde Ekoloji Temelli Doğa Eğitimi"ne katılmış ve başarılı olduğuna dair sertifika kazanmıştır.